

2. FÜZET

CSUPASZLEGYEK —
LAPOSFEJŰ LEGYEK PSILIDAE —
PLATYSTOMATIDAE

(61 ábrával)

ÍRTA
DR. SOÓS ÁRPÁD

Fauna Hung. 143.

1980

A XV. kötethez tartozó valamennyi
füzet borítólapjának beszolgáltatása ellené-
ben a kötet kemény kötéstábláját bármelyik
könyvesbolt kiadja.

Szerkesztő bizottság:

1965-ig: *Dr. Boros István, Dr. Dudich Endre* (elnök), *Dr. Koltán Sándor,*
Dr. Soós Lajos és *Dr. Székessy Vilmos* (szerkesztő)
1965-től: *Dr. Balogh János, Dr. Jermy Tibor, Dr. Kaszab Zoltán* (főszerkesztő),
Dr. Kolosváry Gábor, Dr. Koltán Sándor (elnök) és
Dr. Steinmann Henrik (szerkesztő)

A kézirat a szerkesztő bizottsághoz 1979. III. 12-én érkezett.

Lektorálta:

DR. PAPP LÁSZLÓ

Az ábrákat CSIBY MIHÁLY készítette

ISBN 963 05 2504 6

A kiadásért felelős az Akadémiai Kiadó igazgatója
Szerkesztésért felelős: Dr. Biró Eszter — Műszaki szerkesztő: Agócs András
Terjedelem: 8,75 (A/5) ív + 4 oldal melléklet — AK 1097 k 8082
HU ISSN 0076—2474
80.8379 Akadémiai Nyomda, Budapest — Felelős vezető: Bernát György

RÖVIDÍTETT RENDSZERTANI MUTATÓ

„Magyarország Állatvilága” XV. kötetének 2. füzetéhez

(Dr. Soós Árpád: Csupaszlegyek—Laposfejű legyek—Psilidae—Platystomatidae
Fauna Hung. 143)

CSALÁDOK — ALNEMEK

Anacampta LOEV 69

Calobata MEIGEN 18, 19

Calobatella MIK 21

Calobatinae 18

Carpolonchaea BEZZI 31

Cephalia MEIGEN 68, 88

Ceroxys MACQUART 69, 82

Chamaepsila HENDEL 3, 6

Chatalonchaea CZERNY 31, 35

Chrysomya FALLÉN 62

Chyliza FALLÉN 3, 15

Cnodacophora CZERNY 23

Compsobata CZERNY 22

Dasiopinae 31

Dasiops RONDANI 31, 32

Dasyops SCHINER 31

Dasylonchaea ENDERLEIN 31

Dorycera MEIGEN 70

Earomyia ZETTERSTEDT 31, 37

Eurognathomyia CZERNY 50

Euxesta LOEW 61, 65

Heramyia ROBINEAU-DESVOIDY 70

Herina ROBINEAU-DESVOIDY 69, 84

Homalocephala ZETTERSTEDT 62, 67

Hypochroa LOEW 69, 78

Lampronchaea BEZZI 31, 39

Lasiolonchaea ENDERLEIN 32

Lonchaea FALLÉN 32, 42

Lonchaeidae 28

Lonchaeinae 31

Loxocera MEIGEN 3, 12

Meliera ROBINEAU-DESVOIDY 69, 79

Micropeza MEIGEN 19, 25

Micropezidae 17

Micropezinae 19

Myennis ROBINEAU-DESVOIDY 68, 92

Myodina ROBINEAU-DESVOIDY 68

Myrmecomyia ROBINEAU-DESVOIDY 68

Neosilba MCALPINE, nomen nudum 32

Otites LATREILLE 70, 71

Otitidae 67

Ortalis auct., nec FALLÉN 70

Oxypsila FREY 3, 5

Palloptera FALLÉN 50, 51

Pallopteridae 49

Paracalobata HENDEL 22

Physiphora FALLÉN 62

Platystoma MEIGEN 94, 96

Platistomatidae 93

Platystyla MACQUART 12

Protearomyia MCALPINE, nomen nudum 31

Priscoearomyia MORGE 31, 35

Psila MEIGEN 3, 4

Psilidae 1

Psilonchaea CZERNY 31

Psilosoma ZETTERSTEDT 3, 11

Pteropaectria LOEW 69

Pteropoecila LOEW 70

Ptilonota LOEW 70

Rainieria RONDANI 18, 24

Rainierinae 18

Rivellia ROBINEAU-DESVOIDY 94, 95

Seioptera KIRBY 68, 69

Seoptera KIRBY 68

Setisquamalonchaea MORGE 32, 41

Silba MACQUART 31, 40

Spermatolonchaea HENDEL 31

Systata LOEW 69, 80

Taeniopterinae 18

Tanypeza FALLÉN 60

Tanypezidae 59

Tanypoda RONDANI 18

Tanypodinae 18

Tephronota LOEW 69

Tetanops FALLÉN 70, 77

Tetrapsila FREY 6
Trepidaria MEIGEN 18
Trepidariinae 18
Tricholonchaea CZERNY 32
Tylinae 19

Tylos MEIGEN 19
Tylus CZERNY 19
Ulidia MEIGEN 62, 63
Ulidiidae 61

FAJOK ÉS FAJ ALATTI KATEGÓRIÁK

- abdominalis SCHUMMEL 6
acuticornis LOEW 81
adipata MCALPINE 40
adriatica BECKER 39
adusta LOEW 23
aenescens MEIGEN 32
albigena COLLIN 44
albipennis LOEW var. erythrophtalma MEIGEN 65
albiseta SCHRANK 14
ambusta MEIGEN 58
angustipenne LOEW var. seminationis FABRICIUS 97
angustipennis LOEW 26
annulipes MACQUART 17
apicalis MEIGEN 64
appendiculata MORGE 34
aristata PANZER 13
aristella BECKER 41
atra MEIGEN 9
atrimana MEIGEN 7
atriseta MEIGEN 16
audouini ZETTERSTEDT 12
aurea MACQUART 39
- basimaculata CZERNI 56
bicolor MEIGEN (Chamaepsila) 10
bicolor ZETTERSTEDT (Eurygnathomyia) 51
limaculata STROBL var. ustulata FALLÉN 54
bipunctata LOEW 67
biseta LOEW var. seminationis FABRICIUS 98
brevipennis v. ROSER 28
brevipilosa CZERNY 36
lucephala MEIGEN 75
- calceata FALLÉN 25
calvus MORGE 34
campta CZERNY 56
cana LOEW 82
centralis FABRICIUS 76
chorea FABRICIUS 45
cibaria LINNÉ 22
cingulata LOEW 27
commutata CZERNY 22
contarinii RONDANI 78
contigua COLLIN 47
contraria CZERNY 46
corrigiolata LOEW 52
costalis LOEW 52
crassipennis FABRICIUS 80
crystallophila BECKER 38
- dasyops MEIGEN 36
debilis EGGER 10
demandata FABRICIUS 63
deutschii ZETTERSTEDT 45
- elongata MEIGEN 13
ephippium FABRICIUS (Calobata) 23
ephippium ZETTERSTEDT (Palloptera) 57
erythrophtalma MEIGEN 64
extenuata ROSSI 16
- facialis COLLIN 35
fasciata FABRICIUS 93
femoralis MEIGEN 22
fimetaria LINNÉ 4
flava OLDENBERG 52
flavidipennis auct., nec ZETTERSTADT 41
flavidipennis ZETTERSTEDT, nec auct. 45
flavipennis MORGE 41
fodori SZILÁDY 56
formosa PANZER 74
frauenfeldi NOWICKI var. seminationis FABRICIUS 98
fraudulosa LOEW 83
freyi CZERNY 48
frondescens LINNÉ 85
fugax BECKER 47
fulviventris MEIGEN 15
fumosa EGGER 41
fuscinervis ZETTERSTEDT 7
fuscipennis auct., nec ROBINEAU-DESVOIDY 17
- gangraenosa FABRICIUS 74
gemmae RONDANI 100
genualis LOEW var. formosa PANZER 74
germinationis ROSSI 88
gracilis MEIGEN 7
gramminum FABRICIUS 71
grata LOEW 73
guttata MEIGEN 76
- hirticeps ZETTERSTEDT 43
hoffmannseggi MEIGEN 13
hortulana ROSSI 84
humeralis ZETTERSTEDT 10
hyalinata PANZER 84
- ichneumonea auct., nec LINNÉ 13
inaequalis LOEW 35
- kowarzi LOEW 75
krogerusi CZERNY 44

- laetabilis* LOEW 56
lamed SCHRANK 72
lasiophthalma MACQUART 32
lateralis MEIGEN 26
laticornis MEIGEN 48
latifrons LOEW (Raniera) 25
latifrons MEIGEN (Oasiops) 32
lefebvrei ZETTERSTEDT 12
leptogaster PANZER 17
levigata LOEW 72
limbatella ZETTERSTEDT 7
lonchaeoides ZETTERSTEDT 38
longiceps LOEW 21
longinona FALLÉN 61
lugubra ROBINCAN-DESVOIDY 97
lugubris MEIGEN 87
- maculifemur* CZERNY 54
merdaria COLLIN 5
modesta MEIGEN 57
morio ZETTERSTEDT 9
muliebris HARRIS 55
munda LOEW 83
murina LOEW 77
myopina FALLÉN 78
- nebulosa* LATREILLE 75
nigra FALLÉN (Chamaepsila) 9
nigra MEIGEN (Priscoecaromyia) 35
nigricornis MEIGEN 7
nigrifrons MACQUART 14
nigripennis LOEW var. *erythropthalma* MEIGEN 65
nitens BIGOT 44
nitidiventris SZILÁDY 67
- obscuripennis* LOEW 17
obscuritarsis COLLIN (Lonchaea) 48
obscuritarsis LOEW (Chamaepsila) 6
octopunctata COQUEBERT 93
omissa MEIGEN 81
opomyzina ZETTERSTEDT 51
ornata MEIGEN 74
oscillans MEIGEN 86
- pallida* FALLÉN 10
pallidipennis ZETTERSTEDT 37
palposa ZETTERSTEDT 44
paludum FALLÉN 85
palustris MEIGEN 87
parallela LOEW 57
parallela LOEW var. *erythropthalma* MEIGEN 65
parmensis RONDANI 79
parva LOEW 88
parvicornis MEIGEN 32
parvula ZETTERSTEDT 35
patens COLLIN 44
pechumani CURRAN 67
pectoralis MEIGEN 11
peregrina BECKER 48
- permixta* RONDANI 17
perpropinquus MORGE 33
persimilis WAKERLEY 8
petronella LINNÉ 21
picta MEIGEN 81
plantationis RONDANI 100
postica COLLIN 46
pseudoluctuosa HENNING 88
pubescens LOEW 100
pulchrifrons CZERNY 58
- rivularis* Fabricius 92
rosae Fabricius 8
rufa Meigen 10
ruficeps Fabricius var. *formosa* Panzer 74
rufipes Meigen (Cephalia) 89
rufipes Meigen (Platystoma) 99
- saltunum* LINNÉ 55
sardoa RONDANI 9
scutellaris RONDANI (Lonchaea) 47
scutellaris ROBINEAU-DESVOIDY (Herina) 85
scutellata FABRICIUS 17
schineri STROBL 9
seminationis FABRICIUS 98
setisquamosa CZERNY 42
solivagus MORGE 34
spatiosus BECKER 33
stigmatica CZERNY 43
strigata COLLIN 11
subapennina RONDANI 79
sylvatica BELING 45
sylvatica MEIGEN 15
syngenesiae FABRICIUS 96
- tarsata* FALLÉN 45
teglarium LOEW 99
trimaculata MEIGEN 59
tristis MEIGEN 87
trivialis LOEW 22
- umbellatrum* FABRICIUS 53
umbrarum MEIGEN 97
unilineata ZETTERSTEDT var. *pallida* FALLÉN 10
urticae LINNÉ 84
usta MEIGEN 58
ustulata FALLÉN 54
- vaginalis* FALLÉN 45
valachiae HENDEL var. *seminationis* FABRICIUS 98
venusta LOEW 58
vibrans LINNÉ 90
villosula MEIGEN 7
virescens MACQUART 41
viridana MEIGEN 39
vittata MEIGEN 17
- zetterstedti* BECKER 47

Írta:

Dr. SOÓS ÁRPÁD

3—6, ritkán 7—9, sőt kivételesen 11—12 mm nagyságú, általában csupasz legyek (2., 5., 6. és 8. ábrák). Jellemző rájuk, hogy vibrissáik alsó orbitalis, humeralis, meso- és sternopleuralis sörtéik nincsenek, mintázat nélküli szárnyuk szegélyere jóval az r_1 sugárér betorkollása előtt szakad meg, s a mellékér a szegélyér megszakadásának magasságánál megszűnik (mint a fúrólegyeknél), s ide a szegélyértől egy átlátszó vagy világos sáv húzódik, mely megtörve még a szárny hátsó szegélye felé folytatódhat (1. ábra: B).

Fejük oldalról nézve lehet kerek, félkör vagy kúp alakú. Szemük legtöbbször ferdén álló, ellipszis alakú, ritkábban kerekbe hajló vagy vese alakú. A homlok általában előrefelé elkeskenyedik, a pontszemháromszög legalább a homlok közepéig lenyúlik, de gyakran eléri a homlok elülső szegélyét. A csáp-gödörök jelentéktelenek. A csáp, mindenekelőtt annak 3. íze, nagyon megnyúlhat (7. ábra: A—D). A csápsörte sűrűn vagy máskor ritkásan röviden vagy közepesen hosszan tollas, néha a csápsörte orsó alakú (7. ábra: A). Fejsörtézetük (1. ábra: A) — ha teljes — postverticalis, 3 verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. E sörték közül egyedül a verticalis sörték állandók [de itt is előfordul (*Oxypyla* FREY), hogy csak a belső verticalis sörtepár van meg] az összes többi sörték közül, hol az egyik, hol a másik, vagy akár több is hiányzik (lásd a nemek határozókulcsát).

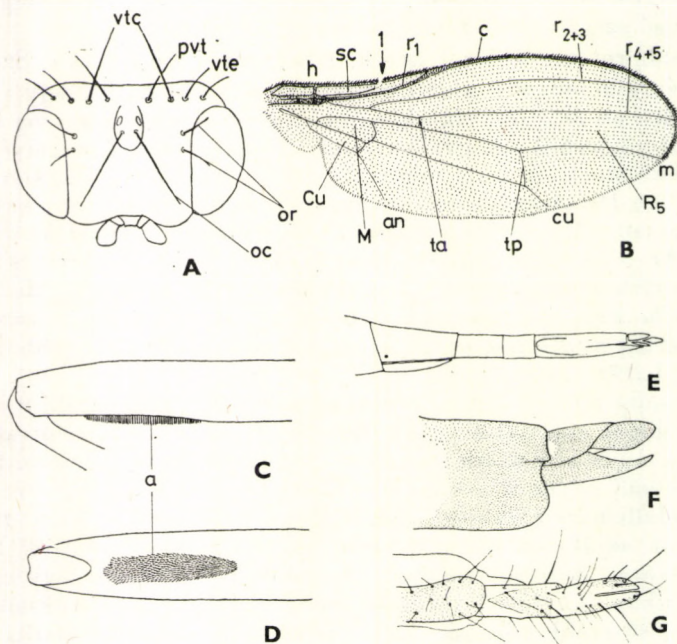
A tor mindig hosszabb, mint amilyen széles. Torsörtézetük: 0 humeralis, 0-1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 0—4 (6) dorsocentralis, 0—(1) praescutellaris, 1—3 scutellaris sörtepár. A notopleuralis, dorsocentralis és a scutellarisok közül egyesek gyengébben fejlettek, sőt néha egészen csenevészek. Toruk oldallemezéről sörték nem erednek. Szárnyuk (1. ábra: B) szegély- és mellékerének sajátosságai a bevezető mondatban olvashatók. Végsőérük nem éri el a szárny hátsó szegélyét. Legtöbbször átlátszó vagy egyszínűen áttetsző, de ritkán (*Chyliza* FALLÉN-nem) szürkésen vagy barnásan füstös, s elülső szegélye sötétebb tónusú, vagy halványabb csúcsfolt díszíti (7. ábra: G és H). A lábak normálisak, de a *Psilosoma* ZETTERSTEDT-fajok hímjein a hátsó combok hajlottak (7. ábra: F) és megvastagodottak, sőt tövi részükön erős fog is lehet (6. ábra). A *Loxocera* MEIGEN-fajok mindkét ivarján a hátsó combok csúcsi vége előtt ventralisan szörpárna alakult ki (1. ábra: C és D).

A potroh postabdominalis részén vagy csak 1 (*Chyliza*-nem), vagy 2 (az összes többi Psilida-faj) praehypopygialis szelvény van. A hypopygiumról vagy 2 függelék (cercus, surstylus) ered (*Chyliza*-fajok), vagy csak 1 (a többi csupaszlegy-fajok). Az aedoeagus általában rövid, hártvaszerű, kevés kitin-

merevítéssel (4. ábra: A—C). A tojóső legtöbbször gyengén kitinizált, hengeres és hártványos (1. ábra: G), de a *Loxocera*- (1. ábra: E) és a *Psilosoma*- (1. ábra: F) fajok tojósöve oldalról erősen összenyomott és erősen kitinizált. A nőstényeknek nincs spermathecája.

Életmódjukat, fejlődésmenetüket csak nagyon hézagosan ismerjük, s az erre vonatkozó adatok egy része is felülvizsgálatra szorul, mert nemegyszer a közelálló fajokat nem jól határozták meg. Lárvai növényevők, zöldnövények gyökerében, szárában élnek, máskor fakéreg alatt fejlődnek. Néhány kártevő faj is van közöttük, melyek közül a sárgarépa légy a legismertebb és legtöbb kártokozó, de vannak fajok, amelyek helyenként a lucernában tesznek kárt, mások virágoskertek növényeit támadják meg, elsősorban a margarétát; de akadnak közöttük gubacsokozók is. Imágói főként réteken, bokros, ligetes helyeken s csaknem mindig árnyékos helyeken gyűjthetők.

A mintegy 120 fajt magában foglaló család fajainak zöme, közel 75%-a a Holarktiszban honos, de élnek fajai az orientális és ethiopiai régióban is, sőt néhány fajuk (csak *Chyliza*-fajok) a Neotropikumban is megtalálható és a sárgarépa legyet Ausztráliába és Új-Zélandba is behurcolták. A Palaearktikumból 6 nembe sorolt 53 fajuk ismeretes, ezekből 23 Magyarországon is él, de még további 10 faj előfordulása várható, illetve lehetséges.

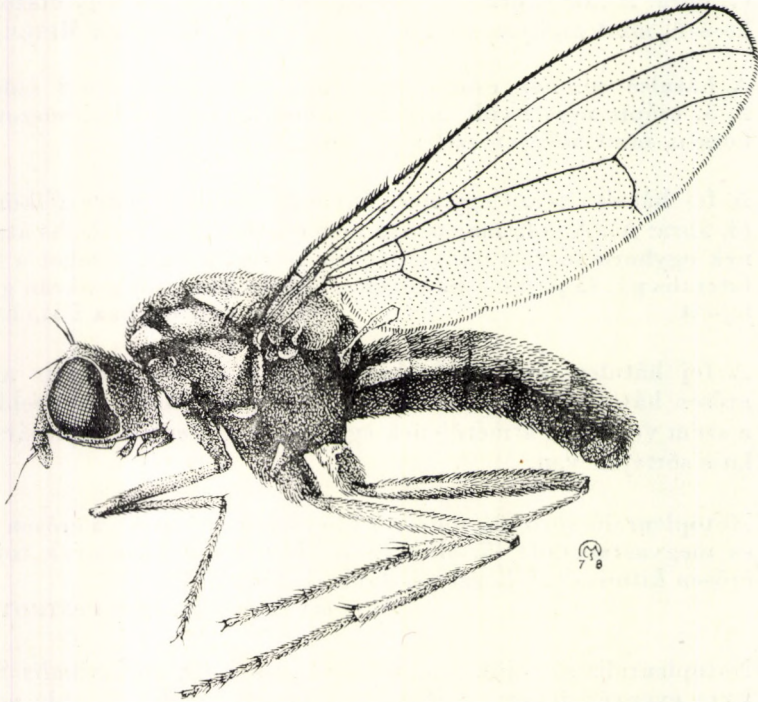
1. ábra. A: *Chamaepsila nigricornis* MEIGEN feje előlről (*oc* = ocellaris, *or* = orbitalis, *pvt* = postverticalis, *vte* = belső verticalis, *vte* = külső verticalis sörték) — B: *Chamaepsila nigra* FALLÉN szárnya (*an* = végsőér, *c* = szegélyér, *cu* = könyökér, *h* = vállér, *m* = középer, r_1 , r_{2+3} , r_{4+5} = a sugárér ágai, *sc* = mellékér, t_a = elülső harántér, t_p = hátulsó harántér, *l* = a szegélyér megszakadási helye, *C* = szegélyalatti sejt, *Cu* = végsejt, *M* = 2. tösejt, R_5 = 1. szegélysejt) — C: *Loxocera aristata* PANZER hátulsó combjának csúcsi vége oldalnézetben és D: alulról nézve (*a* = szőrpárna) — E: *Loxocera aristata* PANZER, F: *Psilosoma audouini* ZETTERSTEDT és G: *Chamaepsila rosae* FABRICIUS tojósövének vége (A, C- G: HENNIG nyomán és B: eredeti)

A nemek határozókulcsa

- 1 (2) A hátulsó combok csúcsi vége előtt ventralisan szőrpárna alakult ki (1. ábra: C—D). A 3. csápíz igen erősen megnyúlt, pálcika alakú, legalább hatszor olyan hosszú, mint amilyen széles (7. ábra: B—D) vagy kivételesen (*hoffmannseggi* MEIGEN) mind a 3 csápíz megnyúlt (7. ábra: A), de ebben az esetben is a 3. csápíz mintegy ötször olyan hosszú, mint amilyen széles 5. nem: *Loxocera* MEIGEN, 1803
- 2 (1) A hátulsó combok csúcsi vége előtt ventralisan nincs szőrpárna. A 3. csápíz nem nyúlt meg feltűnően, legfeljebb háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles (3. ábra: A—C).
- 3 (4) A fej hátulsó része egyenes, úgyhogy oldalról nézve félkör alakú (3. ábra: A). A pofa magassága nem éri el a szem verticalis átmérőjének egyharmadát. 3 pár scutellaris sörtéjük van, jöllehet a hátulsó lateralis pár (a pajzsocska tövéhez legközelebb eső) gyakran gyengén fejlett 6. nem: *Chyliza* FALLÉN, 1820
- 4 (3) A fej hátulsó része többé-kevésbé mindig domború, az arcpajzs erősen hátracsapott (3. ábra: B—C). A pofa mindig szélesebb, mint a szem verticalis átmérőjének egyharmada. Legfeljebb 2 pár scutellaris sörtéjük van.
- 5 (6) Notopleuralis sörtéjük nincs. A hímek hátulsó combja erősen hajlott és megvastagodott (5. ábra és 7. ábra: F), a nőstények tojócsöve erősen kitinizált, jellegzetes alakú (1. ábra: F)
[4. nem: *Psilosoma* ZETTERSTEDT, 1860]
- 6 (5) Notopleuralis sörtéjük van, de kivételesen (*O. abdominalis* SCHUMMEL) gyengén fejlett, szőrszerű. A hímek hátulsó combja nem feltűnően görbült és megvastagodott, a nőstények tojócsöve lágy, nem erősen kitinizált (1. ábra: G).
- 7 (8) Orbitalis és postverticalis sörtéik vannak (3. ábra: C); általában 3—5 mm nagyságú legyek, de kivételesen (*rufa* MEIGEN 4—6 mm, *obscuritarsis* LOEW 6—7 mm) nagyobbak
3. nem: *Chamaepsila* HENDEL, 1917
- 8 (7) Orbitalis és postverticalis sörtéik nincsenek (2. ábra, 3. ábra: B); 6 mm-nél nagyobb állatok.
- 9 (10) Csak 1 pár külső verticalis (*vte*) sörtéjük van, ocellaris és dorsocentralis sörtepárjuk nincs (3. ábra: B); 6—7 mm nagyságú keskeny, karcsú legyek
2. nem: *Oxysila* FREY, 1925
- 10 (9) Mindig 2 pár verticalis (*vte*, *vti*) sörtéjük, továbbá ocellaris, valamint 1 pár dorsocentralis sörtepárjuk is van; 7—9 mm nagyságú, testes legyek (2. ábra)
1. nem: *Psila* MEIGEN, 1803

1. nem: *Psila* MEIGEN, 1803

7—9 mm nagyságú, zömök testű, egyszínű barnás- vagy vörössárga színű legyek (2. ábra). A fej közel kerek, a szemek gyengén vese alakúak. A 3. csápíz két-háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles. A csápsörte sűrűn

2. ábra. *Psila fimetaria* LINNÉ ♂ (Eredeti)

tollas. A pteropleuronokról gyéren igen finom, rövid szőrök erednek. Postverticalis és orbitalis sörteik nincsenek, a külső és belső verticalis és ocellaris sörtek jól fejlettek. Torsörtézetük: 1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 1 dorsocentralis és 1 scutellaris sörtepár. A macrochaeták feketék.

A nemnek 4 palaearktikus fajja ismeretes, melyek közül 2 hazánkban is él.

- 1 (2) A közel háromszor olyan hosszú, mint széles 3. csápíz külső oldalán a csápsörte töve körül sötét folt terül el; a 2. csápízról ventralisan néhány hosszú, kb. a 3. csápíz félhosszát elérő szőr nyúlik előre (3. ábra: D). A csápsörte hosszan szőrös. A pajzsocska kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú (3. ábra: F). Szárnya átlátszó. Az állat egészében egyszínű sárga, néha barnás, ritkábban vörössárga, de a potroh gyakran barnás vagy vörössárga. A pontszemháromszög és környéke, valamint a csápsörte barnásfekete, de az orca, az arcpajzs, a nyakszirt ventralis fele fehéres szennyessárga, a lábak sárgák, néha a lábfejek valamivel sötétebbek. 7—9 mm.

Egész Európában elterjedt. Hazánk domb- és hegyvidékein gyűjtötték, de síkvidékeinkről, a Nagy- és Kisalföldről nem ismerjük. Lárvája sás- (*Carex*)-fajok szárában él (IV—VIII.)

fimetaria (LINNÉ, 1761)

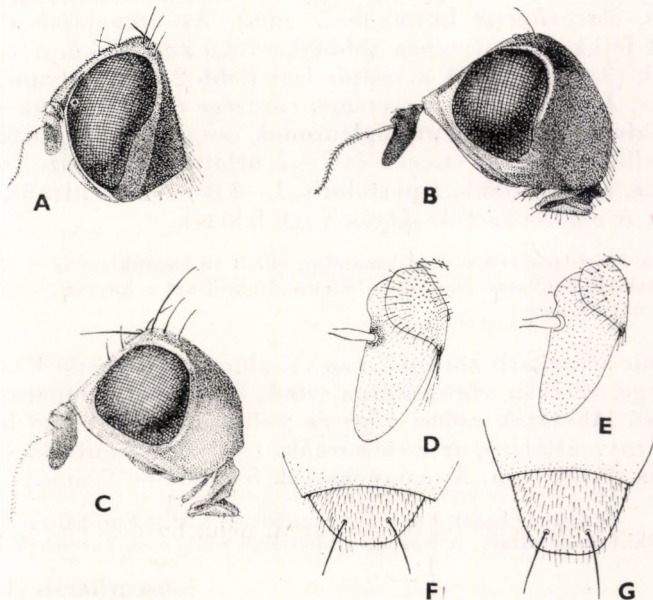
- 2 (1) A mintegy kétszer olyan hosszú, mint széles 3. csápíz külső oldalán a csápsörte töve körül nincs sötét folt; a 2. csápízról ventralisan nem erednek hosszabb előreirányuló szőrök, ezek alig hosszabbak, mint az oldalszőrök s a 3. csápíz hosszának legfeljebb egyharmadát érik el (3. ábra: E). A csápsörte sűrűn, de rövidebben szőrös, mint az előző fajé. A pajzsocska hosszabb, nincs kétszer olyan széles, mint amilyen hosszú (3. ábra: G). A szárny átlátszó, de gyengén sárgás tónusú. Színe megegyezik az előző fajéval. 7—9 mm.

Úgy látszik, szintén egész Európában előfordul, mint az előző faj, de pontos elterjedési területét még nem ismerjük. Hazánkban is él, bár jóval kevesebb helyről ismeretes, mint az előző faj. Hazai lelőhelyei: Budapest, Mosonmagyaróvár, Bakony hegység (Cuha-völgy), Mátrafüred, Bükk hegység (Lok-völgy). Életmódja ismeretlen (V—VII.)

merdaria COLLIN, 1944

2. nem: **Oxypsila** FREY, 1925

7—8 mm nagyságú, egyszínű sárga, de fekete potrohú, hosszú, karcsú legyek. A fej oldalról nézve (3. ábra: B) kúp alakú, a szem lekerekített sarkú négyszög alakú. A csápsörte sűrűn, röviden tollas. A 3. csápíz mintegy háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles. Pteropleuronjukon gyéren finom szőröcskék erednek. Fejsörtéi közül csak a külső verticalis sörték vannak meg.

3. ábra. A: *Chyliza scutellata* FABRICIUS, B: *Oxypsila abdominalis* SCHUMMEL és C: *Chamaepsila pectoralis* MEIGEN feje oldalnézetben — D: *Psila fimetaria* LINNÉ és E: *P. merdaria* COLLIN 2. és 3. csápíze — F: *Psila fimetaria* LINNÉ és G: *P. merdaria* COLLIN pajzsocskája (Eredeti)

Torsörtézetük; 1 notopleuralis (gyengén fejlett, szőrszerű), 1 supraalaris, 1 postalaris, 1 scutellaris sörtepár; dorsocentralis sörtéik nincsenek. A macrochaeták feketék.

Egyetlen palaearktikus faja van, amely nálunk is honos.

- — Dorsocentralis sörtéi nincsenek. Macrochaetái a scutellaris sörtepár kivételével csak erős szőrszerűek, különösen az ocellaris és notopleuralis sörték csenevészek. A 3. csápíz kb. háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles, erősen elkeskenyedő felső szegélye és csúcsa barnásfekete. Az állat általában sárga, de a potroha sötét. A torhát kétoldalt és a pleuronok felső szegélye sötétebb barnás vagy vöröses-sárga. A lábak sárgák, de a lábfejek feltűnően sötétebbek, különösen az elülső és középső lábaké. A potroh színe változó, de hátlemezei mindig barnásfeketék, gyakran a hátlemezek hátsó része feketén szegett, s oldalszegélyük részben vöröses vagy sárgásbarna. Macrochaetái feketék. 7—8 mm.

Közép-európai faj, de pontos elterjedési területét még nem ismerjük. Hazánkban ritka, eddig csak Budapestről, Sátoraljaújhegyről és a Bükk hegységből (Lok-völgy) ismerjük. A Kárpátok övezetében jóval gyakoribb, ahonnan számos lelőhelye ismeretes. Életmódja ismeretlen (VI—VIII.)

abdominalis (SCHUMMEL, 1844)

3. nem: *Chamaepsila* HENDEL, 1917

Általában 3—5 mm nagyságú legyek, de kivételesen nagyobbak (*rufa* MEIGEN 4—6, *obscuritarsis* LOEW 6—7 mm). Az arcpajzsuk erősen hátracsapott, ezért fejük oldalnézetben többé-kevésbé kúp alakú, a szemek ferdén ovális alakúak (3. ábra: C). A 3. csápíz legfeljebb 2,5-szer olyan hosszú, mint amilyen széles. A csápsörte szőrzetének sűrűsége és hosszúsága változó, nem egyszer egy fajon belül is. A pteropleuronok csupaszak. Fejsörtézetük: postverticalis, ocellaris, 2—3 verticalis és 1—2 orbitalis sörtepár. Torsörtézetük: 1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 1—4 (6) dorsocentralis, 1—2 scutellaris sörtepár. A macrochaeták sárgák vagy feketék.

A nemnek 33 palaearktikus faja ismeretes, ebből 10 hazánkban is él, de még további 7 előfordulása valószínű, illetve lehetséges. Életmódjukról azt a keveset, amit ismerünk, az egyes fajoknál említjük meg.

- 1 (2) 2 pár scutellaris sörtéjük van (1. alnem: *Tetrapsila* FREY, 1925). — Sárga, részben vörössárga színű, de a pontszemháromszög, a hátsó lábszárak csúcsi vége és valamennyi lábfeje barnás színű. Szárnya átlátszó, az erek barnák. 1 pár dorsocentralis és 2 pár orbitalis sörtéje van. A macrochaeták feketék. 6—7 mm.

Közép- és Észak-Európában terjedt el, Közép-Európában elsősorban hegyvidéki fajnak látszik. A Kárpát-medencéből eddig csak Turcsekről ismeretes

[obscuritarsis (LOEW, 1856)]

- 2 (1) Csak 1 pár scutellaris sörtéjük van (2. alnem: *Chamaepsila* s. str.). — 3—5 mm nagyságú legyek, kivéve a *rufa* MEIGEN-fajt (4—6 mm).

- 3 (24) A tor és potroh mindig teljesen fekete.
- 4 (15) A lábak teljesen egyszínű sárgák.
- 5 (6) 2 verticalis, 1 dorsocentralis és 1 (kivételesen 2) orbitalis sörtepárja van. A macrochaeták feketék. Igen változó színezetű állat, de a fenti sörte-kombináció alapján a fekete testű és sárga lábú fajok között biztosan felismerhető. A 3. csápíz mindig teljesen fekete. 4—5,5 mm.

Németországban helyenként a réti herének (*Trifolium pratense*) jelentős károsítója. Elsősorban Közép- és Észak-Európában terjedt el, Nyugat-Európából csak Franciaországból ismeretes. Hazánkban eddig csupán Budapesten (Hármas-határhegy) gyűjtötték és a Kárpát-medencéből is csak Árvaváraljáról, a Csorba-tó mellől és a Deliblátról került elő (V—IX.) (= *atrimana* MEIGEN, 1826, *fuscinervis* ZETTERSTEDT, 1835)

gracilis (MEIGEN, 1826)

- 6 (5) 3 verticalis sörtepárjuk van. A macrochaeták sárgák.
- 7 (8) 3 dorsocentralis és 2 orbitalis sörtepárja van. A fej vörössárga, a homlok hátulsó és a nyakszirt felső része, valamint a 3. csápíz barnás. A szárny teljesen átlátszó. A nem egyik legkisebb faja, 3 mm.

Eddig csak Ausztriából és egy nőtény példány Dániából volt ismeretes. Magyarországon Tabdiról (ligeterdő) került elő (V.)

villosula (MEIGEN, 1826)

- 8 (7) 1 vagy 2 pár dorsocentralis sörtéjük van.
- 9 (10) 1 pár dorsocentralis és 1 pár orbitalis sörtéje van. A fej vörössárga, a 3. csápíz külső szegélye barna. 4—5 mm.

Közép- és Észak-Európában honos, ritka faj. Hazánkból eddig még nem került elő

[limbatella (ZETTERSTEDT, 1847)]

- 10 (9) 2 pár dorsocentralis és 2 pár orbitalis sörtéjük van. Az idetartozó 3 fajt biztosan csak az ivarszerv vizsgálata alapján lehet meghatározni, elsősorban az aedoeagus tövének eltérő alakja szerint (4. ábra: A—C).
- 11 (12) A 3. csápíz teljesen fekete (4. ábra: D). A fej vörössárga, a homlok hátulsó és a nyakszirt felső része barnás. Ivarszerve, mint a 4. ábra: A. 3,5—4 mm.

Egész Európában, sőt Észak-Afrikában is elterjedt, hazánkban sem ritka. Lárvája különféle margaréta (*Chrysanthemum*) fajok gyökerében él, különösen a termesztett fajokéban és komoly kártevőként tartják számon. Évente két nemzedéke van (V—X.)

nigricornis (MEIGEN, 1826)

- 12 (11) A 3. csápíz nem teljesen fekete (4. ábra: E—G), különben az ivarszervektől eltekintve mindenben megegyeznek az előző fajjal.

- 13 (14) A 3. csápíz töve sárga, egyébként fekete (4. ábra: G), ivarszerve mint a 4. ábra: C. 3,3—3,7 mm.

Nyugat- és Észak-Európából ismerjük, hazai előfordulása várható. Fekete bodzán (*Sambucus nigra*) és közönséges fagyalon (*Ligustrum vulgare*) gyűjtötték. Valószínűleg egynemzedékű faj; imágóját Angliában július—augusztusban fogták

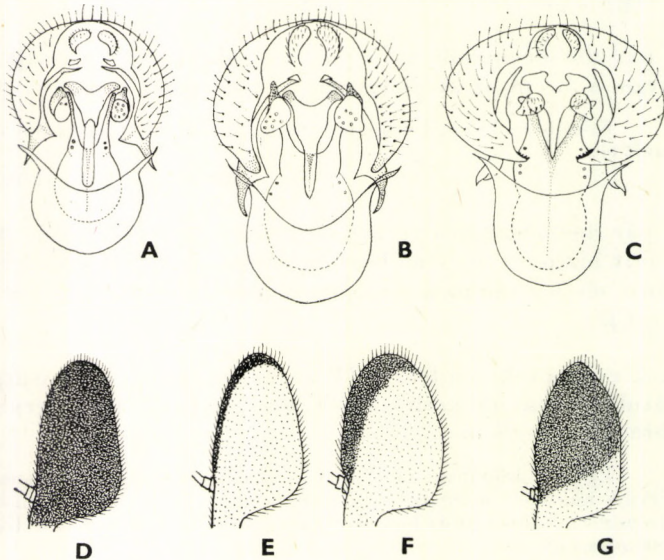
[*persimilis* WAKERLEY, 1959]

- 14 (13) A 3. csápíznek csak a felső szegélye és a csúcsa fekete (4. ábra: E—F), ivarszerve mint a 4. ábra: B. 3—4 mm.

Holarktikus faj, de elhurcolták már egészen Új-Zélandig. Hazánkban általánosan elterjedt, ismert konyhakerti kártevő. Tápnövényei különböző ernyősök (Umbelliferae), így a murok vagy sárgarépa (*Daucus carota*), a kapor (*Aneithum graveolens*), a paszternák (*Pastinaca sativa*), a petrezselyem (*Petroselinum hortense*), a zeller (*Apium graveolens*), a kömény (*Carum cavi*) és az erdei turbolya (*Anthriscus silvestris*). A nőstény petéit (40—160) a tápnövénye melletti talajrepedésekbe, vagy ritkábban a tápnövényre, vagy magába a tápnövény szárába rakja le. A petéből a lárvák kb. egy hét múlva kelnek ki, a lárváallapot mintegy 6 hétig tart; a földben (0—25 cm mélységben) bábozódik. A bábállapot időtartama általában 3 hét. Évente rendszerint 2 nemzedéke van, de ritkán egy részleges 3. nemzedék is előfordul. Lárva- vagy bábállapotban telet át. A megtámadott növény gyökerein, elsősorban a sárgarépaén, legtöbbször csak felületesen, rozsdaszínű rágási járatokat találunk. Kártételét a növény föld feletti részén a levelek elsárgulásában, illetve elvörösödésében, majd elhervadásában ismerhetjük fel (V—X.) — Sárgarépa légy

rosae (FABRICIUS, 1794)

- 15 (4) A lábak teljesen feketék vagy csak részben feketék, de legalább az elülső combok részben feketék, sohasem teljesen egyszínű sárgák.

4 ábra. A: *Chamaepsila nigricornis* MEIGEN, B: *Ch. rosae* FABRICIUS és C: *Ch. persimilis* WAKERLEY hypopygiuma hátulról nézve — D: *Chamaepsila nigricornis* MEIGEN, E—F: *Ch. rosae* FABRICIUS és G: *Ch. persimilis* WAKERLEY 3. csápíze (A—C: LYNEBORG, D—G: THEOWALD nyomán)

- 16 (17) 4 dorsocentralis, 3 verticalis és 2 orbitalis sörtepárja van. Fekete állat, de az 1. és 2. csápíz vörösbarna, fekete árnyalattal; a lábak világosbarnák, sárgásbarnák, de a combok, a térdek kivételével és a hátulsó lábszárak, tövüket nem számítva, feketék. 4 mm.

Közép- és Észak-Európában, valamint Dél-Franciaországban fordul elő. Elsősorban hegyvidékeken él. Hazánkban magas hegységeinkben (Mátra, Bükk, Bakony) és dombvidékeinken (Ugod, Pilismarót) gyűjtötték (V–VI.)

atra (MEIGEN, 1826)

- 17 (16) 1, de legtöbbször 2 vagy 3 dorsocentralis sörtepárjuk van.

- 18 (21) 3 dorsocentralis és 3 verticalis sörtepárjuk van.

- 19 (20) 2 pár orbitalis sörtéje van. A lábak sötétbarnák, barnásfeketék. 3,5–4 mm.

Boreo-alpesi faj. A Kárpát-medencében a Bucsecsről, Kőrösmezőről és Turcekről ismerjük (V–VI.)

[morio (ZETTERSTEDT, 1835)]

- 20 (19) 1 pár (néha az egyik, de csak mindig az egyik oldalon 2) orbitalis sörtéje van. Fekete állat, a lábak világosbarnák, de a combok, a „térdek” kivételével, és az utolsó lábfejek sötétebbek. 4–5 mm.

Egész Európában honos. Magyarországon is, síkvidékeinktől eltekintve, általánosan elterjedt (IV–VII.)

nigra (FALLÉN, 1820)

- 21 (18) 1 vagy 2 pár dorsocentralis és 2 pár verticalis sörtéjük van.

- 22 (23) 1 pár dorsocentralis sörtéje van. Csak a 3. csápíz fekete, tapogatójának vége fekete. Fejének és lábainak színezete igen változó. Macrochaetái feketék. 4–5 mm. — Ide tartozik a *C. gracilis* MEIGEN, 1826 (l. még az 5. pontot).

- 23 (22) 2 pár dorsocentralis sörtéje van. Mindhárom csápíze fekete; tapogatója teljesen fekete. Feje vörössárga, de a pontszemháromszög és a nyakszirt dorsalis része barna. Lábainak színe változó, legtöbbször sárgásbarnák, barnák, de legalább az elülső combok dorsalis felülete fekete; az utolsó lábfejek feketések. 3–4 mm.

Dél-európai faj. Hazánkban még nem gyűjtötték, sőt a Kárpát-medencéből sem ismeretes (= *schineri* STROBL, 1906)

[sardoa (RONDANI, 1876)]

- 24 (3) A tor és a potroh teljesen vagy részben vörössárga, néha (*humeralis* ZETTERSTEDT) majdnem fekete, de ebben az esetben is legalább a válldudor sárga. A lábak mindig teljesen egyszínű sárgák.

- 25 (26) 2 verticalis, 1 orbitalis és 1 dorsocentralis sörtepárja van. Macrochaetái feketék. Egyszínű vörös-sárga légy, a lábai egészen világos-sárgák. Szárnya üvegszerűen áttetsző. 4–6 mm.

Szórványosan Európa legkülönbözőbb részeiről előkerült. Magyarországon eddig csak Pécsről ismerjük (V.)

rufa (MEIGEN, 1826)

- 26 (25) 3 verticalis, 2 orbitalis (kivéve a *limbatella* ZETTERSTEDT-fajt, amelynek csak 1 pár van) és 1—2 dorsocentralis sörtepárjuk van. Sohasem egyszínű vörös-sárga fajok.
- 27 (30) 1 dorsocentralis és 1 vagy 2 orbitalis sörtepárjuk van.
- 28 (29) A tor teljesen sárga, a potroh fekete. 2 pár orbitalis sörtéje van. A pontszemháromszög fekete. 4—5 mm.

Dél-Európa kivételével szórványosan egész Európából vannak előfordulási adataink. Hazánkból még nem került elő, és a Kárpát-medencéből is csak Árvaváraljáról ismeretes (VI.)

[bicolor (MEIGEN, 1826)]

- 29 (28) A tor és a potroh teljesen fekete, de a válldudor és a propleuron sárga, sőt néha a válldudortól a szárnytőig sárga csík húzódhat. A 3. csápíz külső szegélye barna. 4—5 mm. — Ide tartozik a *C. limbatella* ZETTERSTEDT, 1847. (1. még a 9. pontot).
- 30 (27) 2 dorsocentralis és 2 orbitalis sörtepárjuk van.
- 31 (32) A torhát egyszínű vörössárga, a potroh sárga vagy a barnától a mély feketéig. A 3. csápíz, valamint az egész állat színe meglehetősen változékony, de a torhát mindig egyszínű sárga, viszont az oldallemezek barna sávok húzódhatnak. Szárnya üvegszerűen átlátszó. 4—5 mm.

Dél-Európa kivételével egész Európában elterjedt, elsősorban a hegyvidékeken. Magyarországon eddig a Bükkből, a Pilisből (Dobogókő), valamint síkvidékeinkről Gyónról és Kecskemétről ismeretes (= *debilis* EGGER, 1862) (V—IX.)

pallida (FALLÉN, 1820)

V á l t o z a t a :

1. Az előhát közepén 1, tőle kétoldalt 1—1 rövidebb barna csík húzódik, de az utóbbiak teljesen hiányozhatnak, sőt gyakran a középső sávnak is csak a kezdeti része van meg. — Hazánkból eddig még nem került elő

[var. *unilineata* (ZETTERSTEDT, 1847)]

- 32 (31) Torhátuk fekete, barnásfekete, legfeljebb a válldudor sárga.
- 33 (34) A tor oldallemezeivel együtt fekete, de a válldudor mindig sárga. Feje sárgásvörös, de a homlok és a nyakszirt felső része barnás. A 3. csápíz különböző mértékben barnás (a gyóni példányok feje egyszínű vörössárga és a 3. csápíz teljesen fekete). 3,5—4 mm.

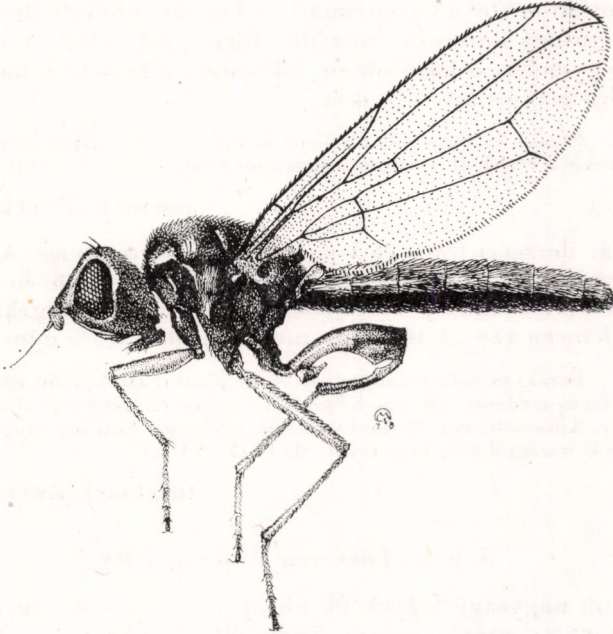
Észak- és Közép-Európában, az utóbbi területen főként a hegyvidékeken terjedt el, de ismeretes Angliából is. Magyarországon eddig csak Gyónon gyűjtötték. A Kárpát-medence hegyvidékein gyakoribb (Árvaváralja, Magas-Tátra, Kőrösmező) (VI—IX.)

humeralis (ZETTERSTEDT, 1847)

- 34 (33) Torhátuk teljesen fekete, oldallemezeik teljesen vagy részben sárgák, illetve barnásvörösek.
- 35 (36) A tor oldallemezei teljesen sárgák, illetve barnásvörösek. Feje vörössárga, a 3. csápíz felső szegélye és csúcsa barnás. Szárnya üveg-szerűen átlátszó. 3—3,5 mm.

Észak- és Közép-Európa lakója. A Kárpát-medencéből is már sok helyről előkerült, de hazánkban eddig csak a Bakonyban, Vértesben és a Bükkben gyűjtötték (V—VII.)

pectoralis (MEIGEN, 1826)

5. ábra. *Psilosoma audouini* ZETTERSTEDT ♂ (Eredeti)

- 36 (35) A tor oldallemezei sárgák, de dorsalis részükön a notopleuralis varrat alatt sötét barna sáv húzódik. A 3. csápíz sárga. 3 mm.

Eddig csak Jugoszláviából ismeretes, de hazai előfordulása sem kizárt

[**strigata** COLLIN, 1954]

4. nem: **Psilosoma** ZETTERSTEDT, 1860

5—6 mm nagyságú, általában egyszínű rozsdabarna, illetve rozsdavöröszínű állatok, csak potrohlemezeik feketék (5. ábra). A 3. csápíz sohasem megnyúlt, 1,25—1,5-szer hosszabb, mint amilyen széles. Postverticalis és notopleuralis sörtéi nincsenek, viszont ocellaris, külső és belső verticalis, valamint supraalaris és 1 scutellaris sörtepárjuk mindig van; orbitalis és dorsocentralis sörtéjük egyszer van, máskor hiányzik. A hímek hátulsó combja hajlott és

megvastagodott, a nőstények tojócsöve vagy gyengén kitinizált és pálcika alakú, vagy erősen kitinizált és oldalról erősen összenyomott (1. ábra: F).

A nemnek Észak- és Közép-Európában elterjedt 2 faja ismeretes, melyek Közép-Európában hegyvidéki állatok. Hazánkból eddig még egyik faja sem került elő. Életmódjuk ismeretlen.

- 1 (2) Dorsocentralis és orbitalis sörtéi nincsenek, ocellaris sörtéi csenevések. A hímek hátulsó combja erősen, bunkószerűen megvastagodott és hajlott, a tövén ventralisan nagy fog ered (5. ábra). A tojócső nagyon rövid, erősen kitinizált, oldalról összenyomott; véglemeze az utolsó előtti lemezek közé van beiktatva (1. ábra: F). A torháton elöl a középvonalban 1 rövid és kétoldalt 1—1 különböző hosszúságú barna sáv húzódik, illetve húzódhat. A középső combokon gyengén, a hátulsókon, különösen a hímeken, barna subapicalis gyűrű alakult ki. 5—6 mm.

Észak- és Közép-Európában fordul elő. A Kárpát-medencében a magas hegyekben elterjedt, de Magyarországon eddig még nem gyűjtötték (VII—VIII.)

[**audouini** (ZETTERSTEDT, 1835)]

- 2 (1) 1 pár dorsocentralis és 1 pár orbitalis sörtéje van. A hímek hátulsó combja csak kissé duzzadt és kevésbé hajlott, tövén ventralisan fog nincs (7. ábra: F). A tojócső pálcika alakú, alig kitinizált, csúcsi véglemeze van. A torháton nincs rajzolat. 5—6 mm.

Észak- és Közép-Európában él, de jóval ritkább, mint az előző faj. Jóllehet a Kárpát-medence számos helyéről ismerjük (Rózsáhegy, Alacsony- és Magas-Tátra, Kőrmöcbánya, Radnai-havasok, Rettyezát, Lotriora-völgy, Gyulafehérvár). Magyarországról még nem került elő (VII—VIII.)

[**lefebvrei** (ZETTERSTEDT, 1835)]

5. nem: *Loxocera* MEIGEN, 1803

4—12 mm nagyságú legyek (6. ábra). A 3., kivételesen mind a 3 (*hoffmannseggii* MEIGEN), csápíz erősen megnyúlt (7. ábra: A—D). Az arcpajzs hátrahajló, a nyakszirt lapos, az orca keskeny, a pofa szélesebb, mint a szem verticalis átmérőjének egyharmada. A mesopleura ventralis szegélyét feltűnő szőrzet borítja; a metapleurális dudor csupasz. Mindkét ivar hátulsó combjának csúcsi végén ventralisan sajátságos szőrpárna (valószínűleg érzékszerv) alakult ki (1. ábra: C—D). Fejsörtéi közül a belső és külső verticalisok és az ocellarisok mindig jól fejlettek, az orbitalis sörték csenevések; postverticalis sörték egyeseken vannak, másokon hiányoznak. Torsörtézetük: 1 notopleurális, 1 supraalaris, 1 postalaris, 0—1 dorsocentralis és 1 scutellaris sörtepár (legtöbbször egy 2. pár nagyon finom, szőrszerű scutellaris is előfordul).

7 palaearktikus faja közül 6 Magyarországon is él. Fejlődésmenetük csaknem teljesen ismeretlen, egyedül az *albiseta* SCHRANK fajról tudjuk, hogy lárvája a szittyó (*Juncus*) szárában él és ott bábozódik be.

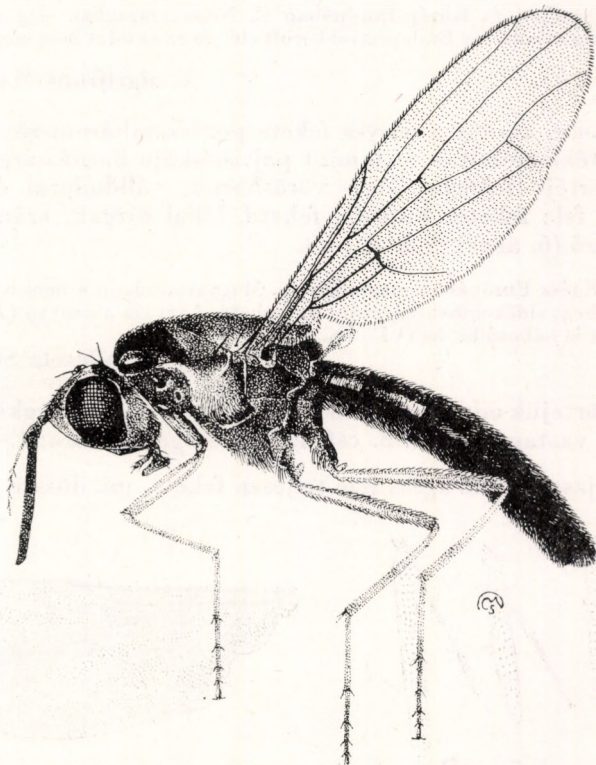
- 1 (2) Mindhárom csápíze megnyúlt (7. ábra: A), a 3. iz a leghosszabb, orsó alakú, ennek a közepéről ered a lapított, orsó alakú csápsörte (2. alnem: *Platystyla* MACQUART, 1835). — Fényes, barnásfekete légy, de csápsörtéjét fehér, rövid, sűrű szőrzet borítja, a csápsörte töve

sárga. Lábai sárgák, de a combok, csúcsi végük kivételével, barnás-feketéek. Szárnya sárgán áttetsző. 11—12 mm.

Nyugat- és Közép-Európában előforduló ritka faj. Magyarországról eddig egyetlen nőstény példánya ismeretes Budapestről (VI.)

hoffmannsegi MEIGEN, 1826

- 2 (1) Csak a 3. csápíz nagyon feltűnően megnyúlt, a csápsörte a 3. íz tövéhez közel ered (7. ábra: B—D), s csak a tövi része megvastagodott (1. alnem: *Loxocera* s. str.).

6. ábra. *Loxocera albisetata* SCHRANK ♂ (Eredeti)

- 3 (4) Dorsocentralis sörtéi nincsenek, de postverticalis sörtéi vannak. Feje fekete, mindössze a nagy, a homlok elülső szegélyéig nyúló pontszemháromszög vörösbarna, s a pofán van egy világosabb folt. Csápsörtéje röviden szőrös. Tora vörös-sárga, torhátának elülső fele fekete. Lábai vörössárgák, a lábfejek barnásak. Szárnya kissé sárgás tónusú, csaknem áttetsző. Potroha fekete. Színezetében és 3. csápízének hosszában változékony faj. 6—9 mm.

Egész Európában elterjedt, elsősorban hegyvidéki faj. A Kárpát-medencében a magas hegységekben eléggé gyakori, Magyarországról eddig csak Rákostól, Kádártáról és a Mecsekből ismeretes (VI—IX.) (= *ichneumonea* auct. nec LINNÉ, 1761, *elongata* MEIGEN, 1826)

aristata (PANZER, 1801)

- 4 (3) Dorsocentralis sörtéi vannak, viszont postverticalis sörtéi nincsenek.
- 5 (8) Csápsörtéjük mindkét oldali szőrzete együttvéve kb. olyan vastag, mint a 3. csápíz szélessége (7. ábra: B). Arcpajzsuk barnássárga.
- 6 (7) Homloka és pajzsocskája fekete. Arcpajzsa, szívókája barnássárga. Torháta és potroha fényes barnásfekete, torának oldalmezei sárgák. Macrochaetái közül a legtöbb gyengén fejlett, szőrszerű. Lábai sárgák. A csaknem átlátszó szárnyának valamennyi ere elmosódottan, barnásan szegélyezett. 5—6 mm.

Nyugat- és Közép-Európában él. Németországban elég gyakori, hazánkban eddig mindössze Budapestről került elő, de ez az adat még megerősítésre szorul

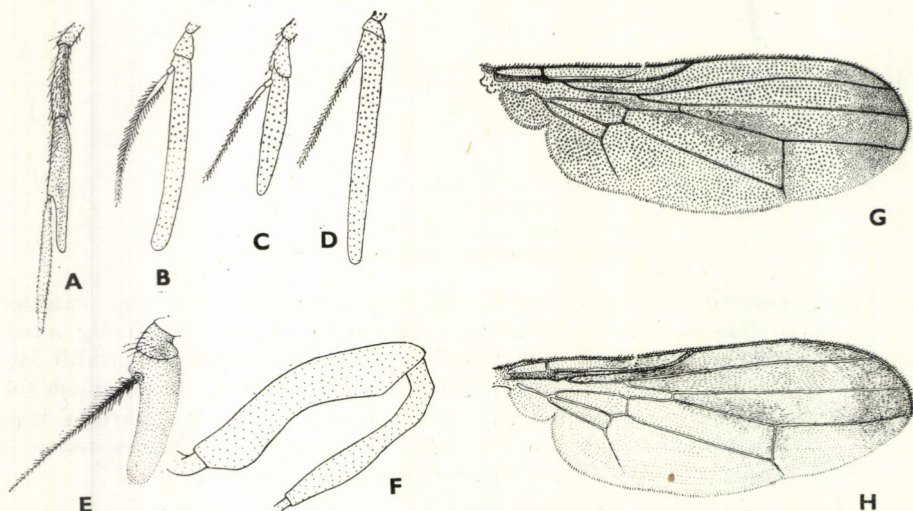
nigrifrons MACQUART, 1835

- 7 (6) Homloka, kivéve a fényes fekete pontszemháromszögét és gyakran halántékmezeit is, valamint pajzsocskája barnássárga. Feje sárga, csápsörtéje fehéres. Tora vörösbarna, válldudorai és torhátának elülső fele fekete. Potroha fekete, lábai sárgák, szárnya barnásan áttetsző (6. ábra). 5,5—8 mm.

Egész Európában megtalálható. Magyarországon a nem leggyakoribb faja, sík- és hegyvidékeinken egyaránt gyűjthető. Lárvája a szittyó (*Juncus*) szárában él és ott is bábozódik be (VI—IX.)

albiseta SCHRANK, 1803

- 8 (5) Csápsörtéjük mindkét oldali szőrzete együttvéve megközelítően sincs olyan vastag, mint a 3. csápíz szélessége (7. ábra: C—D).
- 9 (10) Arcpajzsa, sőt az egész feje teljesen fekete, mindössze a pofáján van

7. ábra. A: *Loxocera hoffmannseggii* MEIGEN, B: *L. nigrifrons* MACQUART, C: *L. fulviventris* MEIGEN, D: *L. sylvatica* MEIGEN és E: *Chyliza extenuata* ROSSI csápja — F: *Psilosoma lefebvrei* ZETTERSTEDT ♂ hátulsó lábának combja és lábszára — G: *Chyliza vittata* MEIGEN és H: *Ch. leptogaster* PANZER szárnya (A—F: HENNIG nyomán és G—H: eredeti)

egy sárga folt és a szívókája sárga. Tora vörösesbarna, de váll-dudorai és középhátának elülső negyede és pajzsocskája fekete; a torhát elülső fekete részéből egy középső hosszanti fekete sáv irányul hátrafelé, amely nem mindig éri el a torhát hátulsó szegélyét. Lábai sárgák. Elülső és hátulsó lábának lábfejei sötétebbek. Szárnya gyengén barnás tónusú, potroha fekete. 4—5 mm.

Észak- és Közép-Európában honos. A Kárpát-medencéből eddig csak Ótátrafüredről és Bártfáról ismerték, de nemrég előkerült a Zempléni-hegységből (Istvánkút) is (VIII.)

fulviventris MEIGEN, 1826

- 10 (9) Arcpajzsának csak a közepe fekete. Homloka, a szemek szegélye és a pontszemháromszög kivételével, orcája, pofája és pajzsocskája sárga. Szárnya halvány barnán áttetsző, egyébként nagyon hasonlít az előző fajhoz. 4—6 mm.

Nyugat-, Észak- és Közép-Európából került elő. Magyarországról eddig csak Pilismarótról és a Kőszegi-hegységből ismeretes (V—VII.)

sylvatica MEIGEN, 1826

6. nem: **Chyliza** FALLÉN, 1820

5—7 mm nagyságú legyek, melyeknek feje oldalról nézve közel félkör alakú, mert a nyakszirt lapos, nem domború (3. ábra: A). Szemük hosszant ovális, pofájuk keskeny, orcájuk csak vonalszerűen vékony, arcpajzsuk kissé homorú, tapogatóik orsó alakúak. 3. csápizük vége vagy szélesen lekerekített és csápsörtéjük gyéren tollas (*Chyliza* s. str. alnem; 8. ábra), vagy elkeskenyedő, hosszú és fekete csápsörtéjük sűrűn szőrös (*Dasyne* ROBINEAU-DESVOIDY alnem; 7. ábra: E). Fejsörtézetük: postverticalis, ocellaris, 3 verticalis és 2 orbitalis sörtepár. Torsörtézetük: 1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 1 dorso-centralis, 1 praescutellaris és 3 scutellaris sörtepár. Szárnyuk gyengén szürkén vagy világosbarnásan füstös, máskor elülső szegélye sötétebb tónusú vagy halvány csúcsfolt díszíti (7. ábra: G—H). Potrohuk fekete.

6 palaearktikus faja közül 4 Magyarországon is előfordul. Amennyire eddig életmódjukat és fejlődésüket ismerjük, úgy tudjuk, hogy különböző növények, cserjék szárában fejlődnek; egyik fajuk (*leptogaster* PANZER) gubacsokozó. Általában 1 nemzedékű tavaszi fajok, mindössze a *scutellata* FABRICIUS 2 generációjú.

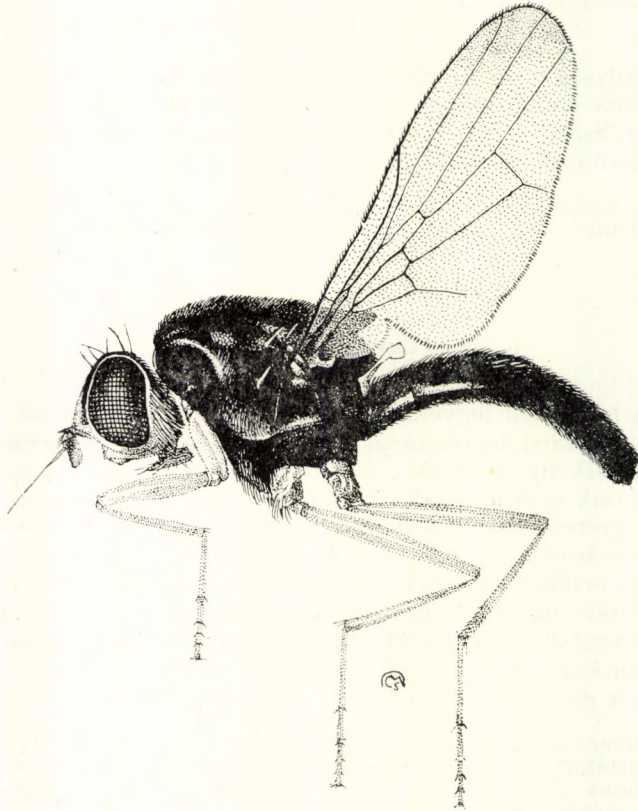
- 1 (2) Csápsörtéje fekete, tömötten, gypjasan szőrös, sárga 3. csápíze megnyúlt csúcsa felé elkeskenyedő, kb. háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles (7. ábra: E). Szárnya aránylag rövid, nem hosszabb, mint potrohának a hossza (2. alnem: *Dasyne* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830 = *Megachaetum* RONDANI, 1856). — Fekete, csak csápja és lábai sárgák. Hátulsó combjain, a csúcsi végük előtt, széles feketésbarna gyűrű fut körbe. Szárnya kissé barnán füstös, a szegélyér mentén sötétbarnán szegett. 5—6 mm.

Nyugat-, Közép- és Dél-Európában, valamint Kisázsiaiban fordul elő. Magyarországon ritkának tűnik, eddig csak Vácdukárról, Tihanyból, Mátraházáról és Sátoraljaújhelyről került elő. A Kárpát-medencéből még Boksánbányáról, Mehádiáról és Noviból ismerjük. Lárva *Orobancha*-fajok alsó, megvastagodott

szárában élnek. Itt is bábozódnak be, és csak a következő év tavaszán repülnek ki a kifejlett legyek (V–VII.) (= *atrisseta* MEIGEN, 1826, *fuscipennis* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830)

extenuata (ROSSI, 1790)

- 2 (1) Csápsörtéjük csak gyéren szőrös, illetve tollas, 3. csápizük rövid, vége szélesen lekerekített, kb. másfélszer-kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles (3. ábra: A). Szárnyuk mindig hosszabb, mint a potroh hossza (1. alnem: *Chyliza* s. str.).

8. ábra. *Chyliza leptogaster* PANZER ♀ (Eredeti)

- 3 (4) Barnás vagy vörössárga torát feketésbarna foltok, sávok díszítik, ezek alakja és kiterjedése igen változó. Feje sárga, de a pontszemháromszög, a nyakszirt dorsalis része, a tapogatók, valamint a nőstényeken a fejtetőlemez fekete. Lábai sárgák, hátulsó combján a csúcsi vége előtt a hímeken nagyon halvány, a nőstényeken erősebb barnásfekete folt van. Szárnya zavarosan áttetsző, csúcsát sötét folt díszíti (7. ábra: G). A tor oldallemezeinek nagyobbik része, valamint a potroh barnásfekete. 5–6 mm.

Közép- és dél-európai faj. Hazánkból a Magyar Középhegység számos pontjáról (Bakony, Vértes, Pilis, Mátra, Bükk), a Mecsekéből, Tihanyból, Kalocsáról,

Tompáról és Kelebiáról ismerjük. Elsősorban dombvidéki faj, amely száraz, meleg, napos helyeken él. Lárvája *Orchis* fajok szárában fejlődik (V—VII)

vittata MEIGEN, 1826

- 4 (3) Toruk teljesen fekete, gyakrabban mindössze a pajzsocskájuk csúcsa, ritkábban a válldudoruk és a sternopleuronjuk felső szegélye barnás vagy vörössárga.
- 5 (6) Combjainak csúcsi végét barnástékete gyűrű övezi. Színezete nagyon hasonlít az *extenuata* ROSSI fajéhoz, de a lábakon kívül fejének egy része is sárga, illetve sárgásbarna. Halványszürkés szárnyának elülső szegélye szélesebben sötétebben szegélyezett. 5—7 mm.

Egész Európában elterjedt, de nyugati felében jóval gyakoribb, kelet felé mind ritkább lesz. A Kárpát-medencéből eddig mindössze Nagykovácsiból (Nagyszénás), Kőszegről, Pécsről, Szaloncáról, Körmöcbányáról, Kőrösmezőről és Szász-káról vannak példányaink (V—VII.) (= *fuscipennis* auct. nec ROBINEAU-DESVOIDY, 1830)

annulipes MACQUART, 1835

- 6 (5) Combjai egyszínű sárgák. A nyakszirt, a fejtető, a pontszemháromszög, a homlok jó része és a tapogatók feketék, az arcpajzs sárgásfehér, a nőstényen rendszerint 2 feketés folt van rajta, az orca, a pofa, a szem hátulsó keskeny szegélye, a szívóka és a 3. csápíz sárga, a csáp 1. és 2. íze sötétbarna. Tora és potroha fekete, de a pajzsocska csúcsi vége legtöbbször, ritkán a válldudor és a sternopleuron felső szegélye is vörössárga. Szárnya csaknem teljesen átlátszó, olykor nem éles csúcsfoltja van (7. ábra: H), vagy az egész szárny sötét tónusú. Lábai világos barnássárgák (8. ábra). 5—7 mm.

Közép- és kelet-ázsiai részeket kivéve az egész Palaearktikumban otthonos. Magyarországon is a nem leggyakoribb faja, általánosan elterjedt. Lárvája a *Spirea opulifolia* szárában él, és azon mogyoró nagyságú gubacsokat okoz (IV—VIII.) (= *scutellata* FABRICIUS 1798), *obscuripennis* LOEW, 1858, *permixta* RONDANI, 1876)

leptogaster (PANZER, 1798)

44. család: MICROPEZIDAE — GÓLYALEGYEK

Többnyire közepes nagyságú, karcsú testű, vékony és hosszú lábú legyek (ez utóbbi tulajdonságukról kapták magyar nevüket). Jellemző rájuk, hogy szegélyerükön elvékonyodás, megszakadás nincs, mellékerük teljes, eléri a szegélyeret, ocellaris, humeralis és mesopleuralis sörtéik, valamint vibrissáik nincsenek, hasonlóképpen hiányzanak a lábszár külső praeapicalis sörtéi.

Fejük négyszögletesbe hajló kerek vagy tojás alakú, ritkábban megnyúlt, jóval hosszabb, mint amilyen magas. Arcpajzsuk, pofájuk keskeny, tapogatóik legtöbbször elérik, sőt túlnyúlnak a szájperelem elülső szegélyén ritkán igen rövidek, a szájperelem mögött a szívóka tövén alig vehetők észre. Csápjuk megtört, csápsörtéjük csupasz vagy gyéren pillás. Fejsörtézetük: 0—1 postverticalis, belső és külső verticalis, 0—3 orbitalis sörtepár. Ocellaris sörtéik és vibrissáik nincsenek. Toruk előrefelé kissé elkeskenyedik. Torsörtézetük: 1—2 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 1—3 dorsocentralis és 1

scutellaris sörtepar; az oldallemezeken 0—1 sternopleuralis sörtéjük van (egy-
szerzők a *Rainieria* RONDANI fajok sternopleurájának hátulsó szegélyén el-
helyezkedő hosszú, sűrűn álló, 10—15 szórt helytelenül szintén sternopleuralis
sörtéknek nevezik). Lábaik hosszúak, vékonyak. A megnyúlt elülső csípők
messze elől állnak a szorosan egymás mögött eredő középső és hátulsó rövid
csípőktől. A lábszárakon külső praeapicalis sörték nincsenek; a középső és
hátulsó lábszárak csak finoman szőrösek vagy rajtuk, egész hosszukban,
elszórtan rövid fekete sörték erednek. Szárnyuk rövidebb vagy hosszabb,
mint a potrohuk. Szegélyerük teljes, vagyis rajta törés, megszakadás, elvé-
konyodás nincs. Mellékerük tövüktől a szegélyerbe való torkollásukig tel-
jes, néha az r_1 sugárérrel nagyon szorosan együtt fut, úgyhogy szinte egyetlen
érnek látszik, az r_{4+5} sugárér és a középer összetartó, így első szegélysejtjük
orsó alakú. 2. tősejtjük és korongsejtjük legtöbbször elkülönült, néha össze-
olvadt. Potrohuk hosszú és karcsú, a nőstényeké hosszú tojócsőben végződik
(10. ábra: B), a hímek 5. haslemezen legtöbbször jól fejlett párzóhorogpar van
(10. ábra: A), de ezek néha (*Micropeza* MEIGEN) hiányozhatnak. A nőstények-
nek 3 spermathecaja van.

Életmódjuk nagyon hézagosan ismert, bár több régi, de legtöbbször megerősítésre
szoruló megfigyelésről tudunk. Imágóik nedves, árnyékos helyeken, főként vizek mentén,
ártéri erdőben, virágokon, bokrok levelein ülnek. Lárvaik, amennyire eddig ismeretes, egy-
részt különböző hüvelyesek gyökérgumóiban, másrészt gombákban, korhadó fák kérge
alatt levő korhadékban fejlődnek. A talajban bábozódnak és az imágók csak a következő évben
kelnek ki.

Valamivel több mint 30 palaearktikus fajuk ismeretes, melyek közül 9 él Magyar-
országon, de még további 5 faj előkerülésére számíthatunk.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a *

- 1 (2) Középső és hátulsó lábszáraik csak finoman szőrösek, róluk rövi-
debb, erősebb sörték nem erednek (9. ábra). Postverticalis sörtéik
nincsenek (1. alcsalád: *Calobatinae* = *Trepidariinae*) (= *Trepidaria*
MEIGEN, 1800) 1. nem: *Calobata* MEIGEN, 1803
- 2 (1) Középső és hátulsó lábszárak külső oldalán a finom szőrökön kívül
a lábszár hosszában elszórtan erősebb, fekete sörték is erednek (13.
és 14. ábra). Postverticalis sörtéik vannak.
- 3 (4) Szárnyuk 2. tősejtje és korongsejtje elkülönült, önálló, a végsőér
eléri a szárny hátulsó szegélyét (12. ábra: A, C). 2 elülső és 1 hátulsó
orbitalis és 2 notopleuralis sörteparjuk van. Csápjaik távol erednek
egymástól. Sternopleuronjuk hátulsó szegélyén 10—15, a legyező
száraihoz hasonlóan elrendeződő hosszú szőr sorakozik (13.
ábra) (2. alcsalád: *Taenipterinae* = *Rainieriinae*, *Tanypodinae*)
(= *Tanypoda* RONDANI, 1856) 2. nem: *Rainieria* RONDANI, 1843
- 4 (3) Szárnyuk 2. tősejtje és korongsejtje összeolvadt, nem különül el,
végsőére nem éri el a szárny hátulsó szegélyét (15. ábra: C—D).

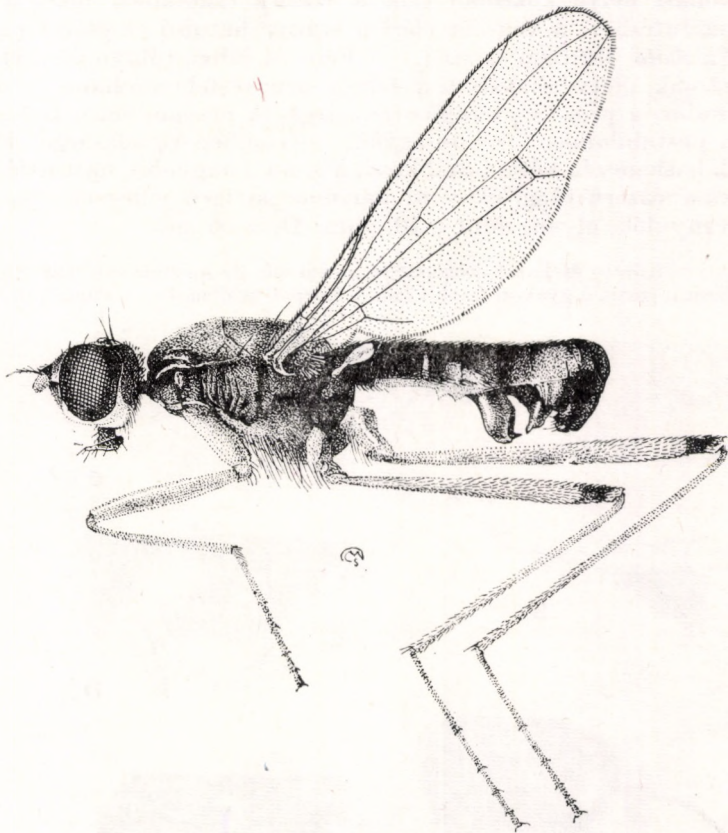
* Az újabb rendszerek a régi Micropezidae (= Tylidae) családban közölt fajokat 3
önálló családba sorolják. Ezek: Calobatidae, Taenipteridae és Micropezidae. Ebben a sorozat-
ban ezek a családok még csak alcsaládokként szerepelnek.

Orbitalis sörteik egyáltalában nincsenek, s csak 1 notopleuralis sörtejük van. Csápjaik szorosán egymás mellett erednek. Csak 1, nem erős sternopleuralis sörtejük van (3. aloszalád: *Micropezinae* = *Tylinae*) (= *Tylos* MEIGEN, 1800, *Tylus* CZERNY, 1930)

3. nem: *Micropeza* MEIGEN, 1803

1. nem: *Calobata* MEIGEN, 1803

Fekete vagy vörössárga színű, 4—7 mm nagyságú legyek. Fejük közel olyan magas, mint amilyen hosszú (kivéve a *longiceps* LOEW fajt). Fejsörtézetük: 1 elülső és 1 hátulsó orbitalis, belső és külső verticalis sörte pár, post-verticalis sörteik nincsenek. Pontszemháromszögük hátul álló, nem vagy csak alig nyúlik be a szemek közé. Arcpajzsuk többé-kevésbé mindig hátracsapott,

9. ábra. *Calobata cibaria* LINNÉ ♂ (Eredeti)

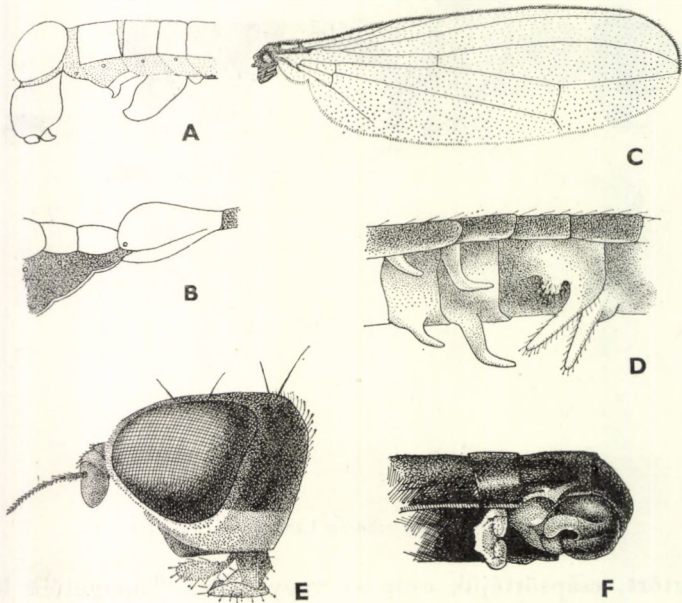
csápjuk megtört, csápsörtéjük csupasz vagy tollas. Tapogatóik legtöbbször elérik a szájperec elülső szegélyét, ritkán igen rövidek, alig vehetők észre. Általában 1, ritkán 2 (kivételesen 3) dorsocentralis sörte párjuk van. Szárnyuk áttetsző, barnás árnyalatú, 1—2 fajuk szárnyesúcsa barnán árnyalt. Lábaik sárgák, középső és hátulsó lábszáraik finoman szőrösek, róluk erősebb sörteik

nem erednek. Potrohuk rövid, a hím hypopygiuma rá merőlegesen áll, kissé felfújt, a nőstények tojócsöve hosszú, vájt, oldalról vagy hát-hasi irányban összenyomott. A hímek 5. haslemezéről 2 igen különböző alakú és nagyságú, de a fajokra nagyon jellemző, könnyen vizsgálható párzóhorog ered (10. ábra: A, 11. ábra: A—D; 13. ábra: B, D).

Életmódjukról alig tudunk valamit. Imágóik legtöbbször nyirkos erdők aljnövényzetéről, ritkábban rétekről kerültek elő. 14 palaearktikus fajuk közül eddig 5 ismeretes Magyarországról, de még 2 további fajuk előkerülése várható.

- 1 (2) 2 (kivételesen 3) hátul álló dorsocentralis sörtepárjuk van. Tapogatóik a szájperemig nyúlnak. A szárny (10. ábra: C) szegélyalatti sejtje jól felismerhető, vagyis a mellékér és az r_1 sugárér egymástól távol torkollik a szegélyérbe; az r_{2+3} sugárér szegélyérbe való torkollási helye közelebb esik a szárny csúcsához, mint a hátulsó harántérhez, a végsőér eléri a szárny hátulsó szegélyét (1. alnem: *Calobata* MEIGEN s. str.). — Feje és lábai túlnyomórészt rozsdasárgák, illetve sárgák, tora fekete, szürkésfehéren hamvas, de a válldudor, a pro- és pteropleuron sárga. A praecabdomen barnásfekete, a postabdomen kisebb-nagyobb mértékben rozsdasárga. Hímjének 2. haslemezén kétoldalt 2 kicsi, a 3-on 2 nagyobb, hátrafelé irányuló kampószerű függelék van; párzóhorgai igen jellegzetesek, előrefelé irányulók, olyan, mint a 10. ábra: D. 5—6 mm.

Közép- és Észak-Európában fordul elő, de megtalálták már Angliában is. Nem tartozik a gyakori fajok közé. A Kárpát-medencében kifejezetten hegyvidék

10. ábra. A: *Calobata cibaria* LINNÉ ♂ postabdomene oldalnézetben — B: *Calobata petronella* LINNÉ ♀ postabdomene oldalnézetben — C: *Calobata petronella* LINNÉ szárnya és D: potroha alulsó-oldalsó nézetben — E: *Calobata adusta* LOEW feje oldalnézetben és F: potroha alulsó-oldalsó nézetben (A—B: HENNIG nyomán, C—F: eredeti)

faj (Árvaváralja, Tátra, Kőrösmező, Kevele, Gyergyószentmiklós, Középlök). Magyarországról eddig még nem került elő, de magas hegyvidékeinkről várható (VI–VIII.)

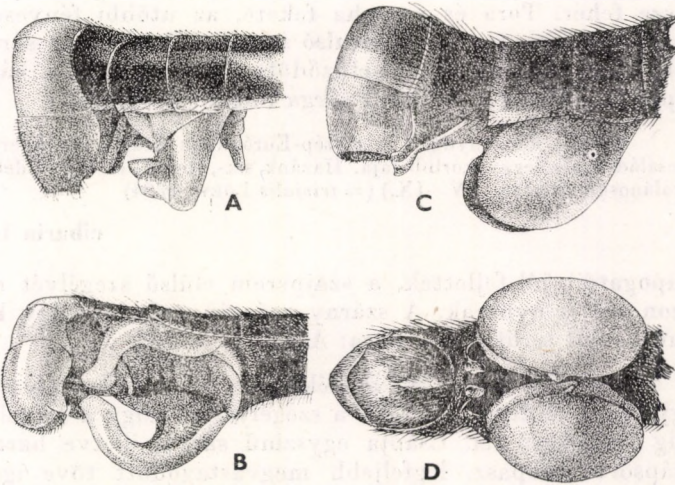
[*petronella* (LINNÉ, 1761)]

- 2 (1) Csak 1, hátul álló dorsocentralis sörteparjuk van.
- 3 (4) 1 erős sternopleuralis sörtéje van. Feje (10. ábra: E), az előreugró homloka és erősen hátracsapott arcpajzsa következtében kúpszerű, a fej szemek mögötti része, különösen a hímé, meghosszabbodott, ezért jóval hosszabb, mint amilyen magas (2. alnem: *Calobatella* MIK, 1898). — Tapogatói elérik a szájperem elülső szegélyét. A mellékér és az r_1 sugárér olyan közel fut egymás mellett, hogy azok egyetlen vastag érnek látszanak, azért a szegélyalatti sejtje igen jelentéktelen. Párizóhorgai rövidek, kissé hajlottak, végeik lekerekítettek (10. ábra: F). Tora és potroha teljesen fekete; tora, a pteropleuron kivételével, teljesen és potrohának 1. hátlemeze szürkés-fehéren hamvas. 5 mm.

Ritka közép-európai faj. Magyarországról ismerjük a legtöbb lelőhelyét. Ezek: Budapest, Nagykovácsi, Bakony: Mogyorós, Balatonfüred, Tihany, Kőszegi-hegység, Pécs, Bükk hegység: Ablakoskő völgye, Bükk-fennsík. 1 nemzedékű, tavaszi, stenochron faj (IV–VI.)

longiceps LOEW, 1870

- 4 (3) Sternopleuralis sörtéjük nincs. Fejük nem nyúlik kúpszerűen előre, a fej szemek mögötti része nem hosszabbodott meg feltűnőbben, ezért fejük csak alig valamivel hosszabb, mint amilyen magas.
- 5 (10) Tapogatóik igen kicsinyek, legtöbbször a szívóka tövénél annyira elrejtettek, hogy nehéz vizsgálni, a szájperem elülső szegélyét sohasem érik el.
- 6 (7) A hím hajlott, bunkós végű párizóhorgainak töve között páratlan,

11. ábra. A: *Calobata commutata* CZERNY potroha oldalnézetben és B: alulsó-oldalsó nézetben — C: *Calobata femoralis* MEIGEN potroha oldalnézetben és D: alulsó nézetben (Eredeti)

nyeregszerű nyúlvány van (11. ábra: A—B). A tojócső tövének hasoldalán kétoldalt 1—1 többé-kevésbé fejlett fogszerű nyúlvány található (3. alnem: *Trilophyrobata* HENNIG, 1938). — Homloka sárga, arcpajzsa, a pofák, valamint a nyakszirt alsó fele fehér. Tora fekete, szürkésfehéren hamvas; a lábak sárgák, középső és hátulsó combjának csúcsi végén barna gyűrű fut körbe. Potroha, tojócsöve fekete, az utóbbi oldalról összenyomott. 6—7 mm.

Észak-, Északnyugat- és Közép-Európából, valamint Szibériából ismeretes, mindenütt ritka. Magyarországról eddig csak Tihanyból, Csurgóról és Hidasnémetiből, a Kárpát-medence területéről is csupán Felsőlövőről, Turcsekről és Kőrösmezőről került elő (VI.)

commutata CZERNY, 1930

- 7 (6) A hímek széles lemezszerű vagy félgömb alakú párzóhorgainak töve között nincs nyúlvány. A tojócső tövének hasoldalán nincs fogszerű nyúlvány (4. alnem: *Compsobata* CZERNY, 1930).
- 8 (9) Középső és hátulsó combjain a csúcsi barna gyűrűn kívül még mindegyik középső részén 1—1 barnásfekete csík húzódik. Eddig csak a hímje ismeretes. Párzóhorga rendkívül nagy, félgömb alakú, a középvonal felé irányuló lemezszerű ventralis belső szegélye fűrész-szerű (11. ábra: C—D). A nyakszirt teljesen fekete. Tora és potroha is fekete, az utóbbi fényesen csillog. Potrohának 6. hátlemeze hátul szélesen, sárgán szegett. 5—6 mm.

Igen ritka, mindössze 1—2 helyről ismert közép-európai faj. Hegyvidéki fajnak látszik. Magyarországról eddig még nem került elő

[femoralis MEIGEN, 1826]

- 9 (8) Középső és hátulsó combjain csak a csúcsi barna gyűrűk vannak meg, középső barnásfekete csíkjai nincsenek. Párzóhorga széles, lemezszerű, fogszerű csúcsban kihúzott (9. ábra). A nyakszirt alsó része fehér. Tora és potroha fekete, az utóbbi fényesen csillogó. A potroh hátlemezeinek hátulsó szegélyei keskenyen sárgán szegettek. Tojócsöve közepesen befűződött, hátulsó vége a hátoldal felől lapított, oldalán 1—1 nagy sárga folttal. 5—7 mm.

Észak-, Északnyugat- és Közép-Európában általánosan elterjedt, gyakori, a család egyik leggyakoribb faja. Hazánk sík-, domb- és hegyvidékein egyaránt általánosan elterjedt (IV—IX.) (= *trivialis* LOEW, 1854)

cibaria LINNÉ, 1761

- 10 (5) Tapogatóik jól fejlettek, a szájperem elülső szegélyét eléri vagy azon túl is nyúlnak. A szárny csúcsán erősebb vagy halványabb barnás folt terül el (12. ábra: A, C).
- 11 (12) A szárny (13. ábra: A) mellékere és r_1 sugárere olyan közel fut egymás mellett és torkollik a szegélyérbe, hogy a szegélyalatti sejt alig ismerhető fel. Csápja egyszínű sárga, illetve barnássárga, a csápsörte csupasz, legfeljebb megvastagodott töve igen röviden pelyhes. Hímjének metasternumán nincs csapszerű nyúlvány (5. alnem: *Paracalobata* HENDEL, 1922). — A szárny r_{2+3} sugárérének a

szegélyérbe való torkollási helye közelebb van a hátulsó harántérhez, mint a szárny csúcsához. Torháta sárgásbarna, de elől fényes fekete, a sterno- és pteropleuron szintén sárgásbarna, az oldallemezek többi része és a pajzsocska fényes fekete, a sternopleuron szürkésfehéren hamvas. Lábai sárgák, hátulsó combjai 2—2 barna gyűrűt viselnek, egyet közepén, egyet a csúcsi végükön. A hátulsó lábszárak, különösen a nőstényeké, sötétbarnák, az utolsó lábfejíz sárga. Párizóhorgai keskenyek, ívelték, végeik gömbszerűen duzzadtak (12. ábra: B). 4—4,5 mm.

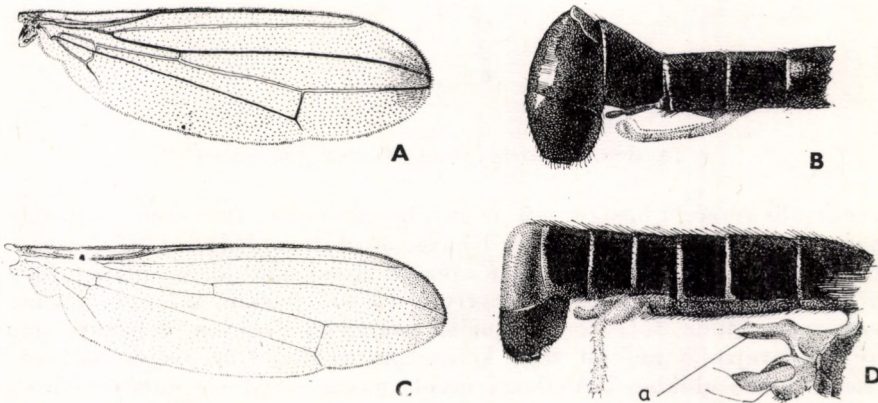
Egész Európában elterjedt. Nálunk elsősorban síkvidékeinken honos, az Alföldről sok helyről ismerjük, a Dunántúlon már jóval ritkább, míg hegyvidékeinkről csak szórványosan került elő (V—IX.)

ephippium (FABRICIUS, 1794)

- 12 (11) A szárny (12. ábra: C) mellékere és r_1 sugárere egymástól távol torkollik a szegélyérbe, így a szegélyalatti sejtjük jól felismerhető. Csápjának 1. és 2. íze sötétbarna, a 3. csápíz sárgásfehér (δ), illetve barnássárga (φ), a csápsörte, csúcsa kivételével, tollas. Hímjének metasternumán (12. ábra: D) csapszerűen elálló nyúlvány ered (6. alnem: *Cnodacophora* CZERNY, 1930). — r_{2+3} sugárereinek a szegélyérbe való torkollási helye közelebb esik a szárny csúcsához, mint a hátulsó harántérhez. Tora és potroha fekete, az előbbi, különösen az oldallemezek, szürkésfehéren hamvasak. Lábai sárgák, a csípők sárgásfehérek, hátulsó combjának csúcsát éles sötétbarna gyűrű övezi, középső combjának csúcsi végén a külső oldalon sötétebb folt van, a középső és hátulsó láb utolsó lábfejíze barna. Párizóhorgai (12. ábra: D) térdszerűen megtörtek, le- vagy előrefelé irányulók, finom fehér szőrök borítják. 5—7 mm.

Ritka közép-európai faj. Elsősorban magas- és középhegységi fajnak látszik, de Magyarországról síkvidéki adataink is vannak. Eddig ismert hazai lelőhelyei: Órszentmiklós, Pomáz, Bükk: Tard, Nagyvisnyó, Ablakoskő völgye, Pákozd, Bakony: Cuha völgye, Mecsek, Pécs. Többször gyűjtötték acsalapu (*Petasis*) levelekről (V—VI., IX.)

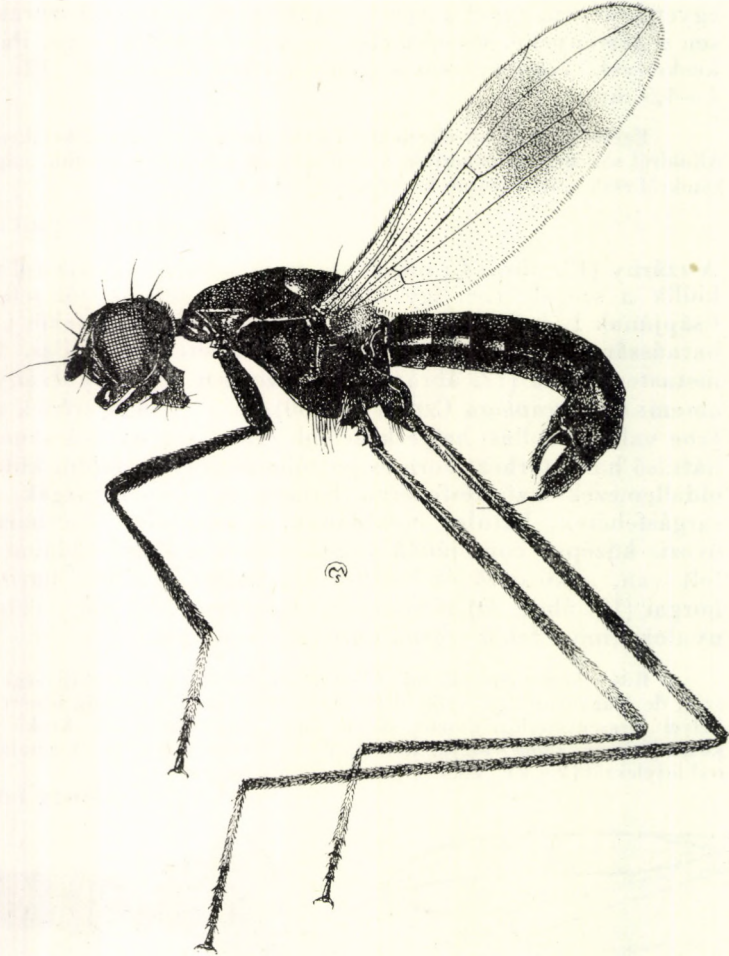
adusta LOEW, 1870

12. ábra. A: *Calobata ephippium* FABRICIUS szárnya és B: potroha oldalnézetben — C: *Calobata adusta* LOEW szárnya és D: potroha oldalnézetben (a = metasternalis nyúlvány) (Eredeti)

2. nem: **Rainieria** RONDANI, 1843

7—9 mm nagyságú egyszínű fekete vagy barna legyek (13. ábra). Fejük valamivel hosszabb, mint amilyen magas, praelabrumuk előreálló, tapogatóik nagyok, elérik, illetve túlnyúlnak a szájperem elülső szegélyén. Csápjuk 2. íz-

13. ábra. *Rainieria calceata* FALLÉN ♂ (Eredeti)

nek ventralis részéről hosszú, a 3. ízén túlnyúló merev szőr ered. Csápsörtéjük csupasz. Fejsörtézetük: 2 elülső és 1 hátsó orbitalis, belső és külső verticalis, postverticalis sörtepar. Csak 1 pár egészen hátul álló dorsocentralis sörtéjük van. Sternopleuronjuk hátsó szegélyén 10—15 hosszú, a legyező száraihoz hasonlóan elrendeződő szőr sorakozik. Szárnyuk teljesen áttetsző, minden elsötétedés, rajzolat nélküli vagy keresztcsáv díszíti. Középső és hátsó láb-szárainak külső oldalán különböző távolságokra rövid, de erős fekete sörték erednek. A hímek potrohának 5. haslemezen harapófogó alakú párzóhorogpár alakult ki (13. ábra).

Életmódjukat nem ismerjük. Úgy látszik, elsősorban hegyvidéki fajok. 4 palaearktikus faja közül 1 ismeretes Magyarországról, de még 1 előfordulása lehetséges.

- 1 (2) Szárnyán a 2 harántér között széles barnás, illetve füstszürke keresztcsáv húzódik; a szárny csúcsán egy határozottabb, a szárny töve előtt egy nagyon elmosódott sötétebb folt terül el (13. ábra). Valamennyi combjának tövi része fekete. Az elülső láb tőize és 2. lábfejeze, valamint a középső és hátulsó láb lábtőize, csúcsi harmaduk kivételével, fehér. Középső és hátulsó combjának csúcsi vége előtt széles, világos sárgásbarna gyűrű fut körbe. Fekete vagy csokoládébarna faj. Nőstényének tojócsöve hosszú, olyan hosszú, mint a 3 utolsó potrohszelvény együtt. 7—9 mm.

Észak- és Közép-Európában él, de előkerült már Albániából is. Magyarországon eddig Budapesten, Kalocsán, Badacsonyan, Sopronban, Nógrádszakálton, Tardon, Tolcsván és Sátoraljaújhelyen gyűjtötték, de a Kárpát-medencéből még Szatmárról, Nagyenyedről, Brassóból, a Vöröstoronyi-szorosból, Szászokáról, Herkulesfürdőről és Mehádiáról is előkerült (VI—VII.)

calceata (FALLÉN, 1820)

- 2 (1) Szárnya áttetsző, egyszínű halványbarna. Valamennyi combjának töve vörössárga. Elülső lábának lábfejezei, az utolsó 2 kivételével, fehérek, a középső és hátulsó lábak lábfejezei barnásfeketék. Barna vagy vörösbarna faj. Nőstényének tojócsöve rövid, nem éri el az utolsó 3 potrohszelvény együttes hosszát. 8 mm.

Közép-Európából és a Palaearktikum keleti feléből, egészen Japánig ismeretes. Magyarországról még nem és a Kárpát-medencéből is csak Mehádiáról került eddig elő (VI.)

[**latifrons** (LOEW, 1870)]

3. nem: *Micropeza* MEIGEN, 1803

Nagyon karcsú, törékeny, többnyire fekete, 4—7 mm nagyságú legyek (14. ábra). Fejük jóval hosszabb, mint amilyen magas, előrefelé kúpszerűen megnyúlt, hátrafelé messze kidudorodik s a tor felé egyenesen levágott. Arcpajzsuk hátrafelé erősen lecsapott, nagyon keskeny, s középen mély vonal-szerű árok húzódik végig. Pontszemlemezük a szemek mögött van. Fejsörtézetük: külső és belső verticalis és postverticalis sörte; ocellaris sörtéik nincsenek. Csápjuk rövid, a csápsörte legtöbbször majdnem csupasz. Torukról 1 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris s 1 erős sternopleuralis sörte ered. Szárnyukon (15. ábra: C—D) a mellékér és az r_1 sugárér szorosan egymás mellett fut, úgyhogy a szegélyalatti sejt alig ismerhető fel. A hímek postabdomene rövid, vaskos, haslemezein párzóhorgok nincsenek.

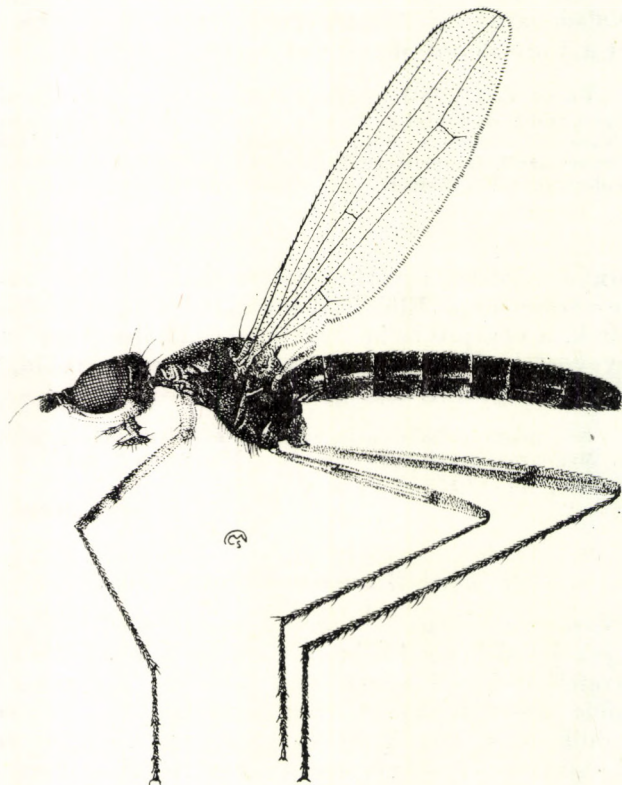
Nyirkos erdők aljnövényzetén, bokrokon, ritkábban réteken gyűjthetők. 17 palaearktikus fajuk közül 3 él Magyarországon, de még 2 faj előfordulása várható.

- 1 (4) Teljesen vagy részben sárga színű fajok.
- 2 (3) Potroha piszkossárga, hátlemezeinek hátulsó szegélye kénsárga. Szárnya nagyon keskeny. Csápja sárga, csápsörtéje sötétbarna szíró. Egészében sárga színű állat, de pontszemlemezének környéke barnásfekete. Torhátán (15. ábra: A) 3, néha összeolvadó fekete hosszanti

sáv húzódik. Lábai sárgák, a lábszárak csúcsi vége, valamint a lábfejek barnásfeketék. A vörössárga postabdomenen egy kicsi, feltűnően fényes fekete folt van. 6—7 mm.

A Palaearktikum ázsiai részének déli területein otthonos, ahonnan a Kaukázuson és a Szovjetunió európai részének déli részén át egészen hazánkig terjedt el, itt éri el elterjedésének legnyugatibb pontját. Faunánkban tipikus szarmata elem. Nálunk ritka, eddig csak Budapestről, Hortobágyról, Szarvasról, Töserdőről és Tihanyból ismerjük (VI—VII.)

angustipennis LOEW, 1868

14. ábra. *Micropeza corrigiolata* LINNÉ ♂ (Eredeti)

- 3 (2) Potrohának hátlemezei feketék, hátsó szegélyeik kénsárgák. Szárnya normálisan fejlett, nem feltűnően keskeny. Csápja barna, csápsörtéje fehér. Feje sárga, de a homloka, elülső oldalszegélye kivételével, a fejtető és a pontszemlemez, valamint a csápgödrök fényes feketésbarnák. Tora sárga, középhátán (15. ábra: B) 3 széles szürke sáv húzódik, a középsőn 2 sötét vonal húzódhat (oldalról nézendő!). Lábai sárgák, valamennyi combjának csúcsi vége előtt 1—1 barna gyűrű alakult ki. 4—4,5 mm, a nőtény tojócsővel együtt 6—7,5 mm.

Közép- és Dél-Európából említik. Kevés helyről ismerjük, de ahol megtalálták, ott legtöbbször gyakori. Hazánkból még nem került elő

[**lateralis** MEIGEN, 1826]

- 4 (1) Fekete színű fajok.
- 5 (6) Csápja teljesen sárga. Mérsékelt acélkék csillogású fekete faj, de az arcpajzs, a szájnylás pereme, a tapogatók és a válldudor sárga. A lábak barnásfeketék. Szárnya barnásszürke árnyalatú. A hypopygium, illetve a tojócső 2. ízén sárga, illetve téglavörös folt van. 4,5—6 mm.

A Szovjetunió európai részének déli területeitől keletre, Örményországon, Iránon keresztül Afganisztánig terjedt el. Magyarországról eddig még nem került elő

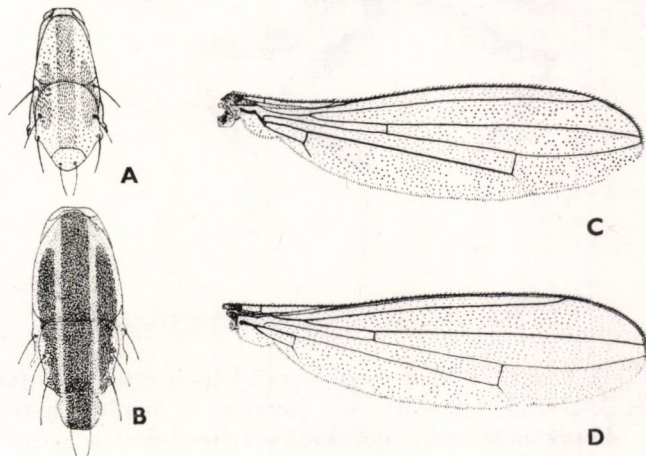
[*cingulata* LOEW, 1868]

- 6 (5) Csápjai teljesen feketék.
- 7 (8) Szárnya (15. ábra: C) hosszabb, mint a potroh. Sárga színű középső és hátsó combján a csúcsi fekete folt előtt még fekete gyűrű is van (nagyon ritkán nehezen ismerhető fel). Az r_{2+3} sugárérnek a szegélyérbe való torkollási helye közelebb van a szárny csúcsához, mint a hátsó harántérhez; az r_{4+5} sugárér és a középér torkollási helyeik között levő távolság kisebb, mint az elülső harántér hossza. Nőstényének tojócsöve hosszabb, mint az utolsó 3 potrohszelvény együttes hossza. Fekete, de arcpajzsa és pofája hófehér. 4—4,5 mm.

Egész Európában elterjedt. Magyarországon közönséges, a család leggyakoribb faja. Lárvai különböző hüvelyesek gyökerében a nyár derekára érettekké válnak és a földben bábozódnak be, amelyekből az imágók zöme csak a következő év tavaszán kel ki, de az augusztus második felében és a szeptemberben gyűjtött imágók arra utalnak, hogy a bábok egy részéből még abban az évben szárnyra kelnek a legyek (IV—IX.)

corrigiolata (LINNÉ, 1766)

- 8 (7) Szárnya (15. ábra: D) rövidebb, mint a potroh. Középső és hátsó combján a csúcsi fekete folt előtt nincs fekete gyűrű. Az r_{2+3} sugárérnek a szegélyérbe való torkollási helye közelebb esik a hátsó harántérhez, mint a szárny csúcsához; az r_{4+5} sugárér és a középér

15. ábra. A: *Micropeza corrigiolata* LINNÉ és B: *M. lateralis* MEIGEN torhata és pajzsockája felülnézetben — C: *Micropeza corrigiolata* LINNÉ és D: *C. brevipennis* v. ROSER szárnya (Eredeti)

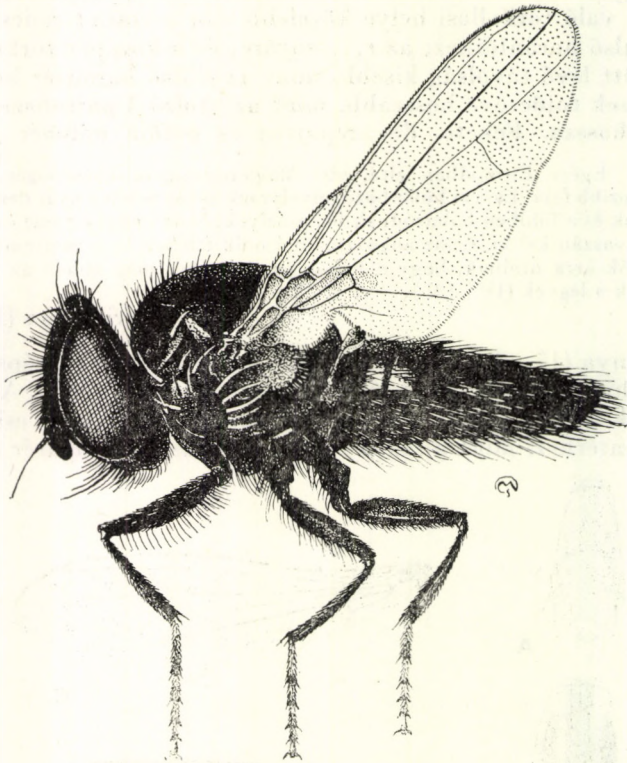
torkollási helyei közt levő távolság nagyobb, mint az elülső harántér hossza. Nőstényének tojócsöve rövidebb, mint a potroh utolsó 3 szelvényének együttes hossza. Egyébként megegyezik az előző fajjal. 4 mm.

Közép-európai faj. Az irodalmi közlések és a gyűjteményi adatok szerint nagyon ritka fajnak látszott, de az utóbbi évek rendszeres gyűjtései során Magyarország számos, túlnyomórészt síkvidékéről előkerült (V–VIII.)

brevipennis v. ROSER, 1840

45. család: LONCHAEIDAE — SZŐRÖSHOMLOKÚ LEGYEK

Meglehetősen egyveretű, 2–7 mm nagyságú, többé-kevésbé fényes fekete, fémes kékesfekete vagy fémeszöld színű legyek, melyeknek szárnyán foltok vagy rajzolat soha sincs (16., 20., 23., 25. és 26. ábrák); egyedül a *Lampron-*

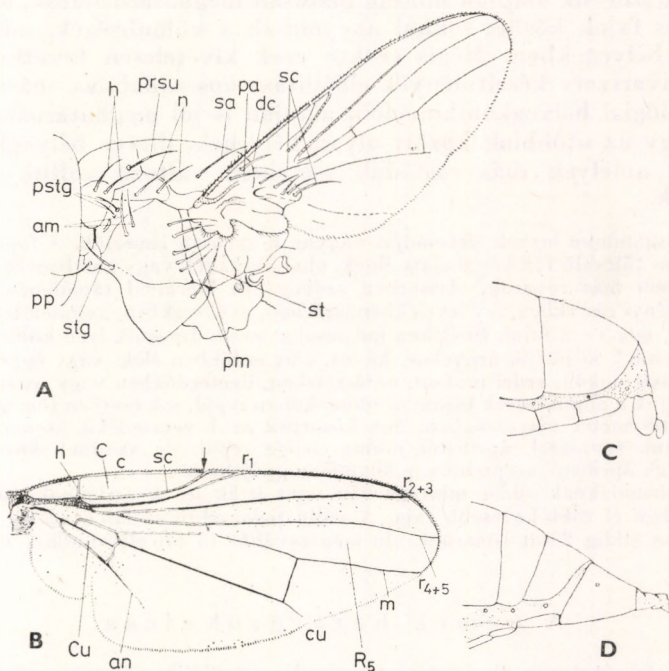

16. ábra. *Dasiops latifrons* MEIGEN ♂ (Eredeti)

chaea BEZZI fajok bronzszölden vagy barnáskéken csillogók. Jellemző rájuk, hogy szegélyerük a vállér mögött és a jóval az r_1 sugárér betorkollása előtt elvékonyodik, illetve megtörik, mellékerük teljes, eléri a szegélyeret, végsőerük rövid, de mint vékony redő eléri a szárny hátulsó szegélyét, alsó orbitalis sörtéik nincsenek, de vibrissáik vannak, továbbá igen jellemző a családra,

hogy a billér vagy legalább annak feje mindig barnásfekete vagy fekete, s a homlok szélességében jelentkező ivari kétalakúság: a hímek homloka mindig keskenyebb, mint a nőstényeké (19. ábra: B—C).

A mindig szőrös homlokról csak 1 pár erős, hátrahajló orbitalis sörte ered, melyek mögött a járomlemezen egyszer vannak, máskor nincsenek szőrök; a gyengébben fejlett postverticalis sörték széthajlók. A homlokrés (lunula) mindig nyitott, mely lehet szőrös vagy csupasz. Jóllehet vibrissáik vannak, de ezek többször csak elől álló erős sörteszerű peristomalis szőrök. A szemek általában csupaszok, de olykor szőrösek. Torsörtézetük (17. ábra: A): általában 2 humeralis (a mindig gyengébb belső humeralis hiányozhat), 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 2 postalaris, 1 praesuturalis, 1 praescutellaris és 2, közvetlenül a pajzsocska előtt elhelyezkedő dorsocentralis; a pajzsocskán az állandó 2 pár scutellaris sörte mellett a pajzsocska szegélyén, ritkán magán a pajzsocskán is finom szőrök erednek. Az oldallemezeken 1 propleuralis, 1 vagy több stigmaticalis, a *Dasiops* RONDANI fajokon 1 (2) poststigmaticalis sörte található; a mindig szőrös mesopleuronon, legalább hátulsó szegélyén néhány erős mesopleuralis sörte sorakozik, ezeket hátulsó mesopleuralis sörtéknek nevezzük, de lehetnek ilyenek a mesopleuron anterodorsalis részén is, ezek az elülső mesopleuralis sörték. A sternopleuronról 1—3 erős sternopleuralis sörte ered, de sok fajon még további szőrök találhatók rajta. A ptero- és hypo-

17. ábra. A: *Dasiops latifrons* MEIGEN tora oldalnézetben (am = elülső mesopleuralis, dc = dorsocentralis, h = humeralis, n = notopleuralis, pa = postalaris, pm = hátulsó mesopleuralis, prsu = praesuturalis, pp = propleuralis, pstg = poststigmaticalis, sa = supraalaris, sc = scutellaris, st = sternopleuralis, stg = stigmaticalis sörte) — B: *Lonchaea scutellaris* RONDANI szárnya (betűjelzés, mint az 1. ábra: A) — C: *Dasiops latifrons* MEIGEN ♂ és D: ♀ postabdomene (A: MORCE, C—D: HENNIG nyomán, B: eredeti)

pleuron csupasz és legtöbbször fényes. A szárny (17. ábra: B) mindig folt nélküli, legtöbbször átlátszó, ritkán sárgás vagy barnás tónusú. A szegélyér a vállér mögött, illetve jóval az r_1 sugárér betorkollása előtt elvékonyodik, illetve megtört. A végsőér mint redő a szárny hátulsó szegélyét mindig eléri. A szárnypikkely, a szegély és a szárny rojtjának színe szerepet játszik a fajok elkülönítésében. A lábak normálisak, erősen szőrösek, illetve sörtézettek.

Mindkét ivar potrohán mind a 7 légzőnyílás megtalálható. A nőstényeknek megnyúlt, a praeabdomentől jól elhatárolt tojócsöve van (17. ábra: D). A 7. szelvény hát- és haslemezből alakult tojócsőhüvely nem húzható vissza a potrohba. A tojócső végizének alakja és szerkezete s az előtte levő szelvényhez való kapcsolódása biztos alapot ad a nőstények elkülönítésére, ezért ezeket a legtöbb esetben ábrán is bemutatjuk. A spermathecák száma 3. Igen jellemző a nőstényekre, hogy a 6. haslemezről proximalisan egy hosszú nyúlvány ered (17. ábra: D). Ilyen nyúlvány a vele rokon Pallopteridae család kivételével (de ezeknél még az 5. haslemezről is ered proximalis nyúlvány) sehol sem fordul elő a torpikkely nélküli Muscidák között. A hímeken is jól elkülönül az aszimmetrikus postabdomen (17. ábra: C) a praeabdomentől, az előbbi legtöbbször az 5. haslemez alatt van elrejtve. A *Dasiops* RONDANI fajok hímjének 6. haslemeze erősen redukálódott, balra eltolódott, és a 7. haslemezzel, valamint a 7. és 8. hátlemezzel együtt syntergosternummá olvadt össze. A hímek ivarszervük alapján mindig biztosan meghatározhatók, és e tekintetben az egyes fajok között sokkal nagyobbak a különbségek, mint az egyéb morfológiai bélyegekben. Mégis ezekre csak kivételesen hivatkozunk, mert egyrészt az ivarszerv készítmények előállítása hosszadalmas, másrészt a fajok külső morfológiai bélyegkombinációik alapján is jól meghatározhatók, annak ellenére, hogy az utóbbiak között olyan bélyegek, illetve bélyegkombinációk szerepelnek, amelyek más családok esetében, változó voltak miatt, nem használhatók.

A szőröshomlokú legyek életmódját nagyon hézagosan ismerjük. A fajok többségének lárvái lombos és tűlevelű fák kérge alatt élnek, ahol korhadék vagy gombaevők, vagy ragadozók, amennyiben más rovarok, elsősorban szübugarak lárváival táplálkoznak; más fajok különböző növényi részekben, így levelekben, szárban, gyökerekben, gyümölcsökben, tobozokban stb. élnek, míg 1–2 fajuk fűféléken gubacsokat okoz. Imágóik igen különböző helyeken gyűjthetők. Vannak közöttük árnyékos, hűvös, zárt erdőkben élők, vagy éppen száraz, nap-sütötte erdei tisztásokon, erdei utakon, erdőszéleken, ligeterdőkben vagy nyílt réteken találhatóak. Több fajuk a napnak csak bizonyos időszakában repül, sok esetben tömegesen rajznak, legtöbbször több méter magasságban. Sok közöttük az 1 nemzedékű, stenochron faj, ezek legtöbbje nálunk tavasszal, áprilistól június elejéig repül, de akadnak köztük eurychron fajok is, amelyek áprilistól szeptemberig állandóan gyűjthetők.

A Lonchaeidáknak eddig mintegy 250 fajt írták le. A családnak mindegyik állatföldrajzi régióban él több-kevesebb faja. A valid palaearktikus fajok száma 75–80, ebből Magyarországon eddig 25-öt ismerünk, de még további 15 faj előfordulása várható, illetve lehetséges.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) 1, kivételesen 2 poststigmatalis sörtéjük, illetve szőrük van (16. ábra). A lunula szőrös, legalább a felső részéről ered néhány szőr (19. ábra: A–D). A hímek praeabdomenén 6 haslemez számlálható. A pofa elülső részén 1–7 erősebb, vibrissaszerű söрте található (1. alcsalád: *Dasiopinæ*). — A pajzsocska szegélyén csak 2 pár scutellaris söрте ül, ha kivételesen (*D. latifrons* MEIGEN) néhány

finom szegélyszőr is ered róla, akkor a lábfejízek egy része világos és a tojócső nagyon széles (= *Dasyops* SCHINER, 1864, *Psilolonchaea* CZERNY, 1934) 1. nem: **Dasiops** RONDANI, 1856

- 2 (1) Poststigmatalis sörtéjük vagy szőrük soha sincs. A lunula szőrös vagy csupasz. A hímek praecabdomenén 5 haslemez számolható (2. alcsalád: *Lonchaeinae*).
- 3 (10) A lunula csupasz.
- 4 (5) A pajzsocska szegélyén csak 4 erős scutellaris sörte található, semmiféle egyéb szőr nincs rajta (= *Protearomyia* MCALPINE, 1962, nomen nudum) 2. nem: **Priscoearomyia** MORGE, 1963
- 5 (4) A pajzsocska szegélyén a 4 erős sörtén kívül további szőrök is vannak, legalább 1—1 lateralis szőr a 2 scutellaris sörtepar között.
- 6 (7) Több stigmatalis sörtéjük van. A mesopleuronon nincs erősebb, előrefelé irányuló, a többi szőrzettől jelentősen eltérő elülső mesopleuralis sörte. A hímek szeme hosszú szőrökkel fedett. Az orca és a pofa nagyon széles, a hímek orcája bársonyos ezüstsürkén hamvas 3. nem: **Chaetolonchaea** CZERNY, 1934
- 7 (6) Csak 1 stigmatalis sörtéjük van. A mesopleuronon 1 vagy több elülső mesopleuralis sörte található.
- 8 (9) A test fénytelen vagy csak kissé barnásfeketén vagy kékesfeketén fénylő, sohasem aranyzöld vagy bronz színben csillogó. 1 vagy több sternopleuralis sörtéjük van (= *Spermatolonchaea* HENDEL, 1932, *Dasylonchaea* ENDERLEIN, 1936) 4. nem: **Earomyia** ZETTERSTEDT, 1842
- 9 (8) A test az erősen kékeszöldtől az aranyzöldig fénylő vagy csillogó, 1 sternopleuralis és 2 hátulsó mesopleuralis sörtéjük van, mely utóbbiak feltűnően különböznek a többi szőröktől [5. nem: **Lamprolonchaea** BEZZI, 1921]
- 10 (3) A lunula szőrös.
- 11 (12) A csápsörte tollas (24. ábra: D), a prosternum szőrös, 2 erős sternopleuralis sörtéjük van (= *Carpolonchaea* BEZZI, 1920) [6. nem: **Silba** MACQUART, 1851]
- 12 (11) A csápsörte csupasz vagy csak röviden pelyhes, sohasem tollas (25. és 26. ábra); a prosternum csupasz.
- 13 (14) 2 sternopleuralis sörtéjük van. A szárnypikkely szegélyén (25. ábra)

a rojt szőreinél jóval hosszabb szőrpmacs ered (= *Neosilba* McALPINE, 1962, nomen nudum)

7. nem: **Setisquamalonchaea** MORGE, 1963

- 14 (13) Rendesen csak 1 sternopleuralis sörtéjük van. A szárnypikkely szegélyén nincs rojtpmacs (26. ábra), vagy ha ilyen kivételesen van, az sohasem feltűnően hosszú (= *Tricholonchaea* CZERNY, 1934, *Lasionchaea* ENDERLEIN, 1936) 8. nem: **Lonchaea** FALLÉN, 1820

1. nem: **Dasiops** RONDANI, 1856

2,5—6 mm nagyságú, legtöbbször nagyon szőrös legyek (16. ábra). 1 vagy 2 poststigmatalis sörtéjük vagy szőrük alapján a család összes többi nemétől könnyen megkülönböztethetők. A lunula szőrös, bár néha csak 3—4 pár finom szőr található a felső részén. A 3. csápíz rövid, a szájperemet sohasem éri el, a csápsörte csupasz vagy finoman pelyhes. A pofák elülső részén 1—7 erős vibrissaszerű sörte sorakozik. A prosternum általában csupasz, de ritkán kétoldalt finom szőrök eredhetnek róla. A pajzsocska szegélyéről a 2 pár erős scutellaris sörtén kívül csak kivételesen erednek vékony lateralis szőrök. 1 vagy több stigmatalis és sternopleuralis sörtéjük van. A surstylus mozgatható, és erős csapszerű fogak erednek róla. A tojócső lehet nagyon keskeny, de nagyon széles is.

Imágóik a zárt erdőktől a nyílt rétegek a legkülönbözőbb élőhelyeken gyűjthetők. Lárvai különféle lágyszárú növényi részekben élnek, sőt azokon gubacsokat is okozhatnak, vagy lombos fák kérge alatt találhatóak, ahol korhadékevők, illetve ragadozók.

Az egész Földön elterjedt nemnek közel 100 fajt ismerjük. A fajok zöme a Holarktikumban él. A palaearktikus régióból 13 faja ismeretes, ezek közül eddig hazánkból mindössze kettőt mutattak ki, de még további 5 előkerülése várható.

- 1 (2) A pajzsocska szegélyén a 2 pár erős scutellaris sörtén kívül még néhány lateralis szőr is található. A lábtőizek, valamint a középső és hátulsó lábak 2. lábfeje is aranysárgán barna. A szemek szőrösök, a lunula nagy és durván szőrös, a tojócső széles és csúcsban végződik (18. ábra: A). A prosternum csupasz. 4—5 erős hátulsó mesopleuralis és 1—2 erős sternopleuralis sörtéje van. 5—9 (kivételesen csak 3,5—4) mm.

Lárvája a csillagpázsit (*Cynodon Dactylon*) szárában fejlődik s azon gubacsot okoz. Imágója elsősorban réteken, kaszálókon, legelőkön gyűjthető. Melegkedvelő faj, hazája a Mediterraneum, de kelet felé Közép-Ázsiáig és Iránig elterjedt, nyugaton felhatol Franciaországba, Közép-Európában a Magyar- és Bécsi-medencéig (III—X.) (= *lasiophthalma* MACQUART, 1835; *aenescens* MEIGEN, 1838; *parvicornis* MEIGEN, 1826)

latifrons (MEIGEN, 1826)

- 2 (1) A pajzsocska szegélyén csak a 2 pár erős scutellaris sörte található. (A *D. perpropinquus* MORGE faj egyes példányain előfordulhat 1—2 lateralis szőr, de ennek a fajnak a lábtőizei teljesen feketék.)
- 3 (6) A lábtőizek egyszínű feketék, még belső oldaluk sem világosabb. A szemek mindig kifejezetten szőrösök. 2—4 erős vibrissaszerű pofasörtéjük és 1 stigmatalis sörtéjük van, a tojócső keskeny.

- 4 (5) A hímek hátulsó lábszára csúcsi felének elülső-külső oldalán 4—5 hosszú sörte sorakozik, amelyek egy-másfélszer olyan hosszúak, mint a lábszár átmérője (a nőstényeken is megvannak, de alig emelkednek ki a lábszár szőrzetéből). A tojócső (18. ábra: B, G) végíze ovális és oldalnézetben az utolsó előtti ízzel szöveget alkot, annak nem egyenes folytatása. A potroh 3. hátlemezőének szegélye fényes, nem hamvas, a szárnypikkely szegélye és rojtja sötét, feketésbarna. 4—5 mm (tojócső nélkül).

Észak-Európából és Németországból ismerjük. A Kárpát-medencében eddig még nem gyűjtötték

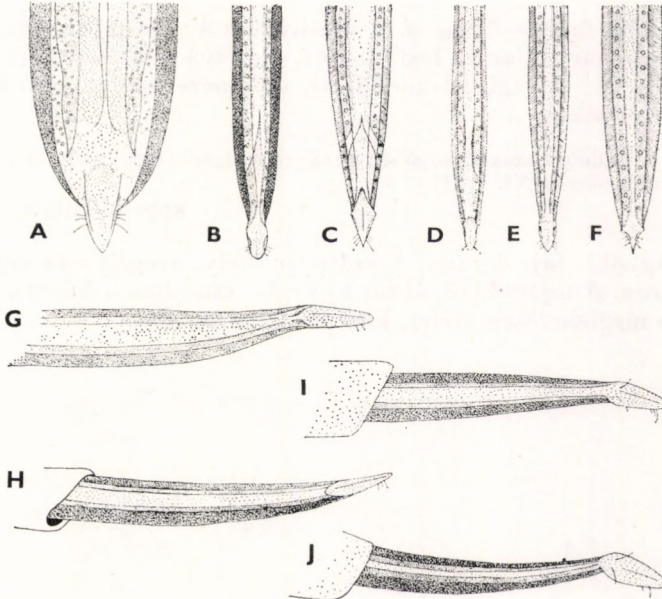
[*spatiosus* (BECKER, 1895)]

- 5 (4) A hímek hátulsó lábszárának csúcsi felében levő 4—5 elülső-külső sörte legfeljebb olyan hosszú, mint a lábszár átmérője. A tojócső (18. ábra: C, H) végíze lándzsa alakú, az előző íznek egyenes folytatása, azzal nem alkot szöveget (oldalnézetben). A potroh 3. hátlemeze teljesen hamvas, a szárnypikkely és rojtja világos, sárgásbarna. 3,5—4,5 mm.

Legtöbbször az előző fajjal együtt fordul elő. Mindkettő erdei állat. Észak-Európából és Németországból ismerjük. A Kárpát-medencéből még nem került elő

[*perpropinquus* MORGE, 1959]

- 6 (3) A lábtőizeknek legalább a tövi kétharmada világos. A szemek csupaszok, legfeljebb mikroszkopikusan szőrösek. Csak 1 erős vibrissaszerű sörtéjük van.

18. ábra. A: *Dasiops latifrons* MEIGEN, B: *D. spatiosus* BECKER, C: *D. perpropinquus* MORGE, D: *D. solivagus* MORGE, E: *D. appendiculata* MORGE és F: *D. facialis* COLLIN tojócsővének végső része felülnézetben — G: *Dasiops spatiosus* BECKER, H: *D. perpropinquus* MORGE, I: *D. appendiculata* MORGE és J: *D. calvus* MORGE tojócsőve oldalnézetben (MORGE nyomán)

- 7 (8) 2—5 stigmatalis szőrök van, amelyek közül 1 erősebb, a többi nagyon vékony, ezért könnyen elnézhető. A prosternum csupasz. A mesopleuronon függőleges sorban 2—3 erősebb, előre felé hajló elülső mesopleuralis sörte, illetve szőr található. A karcsú tojócső (18. ábra: D) végíze nagyon rövid csúcsban végződik. 2,8—3 mm (tojócső nélkül).

Eddig a Krím-félszigetről és a Kárpát-medencéből Mehádiáról ismerjük (VII—IX.)

[solivagus MORGE, 1959]

- 8 (7) Csak 1 stigmatalis sörtéjük van. A prosternum mindkét oldaláról 1—3 finom szőr ered.

- 9 (10) A homlok (19. ábra: A) mindkét szegélye harántul ráncolt. 3—4 hosszú, erős, előre felé irányuló elülső mesopleuralis sörtéjük van. A tojócső (18. ábra: J) végíze ovális alakú, az utolsó előtti ízzel szöveget alkot (oldalnézetben). 3,3—4 mm.

Dél-Európából (a Pireneusoktól a Krím-félszigetig) és Angliából ismerjük Hazai előfordulása várható

[calvus MORGE, 1959]

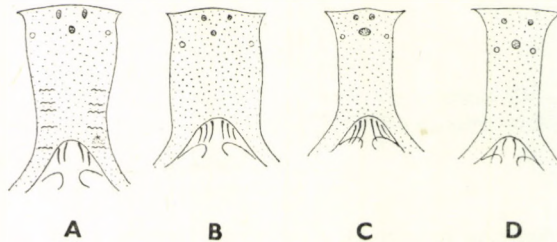
- 10 (9) A homlok oldalszegélyei nem ráncoltak (19. ábra: B—D). A mesopleuronon nincs erős elülső mesopleuralis sörtesor, legfeljebb ezek helyén 1 vagy 2 szőr található.

- 11 (12) Kisebb faj: 3—3,3 mm. A szárnypikkely általában világos, fehéres-sárga, sárgásbarna, legfeljebb a szegélye sötétbarna. A tojócső (18. ábra: E, I) végíze lekerekített, oldalnézetben az utolsó előtti ízzel szöveget alkot.

Eddig Észak-Európából, Lengyelországból (Beszkidek) és hazánkból Tompáról ismerjük (VI—VIII.)

appendiculata MORGE, 1959

- 12 (11) Nagyobb faj: 4 mm. A szárnypikkely, szegélye és rojtja feketésbarna. A tojócső (18. ábra: F) végíze csúcsban kihúzott, utolsó előtti íze meglehetősen széles, középen kihasasodik.

19. ábra. A: *Dasiops calvus* MORGE, B: *D. appendiculata* MORGE ♀ és C: ♂ és D: *D. facialis* COLLIN homloka és homlokrése (MORGE nyomán)

Eddigi ismereteink szerint boreo-alpesi fajnak látszik. Észak-Európából és az Alpokból ismerjük. Elsősorban nyugat-magyarországi előkerülésére számíthatunk

[*facialis* COLLIN, 1953]

2. nem: *Priscoearomyia* MORGE, 1963

Kicsi, mintegy 3 mm nagyságú, erősen hamvas legyek. A szemek és a lunula csupasz. Poststigmatalis sörtéjük vagy szőrük és erős elülső mesopleuralis sörtéik nincsenek, az utóbbi helyén legfeljebb 1, esetleg 2 vékony, előrehajló erősebb szőr található. A pajzsocskán csak a 2 pár erős scutellaris sörte van meg, szegélyszőrei nincsenek. A szárnypikkely szegélye és rojtja világos. Valamennyi lábfejük, beleértve a lábtőizeket is, egyszínű feketék.

Életmódjuk ismeretlen. A nemnek egyetlen, nálunk is honos alábbi faja ismeretes.

- — Az orca nagyon keskeny, a pofa keskeny, a peristomalis sörték egy sorban helyezkednek el a szájperem mentén (21. ábra: A). A 3. csápíz csak valamivel hosszabb, mint amilyen széles. 1 propleuralis, 1 stigmatalis és csak 1 erős humeralis sörtéjük van. Hímjét az összes *Lonchaeida*-faj közül azonnal és biztosan felismerhetjük arról, hogy potrohának 5. hátlemeze olyan hosszú, mint az 1—4. hátlemez együtt vagy annak legalább $\frac{3}{4}$ része. A nőtényt viszont a tojócső (21. ábra: B) végizének erős és jellegzetes sörtézete alapján lehet biztosan meghatározni. 2,5—3,5 mm.

Egész Európában elterjedt, bár Dél-Európából csak 1—2 előfordulása ismeretes. Hazánkban is általánosan elterjedt, elsősorban síkvidékeinken, dombvidékeinken már jóval ritkább, míg magasabb hegyeinkben még nem gyűjtötték (V—VII.) (= *inaequalis* LOEW, 1873; *parvula* ZETTERSTEDT, 1855)

nigra (MEIGEN, 1826)

3. nem: *Chaetolonchaea* CZERNY, 1934

4—7 mm nagyságú, széles orcájú és széles pofájú, rövid csápú, csupasz lunulájú legyek (20. ábra), amelyeknek poststigmatalis, erős elülső mesopleuralis sörtéik nincsenek, viszont mindig több stigmatalis sörtéjük van és a pajzsocskájukon a 2 erős scutellaris sörtén kívül mindig találunk több-kevesebb lateralis szőröcskét is. A hímek szeme szőrös (21. ábra: E), az orcájuk és pofájuk hárszonyosan ezüstszerűen hamvas, a pofa szőrei nem 1 sorban helyezkednek el a szájperem mentén, hanem a pofa elülső részének egész felületén szétszórtaan erednek.

A nemnek 6 palaearktikus faja ismeretes, amelyek közül 3 fordul elő Európában, ezek hazánkban is élnek.

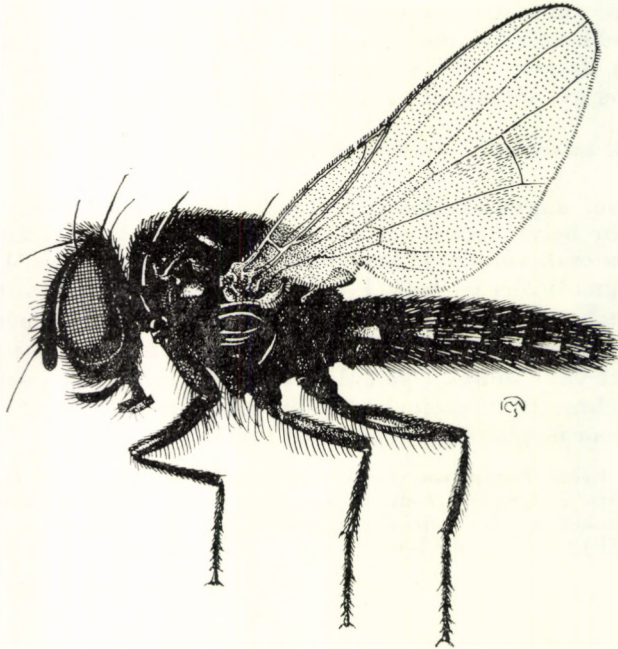
- 1 (4) A torhát közvetlen pajzsocska előtti részén, vagyis a torhát hátulsó erős haránt sörtesora és a pajzsocska közötti területen több mint 5 szőr található (21. ábra: C). A hímek surstylusa 3-fogú. A tojócső

(21. ábra: F) végzéről csak 1 pár hosszabb dorsolateralisan irányuló szőr ered.

- 2 (3) A szemek (a nőtényé is), valamint az egész állat szőrzete hosszú és sűrű. Az orca és a pofa teljes egészében ezüstsürkén hamvas. Legtöbbször 3 sternopleuralis sörtéje van. 5,5—7 mm.

Egész Európában elterjedt. Magyarországról eddig csak Kalocsáról, Órszentmiklósról, Csevharasztról, Tompáról és Kőszegről ismeretes (IV—VI.)

dasyops (MEIGEN, 1826)

20. ábra. *Chaetolonchaea dasyops* MEIGEN ♀ (Eredeti)

- 3 (2) A szemek, valamint az egész állat szőrzete rövidebb és lazább (a hím szemszőrzete fele, a nőtényé 1/10-e a *dasyops*-énak). Az orca és a pofa szemet szegélyező keskeny pereme nem ezüstsürkén hamvas, hanem zsírfényű, fekete. Legtöbbször 2 sternopleuralis sörtéje van. 5,5—6 mm.

Közép-európai ritka faj. Hazánkból csak a Hortobágyról került elő (V—VII.)

brevipilosa CZERNY, 1934

- 4 (1) A torhát közvetlen pajzsocska előtti részén csak 2—4 finom szőröske található (21. ábra: D). A hímek surstylusa 2-fogú. A tojócső (21. ábra: G) végzéről 2 pár hosszabb dorsolateralisan irányuló szőr ered. A tor és a potroh nem ezüstösen hamvas és a homlok szegélye sem ilyen. A 3. csápíz rövid, kb. egynegyedével hosszabb, mint amilyen széles. 4—5,5 mm.

Észak- és Közép-Európában honos. Eddig ismert magyarországi lelőhelyei: Kalocsa, Csévharaszt, Albertirsa, Visegrád, Zalalövő, Aranyosgadány (IV–V., VIII.)

pallidipennis (ZETTERSTEDT, 1855)

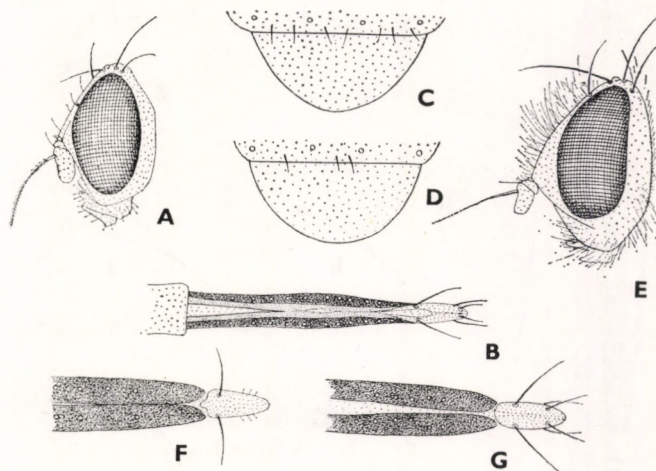
4. nem: **Earomyia** ZETTERSTEDT, 1842

3–4,5 mm nagyságú fénytelen vagy csak gyengén barnásfeketén, kékesfeketén fénylő legyek, amelyeknek poststigmatalis sörtéi, illetve szőrei nincsenek és homlokrésük csupasz. Csak 1 stigmatalis sörtéjük van, és a mesopleuronjukról 1 vagy több elülső mesopleuralis sörte ered. Pajzsocskájukon a 2 pár erős scutellaris sörte mellett mindig van több-kevesebb lateralis szőröske.

Egyes fajok lárvaaja különböző lágyszárú növényekben, a legtöbbször azonban különböző tülevelűek tobozában él. Az utóbbiak közül egyeseket Észak-Amerikában magkártevőként tartanak számon. A hazánkból már ismert 2 faja az előbbieket, a 2 várható faja az utóbbiak közé tartozik. A tobozban fejlődő fajokkal kapcsolatban megállapították, hogy ugyanazon fenyőfaj tobozában egy helyen, egy időben több faj lárvaaja is fejlődhet, s hogy néhány faj fejlődése nem 1, hanem 2 vagy több évig is eltarthat. Egyes fajok lárvaái csak egy bizonyos fenyőfaj tobozában élnek, másoké több fenyőfaj tobozában is kifejlődnek.

A holarktikus elterjedésű nemnek mintegy 20 faja ismeretes, ebből 11 a palaearktikus régióban honos. Magyarországról eddig 2 fajtát mutatták ki, de még további 2 fajának előkerülése várható.

- 1 (2) A szemek határozottan szőrösök. Az orca és a pofa széles, a pofaszőrök a szájjperem mentén több sorban helyezkednek el (22. ábra: A). 1, de legtöbbször 2 vagy 3 erős elülső mesopleuralis sörtéje van. Az erős sternopleuralis sörtén kívül a sternopleuron elülső és felső része elszórtan szőrös. Az első 2 lábfejíz világos. A 3. csápíz egygyedével hosszabb, mint amilyen széles (22. ábra: E). 4–4,5 mm.

21. ábra. A: *Priscoearomyia nigra* MEIGEN feje oldalnézetben és B: tojócsöve — C: *Chaetolonchaea dasyops* MEIGEN és D: *Ch. pallidipennis* ZETTERSTEDT torhát vége és pajzsocskája — E: *Chaetolonchaea dasyops* MEIGEN feje oldalnézetben, F: *Ch. dasyops* MEIGEN és G: *Ch. pallidipennis* ZETTERSTEDT tojócsöve oldalnézetben (B, F és G: MORGE nyomán, A, C, D és E: eredeti)

Eddigi ismereteink alapján boreo-alpin fajnak látszik. Hazánkból eddig még nem került elő, de előfordulása lehetséges

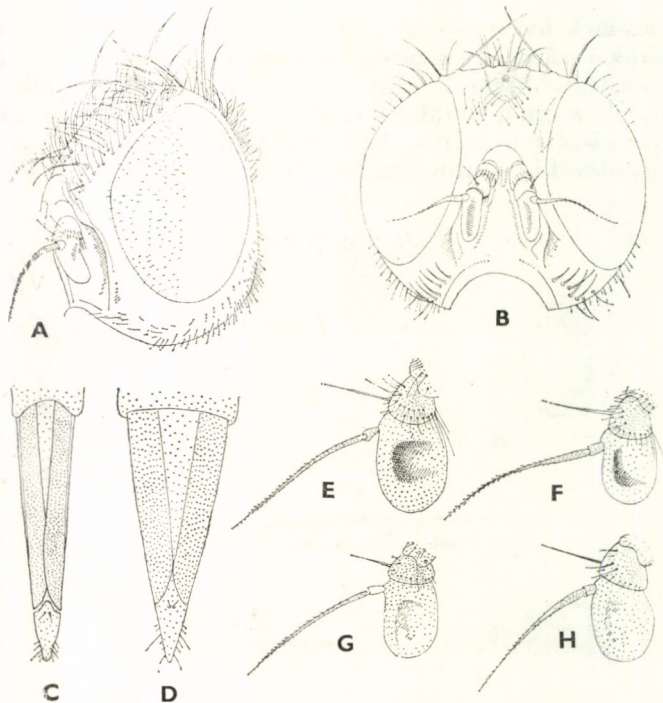
[*crystallophila* (BECKER, 1895)]

- 2 (1) A szemek nem szőrösek, legfeljebb mikroszkopikus szőröcskék lehetnek rajta.
- 3 (6) A sternopleuron szőrzete 1 sorban helyezkedik el a lemez felső szélénél mentén (kivételesen 1 vagy 2 igen finom szőröcske lehet az elülső részén is). A hímek homloka nem feltűnően széles, a tojócső (22. ábra: C) keskeny.
- 4 (5) A lábfejek teljesen sötétek, feketék. Az orca és a pofa nagyon széles, az utóbbi magas és ezek, valamint az arcpajzs és a szájmező erősen ezüstszerűen hamvas és bársonyos fényű. A 3. csápíz (22. ábra: F) kb. olyan hosszú, mint amilyen széles. 3,5—4 mm.

Észak- és Közép-Európában fordul elő. Magyarországról eddig még nem került elő. Igen kora tavaszi állat, s ilyenkor fatörzseken, fakéregesen, karókon sűtkéreznek. Megfigyelték már nagytömegű rajzását is

[*lonchaeoides* ZETTERSTEDT, 1848]

- 5 (4) A lábtőizetek mindig, de a hátulsó láb 2. lábfeje is sokszor sárgásbarna. Az orca és a pofa keskeny, csak gyengén hamvasak, erős

22. ábra. A: *Earomyia crystallophila* BECKER ♀ feje féloldalnézeten, B: *E. adriatica* BECKER feje előlnézeten — C: *E. lonchaeoides* ZETTERSTEDT és D: *E. adriatica* BECKER tojócsővének vége felülnézeten — E: *E. crystallophila* BECKER, F: *E. lonchaeoides* ZETTERSTEDT, G: *E. adriatica* BECKER és H: *E. viridana* MEIGEN csápja (MORGE nyomán)

ezüstszürke hamvasság soha sincs rajtuk. A 3. csápíz (23. ábra: H) legalább egynegyedével hosszabb, mint amilyen széles. 3—3,5 mm.

Közép-, Észak- és Nyugat-Európából ismerjük. Hazánkban nem mondható ritkának. Magyarországi lelőhelyei: Budai-hegyek, Bakony, Börzsöny, a Duna—Tisza közének számos helye, Székesfehérvár, Tard, Nagyvisnyó és Mikepéres, az utóbbi helyen fénycsapda gyűjtötte (III—VI.)

viridana (MEIGEN, 1826)

- 6 (3) A sternopleuron szőrzete nem tömörül a lemez felső részén húzódó sorra, hanem a sternopleuron egész elülső fele többé-kevésbé szőrös. A hímek homloka (22. ábra: B) nagyon széles, hasonlóképpen nagyon széles a nőtények tojócsöve is (22. ábra: D). Az orca mérsekeltén, a pofa feltűnően széles, mindkettő csak kevésbé hamvas. A 3. csápíz (22. ábra: G) egyharmadával hosszabb, mint amilyen széles. A lábtőizek sárgásbarnák. 3—3,5 mm.

Közép-európai faj, amelynek elterjedési központja Magyarország. Hazánk kívül Ausztriából (Bécsi-medence), Triesztből és Jugoszláviából ismerjük. Nálunk a Duna—Tisza közén általánosan elterjedt, ezenkívül előkerült még Gyomárról, a Hortobágyról, a Mátrából (Muzsla), Pilisborosjenőről, Velencéről és Balatonfüredről (IV—VII.)

adriatica (BECKER, 1895)

5. nem: *Lamprolonchaea* BEZZI, 1920

Kicsi, 2,5—3,5 mm nagyságú, rövid és gyér szőrzetű fémes kékes vagy aranyzöld, vagy bronzos színű fényes, csillogó legyek. Szemük és lunulájuk csupasz. A csáp rövid, a szájrperemet meg sem közelíti. A pofa szőrei 1 sorban helyezkednek el a szájrperem szegélye mentén. Vibrissaszerű sörtéi nincsenek (24. ábra: A). 1 sternopleuralis sörtéjük van. A pajzsocskán a 2 pár erős scutellaris sörte között lateralis szőröcskék erednek; a szárny r_{4+5} sugáre és középere a szárny csúcsa felé összetartók.

A nem fajai elsősorban a trópusi és szubtrópusi területeken, Afrikától Dél-Ázsián keresztül Ausztráliáig honosak. A Palaearktikumban csak a mediterrán és a mandzsúriai szub-régióban él 1—1 fajuk, melyek közül az előbbi hazai előfordulása várható.

- — A 3. csápíz kb. kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles, a csápsörte röviden pelyhes (24. ábra: C). Az arcpajzson domború hosszanti arcél húzódik. 1 stigmatalis, 2—3 elülső és 2 hátulsó mesopleuralis sörtéje van. A lábtőizek, csúcsi végük kivételével, vöröses-sárgák, egyébként a lábfejek feketék. A szárnypikkely, szegélye és rojtja sárgásfehér. 3 mm.

Cirkummediterrán faj, de az ethiopiai, orientális és ausztráliai régiókban is honos. Hazánkban még nem került elő. Lárva különböző gyümölcsökben, főként a narancsban és citromban fejlődik, legtöbbször más legyek, így fúrólegyek (Trypetidae = Tephritidae) társaságában, vagy burgonyagumóban, gyapot-tokban stb.

[aurea (MACQUART, 1851)]

6. nem: *Silba* MACQUART, 1851

Kicsi vagy közepes nagyságú szőröshomlokú legyek (23. ábra). Post-stigmatalis sörtéi, illetve szőrei nincsenek, lunulájuk szőrös. A 3. csápíz megnyúlt, legalább 2,5—3,5-szer olyan hosszú, mint amilyen széles, a csápsörte tollas (24. ábra: D). A szőröshomlokú legyek között tollas csápsörtéje csak ezen nem fajainak van. A 3. csápíz tövének belső oldalán rozsdabarna foltot

23. ábra. *Silba virescens* MACQUART ♀ (Eredeti)

találunk. A prosternum szőrös, 2 erős sternopleuralis sörtét figyelhetünk meg. A középső és hátulsó lábszáron jól fejlett külső praeapicalis sörték erednek. A szárnypikkely, szegélye és rojtja világos, halványsárga.

A nem fajai elsősorban az ethiopiai, indo-ausztráliai és a neotropikus faunaterületeken fordulnak elő. A Holarktiszból mindössze 4 faja ismeretes, ezek közül 2 él a mediterrán szub-régióban. Hazánkból eddig ez a 2 faj még nem került elő, de előfordulásuk lehetséges. Szinte valamennyi fajuk lárvája gyümölcsökben, termésekben él, nem egy közülük a tropikus és szubtropikus területeken veszedelmes kártevő.

- 1 (2) A pajzsocska csúcsán, a lateralis scutellaris sörték között mindig vannak apicalis szegélyszőrök. A mesopleuráról 3 erős és 1 gyenge elülső mesopleuralis sörte ered. A 3. csápíz 2,5-szer olyan hosszú, mint amilyen széles. A peristomalis szőrök egyformák, nincs közöttük vibrissaszerűen erős. A tojócső karcsú, 3,5 mm.

Egész Olaszországból, Ciprusról, Egyiptomból és Szudánból ismeretes

[**adipata** McALPINE, 1956]

- 2 (1) A pajzsocska csúcsán a scutellaris sörték között nincsenek apicalis szegélyszőrök (a nőstényeken kivételesen előfordulhatnak). A mesopleuronról csak 2 erős elülső mesopleuralis sörte ered. A 3. csápíz három és félszer olyan hosszú, mint amilyen széles (24. ábra: D). 1 erős vibrissaszerű peristomalis sörtéjük van. A tojócső meglehetősen széles. 2,5—3,5 mm (23. ábra).

Cirkummediterrán faj, de lehatol Közép-Afrikáig. Lárvája a füge termésében fejlődik, helyenként a fűgeültvényekben jelentős károkat okozhat (= *aristella* BECKER, 1902)

[*virescens* MACQUART, 1851]

7. nem: *Setisquamalonchaea* MORGE, 1963

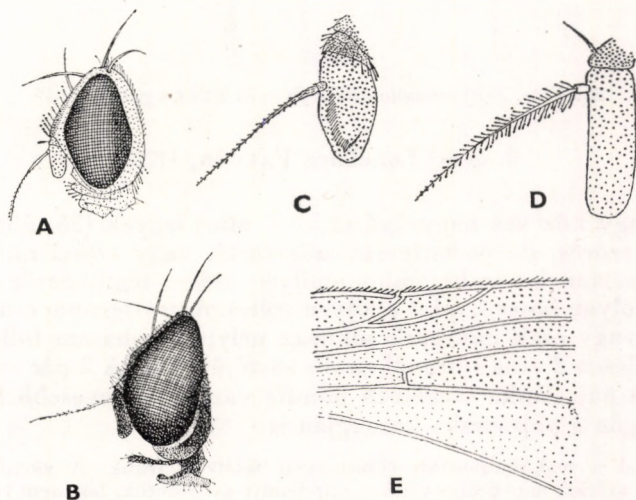
4—5 mm nagyságú, hosszú, dús szőrözetű legyek, amelyekre jellemző, hogy szárnypikkelyük szegélyéről a rojt többi szőreinél feltűnően hosszabb rojtpamacs ered (25. ábra). 2 erős sternopleuralis sörtéjük van. A hímek orcája és arepajzsa ezüstszürkén hamvas. A mesopleuron erősen szőrös, és 3—5 erős elülső és hátulsó mesopleuralis söрте ered róla. A pajzsocska csúcsi része nagyon szőrös. A lábfejek teljesen feketék. A prosternum csupasz.

Eddig 2, Európában honos fajt ismerjük, amelyek Magyarországon is élnek. Életmódjuk ismeretlen.

- 1 (2) A szárnypikkely hosszú rojtpamacsa egyszínű, fehéressárga, nincsenek közte fekete szőrök. A hím torháta teljesen hamvas, a nőtényen a közepe nem hamvas. Az orbitalis söрте mögött 1—2 szőröske ered, viszont a 2 erős sternopleuralis söрте mögött nincsenek finom szőrök. A tojócső végizének közepéről dorsolaterálsan 2 hosszú szőr ered. 5 mm.

Egész Európában elterjedt, de főként Közép-Európában gyakori. Magyarországon is általánosan elterjedt és egyik leggyakoribb szőröshomlokú legyünk (IV—IX.) (= *flavidipennis* auct. nec ZETTERSTEDT, 1847; *flavidipennis* MORGE, 1959)

fumosa (EGGER, 1862)

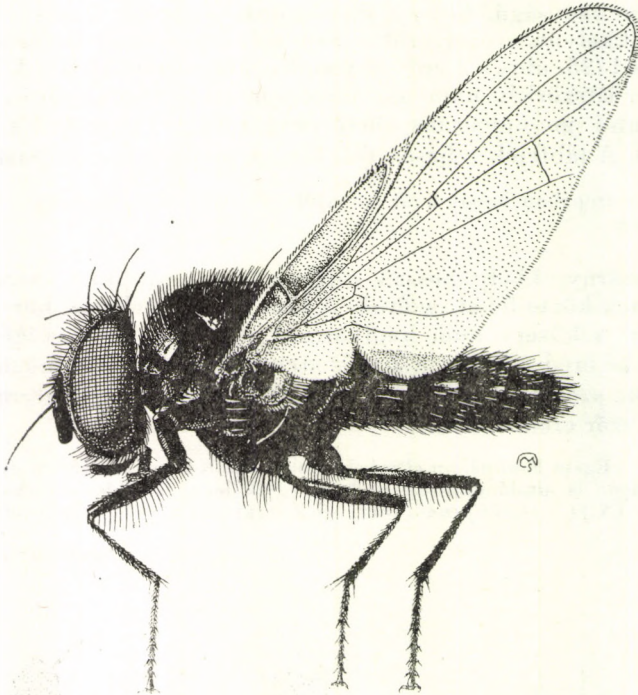

24. ábra. A: *Lamprolonchaea aurea* MACQUART és B: *Lonchaea palposa* ZETTERSTEDT feje oldalnézetben — C: *Lamprolonchaea aurea* MACQUART és D: *Silba virescens* MACQUART csápja — E: *Lonchaea stigmatica* CZERNY szárnytő részlete (Eredeti)

- 2 (1) A szárnypikkely hosszú rojtpamacsában néhány (4—6) fekete szőr is akad. A tojócső végizének szőrzete olyan, mint az előző fajé, és a hím ivarszerve is nagyon hasonlít a *fumosa*-éhoz. 5 mm.

Ritka faj, eddig csak a Harz-hegységből, Jugoszláviából Split mellől és hazánkból a Debrecen melletti Halápról, valamint Szigligetről került elő (III, V, VIII.)

setisquamosa (CZERNY, 1934)

25. ábra. *Setisquamalonchaea fumosa* EGGER ♂ (Eredeti)

8. nem: *Lonchaea* FALLÉN, 1820

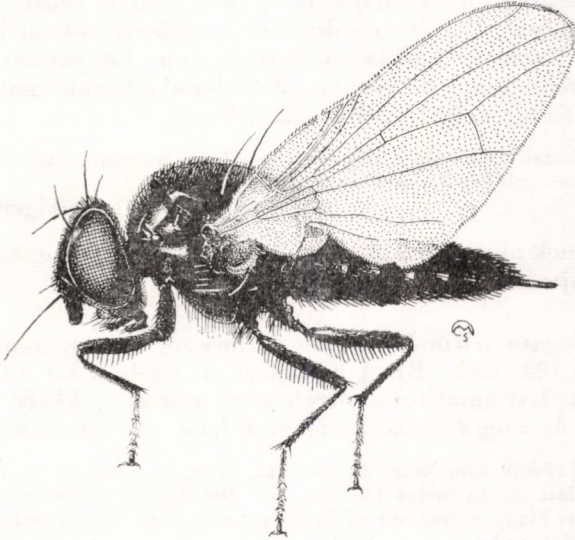
Kicsi vagy közepes nagyságú (2,5—6 mm) legyek (26. ábra), amelyeknek lunulája szőrös, de poststigmatalis sörtéi vagy szőrei nincsenek. A 3. csápíz határozottan hosszabb, mint amilyen széles, legtöbbször kétszer vagy még többször olyan hosszú, mint amilyen széles. A prosternum csupasz. A csápsörte kopasz vagy csak mikroszkopikusan pelyhes, sohasem tollas. Rendesen csak 1, kivételesen 2 erős sternopleuralis sörtéjük van. A 2 pár erős scutellaris sörtén kívül a pajzsocska szegélyén mindig van több-kevesebb lateralis szőr, sőt ritkán magán a pajzsocska korongján is.

Imágóikkal a legkülönbözőbb élőhelyeken találkozhatunk. A zárt, nyirkos, hűvös erdőktől a nyílt, száraz, napsütötte rétekig mindenütt gyűjthetők, bár nem tartoznak a gyakori legyek közé. Egyszer fák törzsén, ledőlt fatönkökön pihennek, máskor, főként a forró déli órákban több méter magasságban rajzanak. Nem egy fajuk este fényre repül. Lárvaikkal fák kérge alatt élnek, egyedül a *chorea* FABRICIUS-ról nem ismeretes, hogy ott élne. Egyes fajok lárvaikkal vagy csak túlevelű, vagy csak lombos fák kérge alatt, másoké túlevelű és lombos

fák kérge alatt egyaránt előfordulnak. Korhadékkal, gombákkal táplálkoznak, egyes fajok ragadozók, elsősorban szübugarak lárváit fogyasztják.

A jóval több mint 100 fajt számláló nem fajaival valamennyi állatföldrajzi régióban találkozunk, de a fajok túlnyomó többsége a Holarktiszon belül él. A palaearktikus régióból közel 40 fajuk ismeretes, melyek közül Magyarországról eddig 18 került elő, de további 4 faj előfordulása várható.

- 1 (8) A szemek feltűnően szőrösek.
- 2 (3) A pofa elülső részén a szőrök szétszórtnan helyezkednek el, nem állnak sorban a szájerem mentén. A lábfejek sötétek, feketék. A szegélyalatti sejt nagy, azaz a mellékér és az r_1 sugárér betorkollási helyei között levő távolság kétszer olyan hosszú, mint a szegélyalatti sejt legnagyobb szélessége. Több stigmaticalis sörtéje van. 3—4,5 mm.

26. ábra. *Lonchaea scutellaris* RONDANI ♀ (Eredeti)

Lárvája túlelvű fák kérge alatt él. Közép- és Észak-Európában terjedt el, de előfordul Angliában is. Hazánkból eddig még nem került elő

[*hirticeps* ZETTERSTEDT, 1838]

- 3 (2) A pofa elülső részén a szőrök a szájerem mentén 1 sorban helyezkednek el.
- 4 (5) Az összes lábfejek egyszínű feketék. A szegélyalatti sejt nagy, kb. négyszer olyan hosszú, mint az elülső harántér hossza (24. ábra: E). Szőrözete hosszú. A szárnypikkely feketés, szegélye és rojtja fekete 2,5—3 mm.

Eddig csak Kelet-Ázsiából (Usszuri) volt ismeretes egyetlen nőtény példánya. Hazai előfordulása Csévharasztról (borókás) nagy meglepetés, s ez arra utal, hogy elterjedése nem kielégítően ismert (IV.)

stigmatica CZERNY, 1934

- 5 (4) A lábfejízek nem teljesen feketék, legalább a lábtőízek belső felülete világosabb.
- 6 (7) Valamennyi láb első 2 lábfejíze világos barnássárga. Az arcpajzs és a pofa nem ezüstsürkén hamvas. A szegélyalatti sejt nagy, kb. négyszer olyan hosszú, mint az elülső harántér hossza. A notopleuralis benyomaton a 2 notopleuralis sörtén kívül nincsenek szőrök. 3 mm.

Észak- és Közép-Európa lakója, de Angliában is honos. Hazánkból eddig csak Kalocsáról és Csepvarasztól (borókás) ismerjük (V—VI.) (= ? *krogerusi* CZERNY, 1934)

nitens (BIGOT, 1885)

- 7 (6) Csak a lábtőízek s legtöbbször azoknak is csak a belső oldala világos barnássárga. Az arcpajzs és a pofa erősen ezüstsürkén hamvas. A szegélyalatti sejt kisebb, csak 2—2,5-szer olyan hosszú, mint az elülső harántér hossza. A notopleuralis benyomaton, a hímen az egész felületen, a nőstényen közvetlenül a hátulsó notopleuralis sörte fölött finom szőrök találhatók. 4,5 mm.

Észak- és Közép-Európában fordul elő. Magyarországról eddig Csepvarasztól (nyíres erdő) és Kalocsáról került elő (V—VI.)

albigena COLLIN, 1953

- 8 (1) A szemek nem szőrösek, legfeljebb mikroszkopikus szőröcskék lehetnek rajtuk.
- 9 (10) A tapogató feltűnően széles és hosszú, a szájrperemen messze túlnyúlik (24. ábra: B). A lábfejízek az utolsók kivételével világosak, sárgák. 1 stigmatalis sörtéje van, a szárnypikkely világos fehéressárga. Az arcpajzs szürkésfehéren hamvas. 3,5—4 mm.

Lárvája különböző lombos fák (*Populus*, *Betula*) és bokrok (*Crataegus*) kérge alatt él. Az imágó fényre repül. Dél-Európa kivételével egész Európában elterjedt. Magyarországról eddig Nagytétényben, Órszentmiklóson, Dunaföldvár, Balatonedericsen és Kállósejnyében (fénycsapdával) gyűjtötték (V—IX.)

palposa ZETTERSTEDT, 1847

- 10 (9) A tapogató nem feltűnően széles és hosszú, a szájrperemen nem vagy csak alig nyúlik túl.
- 11 (14) A pofa elülső részén a szőrök szétszórtan helyezkednek el, a szájrperem mentén nem állnak 1 sorban.
- 12 (13) 1 stigmatalis sörtéje van. Az orbitalis sörte fölött nincsenek szőrök. A pajzsocskán a 2 scutellaris sörtén kívül csak a peremén vannak szőrök. Az erős sternopleuralis sörte mögött nincsenek vékony szőrök. 3—4 (♂), 4,5—5,5 (♀) mm.

Finnországban kivágott rezgő nyárfa (*Populus tremula*) törzséről gyűjtötték. Eddig csak Finnországból, Angliából és Magyarországról ismeretes. Egyetlen hazai lelőhelye Kalocsa (IV.)

patens COLLIN, 1953

- 13 (12) Több erős stigmatalis sörteje van. Az orbitalis sörte fölött néhány szőr ered. A pajzocsokának nemcsak a peremén, hanem a korongján is találunk finom szőröket, jöllehet ezek a nőstényen igen rövidek és gyéren fordulnak elő. Az erős sternopleuralis sörte mögött és fölött mindig van 1—2 finom szőrszál. 2,5—4,5 mm.

A hím forró napsütésben bokrok körül nagy tömegben rajzik. Irodalmi adatok alapján egész Európában, sőt Ázsiában egész Mongóliáig előfordulna, de kétséges, hogy valamennyi adat valóban erre a fajra vonatkozik-e, mert a régebbi szerzők más fajokkal is összetévesztették. Biztos adataink vannak Angliából, Svédországból és a Kárpát-medencéből (Kőszeg, Németbánya) (V—VII.)

tarsata FALLÉN, 1820

- 14 (11) A pofa elülső részének szőrei 1 sorban helyezkednek el a szájerperem mentén.
- 15 (26) Valamennyi lábfejeze egyszínű fekete, illetve barnásfekete, kivéve a *contraria* CZERNY fajt, amelyen a hátulsó láb lábtőizének ventralis oldala egy kicsit világos, nem fekete.
- 16 (19) A szárnypikkely rojtja sötétbarna, illetve barnásfekete.
- 17 (18) Az orbitalis sörte mögött az erősen fénylő járomlemezen nincsenek szőrök. A hím homloka a közepén erősen elkeskenyedik, a nőstény esetében csaknem végig párhuzamos szegélyű. A szemek mikroszkopikusan szőrösök. A szegélyalatti sejt kicsi, rövidebb, mint a vállér hossza. 3,5—4,5 mm.

Ausztrián kívül, ahonnan leírták, csak a Kárpát-medencéből ismerjük. Lelőhelyei: Órszentmiklós, Csopek, Tihany, Pécs, Deliblát, Versec, Szászka, Nagyenyed, Jasenák (V—IX.)

sylvatica BELING, 1873

- 18 (17) Az orbitalis sörte mögött, a hamvas járomlemezről több szőr ered. A homlok a lunula felé fokozatosan keskenyedik el, a hímen feltűnőbbben, mint a nőstényen. A szemek csupaszok. A szegélyalatti sejt nagy, mintegy négyszer olyan hosszú, mint az elülső harántér hossza. 2,5—3,5 mm.

Közép- és Észak-Európából, valamint Angliából ismeretes. Magyarországról még nem került elő

[**deutsch** ZETTERSTEDT, 1837]

- 19 (16) A szárnypikkely rojtja világos, fehérés vagy barnássárga.
- 20 (21) A középhát finoman, mikroszkopikusan hamvas, ezért fénytelen, illetve tompa zsírfényű (megfelelő szögű súroló fényben vizsgálható!). Az orbitalis és sternopleuralis sörték mögött is vannak finom szőrök. 3,5—4,5 mm.

Lárvája a legkülönbözőbb növényi részekben fejlődik, de hogy fák kérge alatt is fejlődne, mint azt a régebbi irodalomban olvashatjuk, nincs megerősítve. Messze elterjedt holarktikus faj. Hazánk sík- és dombvidékein általánosan elterjedt és gyakori, magas hegyeinkben már jóval ritkább, innen mindössze néhány adatunk van (IV—IX.) (= *vaginalis* FALLÉN, 1820, *flavidipennis* ZETTERSTEDT, 1847, nec auct.)

chorea (FABRICIUS, 1781)

- 21 (20) A középhát, szegélye kivételével, fényesen csillogó, mikroszkopikus hamvasságnak semmi nyoma sincs, viszont a meso- és sternopleuron részben vagy teljesen hamvas.
- 22 (23) A középhát pajzsocska előtti része nem hamvas, hasonlóképpen a potroh hátlemezei közül a hímen az utolsó 2, a nőstényen a 2. és 3.-nak a töve nem hamvas. Az erős sternopleuralis sörte mögött a hímen többnyire 1—2 szőrszál található, a nőstényen itt nincsenek szőrszálak. 3,5—4,5 mm.

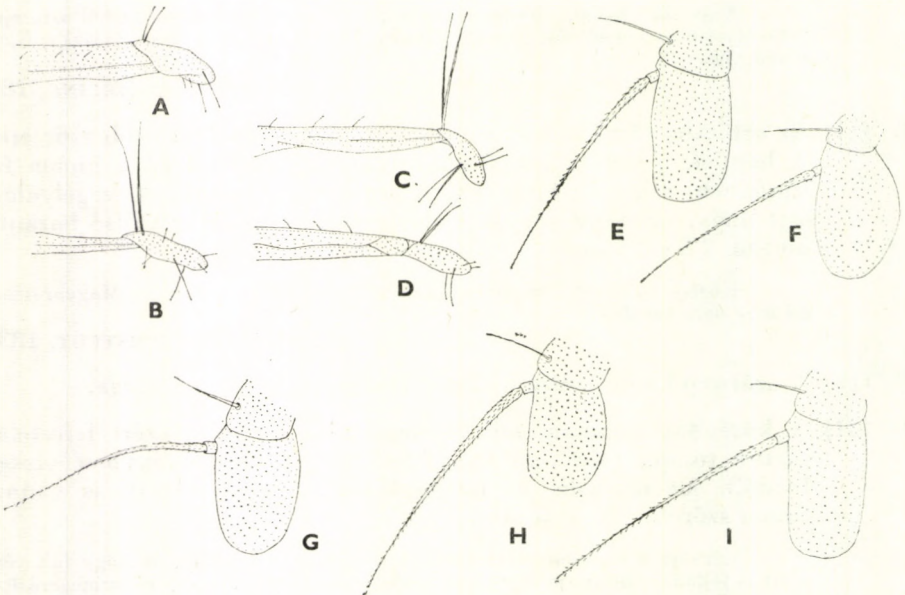
Eddig csak Angliából közölték, a Kárpát-medencében Körösmezőn és Nagysároson gyűjtötték (V—VI.)

[postica COLLIN, 1953]

- 23 (22) A középhát pajzsocska előtti része hamvas és a hím potrohának valamennyi hátlemeze hamvas.
- 24 (25) A hátulsó láb lábtőizének belső része kissé kivilágosodott, sárgásbarna. A hypopygium feltűnően nagy és elálló. A tojósó mint a 27. ábra: A. 3—3,5 mm.

Dél- és Nyugat-Európa kivételével egész Európában elterjedt. Magyarországon Tatáról, Szécsényből és Síkfőkútról került elő (IV—VI.)

contraria CZERNY, 1934

27. ábra. A: *Lonchaea contraria* CZERNY, B: *L. contigua* COLLIN, C: *L. zetterstedti* BECKER és D: *L. fugax* BECKER tojósövének végső része oldalnézetben — E: *Lonchaea scutellaris* RONDANI hímjének, F: nőstényének, G: *L. fugax* BECKER, H: *L. peregrina* BECKER és I: *L. freyi* CZERNY csápjá (MORCE nyomán)

- 25 (24) A hátulsó láb lábtőízének belső része is fekete. A hypopygium kicsi és nem áll el feltűnően. A tojócső mint a 27. ábra: B. A nőstény potrohán a 2., 3. és 4. hátlemez töve hamvas. Az erős sternopleuralis sörte mögött nincsenek finom szőrszálak. 3,5—4 mm.

Eddig Angliából és Észak-Európából ismertük, most előkerült hazánkban is Ugodról (VI.)

contigua COLLIN, 1953

- 26 (15) A lábfejek, legalább részben, világosak, sárgák vagy sárgásbarnák, sohasem egyszínű feketék.

- 27 (36) A szárnypikkely rojtja világos sárgásfehér, barnássárga.

- 28 (33) Csak 1 stigmaticalis sörtéjük van. Kisebb fajok, nagyságuk 3,5 mm körüli.

- 29 (30) A meso- és sternopleuron csillogóan fényes, a hamvasságnak a legkisebb nyoma sincs. Az orbitalis sörte mögött a járomlemezen, különösen a nőstényen mindig van 1 vagy több szőröcske. A tojócső (27. ábra: C) végízének tövén dorsolateralisan 1 pár hosszú szőr ered. 3,5 mm.

Lárvája fenyőfák kérge alatt él és obligatorikusan szübugarak lárvaival táplálkozik. Észak- és Közép-Európában honos. Magyarországon csak a Gerecséből (Szomód) került elő (V.)

zetterstedti BECKER, 1902

- 30 (29) A meso- és sternopleuron hamvas. Az orbitalis sörte mögött a járomlemezen soha sincsenek szőrök. A hypopygium feltűnően hosszú és elálló.

- 31 (32) Valamennyi lábfejze sárga. A 3. csápíz (27. ábra: G) kb. másfélszer olyan hosszú, mint amilyen széles. A tor szőrzete rövid. Az erős sternopleuralis sörte mögött 1—2 szőrszál található. A tojócső vége mint a 27. ábra: D. 3,5 mm.

Imágója lámpafényre is repül. Egész Európából ismerjük. Eddigi hazai lelőhelyei: Budapest, Magyarkút, Kőszeg, Kállósemjén, Csévharaszt, Gyón, Kalocsa (IV—VIII.)

fugax BECKER, 1895

- 32 (31) Csak a lábtőizek világosak, barnássárgák, a többi lábfejiz többé-kevésbé sötét. A 3. csápíz (27. ábra: E—F) kb. kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles (a nőstényé rövidebb, de ovális alakú). A tor szőrzete hosszabb, mint az előző fajé. A sternopleuralis sörte mögött nincsenek szőrszálak (26. ábra). 3,5 mm.

Fénycsapda anyagból többször előkerült. Egész Európában előfordul. Hegyvidékeink kivételével az egész országban elterjedt (V—IX.)

scutellaris RONDANI, 1874

- 33 (28) Több stigmatalis sörtéjük van. Nagyobb fajok: 4,5—5,5 mm.
- 34 (35) Az orca, különösen a nőstényé, széles és erősen fénylő. A 3. csápíz (27. ábra: H) karcsú, kb. kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles. Nemcsak a lábtőíz, hanem a következő két íznek legalább a külső oldala is sárga. Legtöbbször több mint 4, pamacsban elhelyezkedő stigmatalis sörtéje van. Az oldallemezek hamvasak. 4,5—6 mm.

Elszórta Európa legkülönbözőbb részeiről közölték már. Eddigi egyetlen hazai lelőhelye Pécs (VI.)

peregrina BECKER, 1895

- 35 (34) Az orca keskeny és többé-kevésbé hamvas. A 3. csápíz (27. ábra: I) ovális alakú. Csak a lábtőízek világosak. A stigmatalis sörték egyesével, nem pamacsban állnak. Az oldallemezek csillogóan fényesek. 4,5—5 mm.

Finnországból ismerjük, de most előkerült a horvátországi Stalacról is (VI.)

[**freyi** CZERNY, 1934]

- 36 (27) A szárnypikkely rojtja sötét, szürkés vagy barnásfekete.
- 37 (38) A pajzsocskának nemcsak a szegélyén, hanem a korongján is vannak szőröcskék. A notopleuralis benyomatról a 2 notopleuralis sörtén kívül még további szőrök is erednek. A szegélyalatti sejt nagy, kb. háromszor olyan hosszú, mint az elülső harántér hossza. 3—5 mm.

Eddig csak Angliából volt ismeretes, most előkerült Magyarországon is Budapestről (Csúcshegy) (IV.)

obscuritarsis COLLIN, 1953

- 38 (37) A pajzsocskának csak a szegélyén vannak szőrök, a korongja csupasz. 1 stigmatalis sörtéjük van.
- 39 (40) A lábtőíz és részben a 2. lábfejj is világosabb, barna, a többi sötét, fekete. A 3. csápíz karcsú, párhuzamos szegélyű, legalább háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles. A szárnypikkely füstbarna, szegélye és rojtja fényes sötétbarna. 2,5—4,5 mm. — Ide tartozik a *L. tarsata* FALLÉN, 1820 (l. a 11. pontot is).
- 40 (39) A lábtőíz és a 2. és 3. lábfejj is halványsárga, csak az utolsó 2 íz sötét. A 3. csápíz külső szegélye egyenes, a belső erősen kidomborodó. A szárnypikkely fehéressárga, de a szegélye és rojtja barna. 3,5—4 mm.

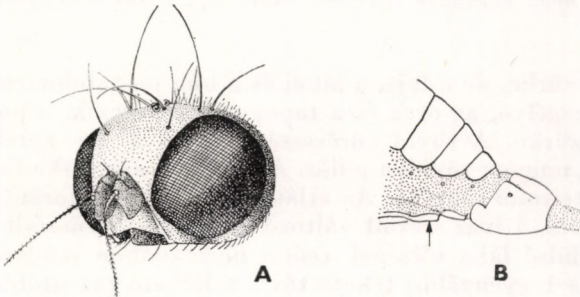
Délkelet-Európa kivételével egész Európában előfordul. Kárpát-medencei lelőhelyei: Várgesztes (fénycsapda), Börzsöny, Retyezát, Jasenák (V—VIII.)

laticornis MEIGEN, 1826

46. család: PALLOPTERIDAE — RÁMÁSLEGYEK

Kicsi, legtöbbször 3—4 mm nagyságú, ritkán valamivel nagyobb, de az 5 mm-t sohasem meghaladó, általában sárga vagy szürke színű, foltos szárnyú legyek (29. és 31. ábra), kivéve a *Palloptera flava* OLDENBERG-fajt, ameynek szárnya teljesen átlátszó, foltnélküli. Jellemző rájuk, hogy szegélyerük jóval az r_1 sugárérnek a szegélyérbe való torkollási helye előtt legtöbbször csak elvékonyodott (ezért nehéz észrevenni), megtört, ritkábban megszakított, mellékerük teljes, eléri a szegélyeret, alsó orbitalis sörtéi és vibrissái nincsenek.

Különböző alakú fejük (28. ábra: A) homloka előrefelé többé-kevésbé mindig elkeskenyedik. Tapogatóik jól fejlettek, gyakran nagyobb részt szőrös, ritkán csak a csúcson ered 1—2 hosszú szőr. Fejsörtézetük: 1 gyengén fejlett, kissé széthajló postverticalis, 1 pár orbitalis sörtéjük van az ocellaris és verticalis sörtéken kívül; vibrissáik nincsenek, viszont buccalis sörtéik vannak. A torhát sörtézete: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 2 postalaris, 4—6 dorsocentralis, (0)—1 praesuturalis és 0—1 praescutellaris sörtepár. A fajok elkülönítésében a propleuralis és stigmatalis sörték jelenléte vagy hiánya, fejlettsége, színe jó bélyegként használható. A mesopleuron csupasz vagy részben szőrös, illetve sörtézett, 1—4, ritkán több sternopleuralis sörtéjük van. A legtöbb példányon nehezen tanulmányozható prosternum szőrözöttsége, illetve a szőrök színe, fajokra jellemző. A mindig csupasz pajzsocskáról 2 pár scutellaris sörte ered. A szárny (30., 32. és 33. ábrák) szegélyere jóval az r_1 sugárér betorkollása előtt elvékonyodott vagy megszakított. A mellékér lefutása végig kifejezett és eléri a szegélyeret, élesen elkülönül az r_1 sugárértől. A végsőér, legtöbbször ugyancsak mint redő, eléri a szárny hátulsó szegélyét. A lábak normálisak, valamennyi fajú egyszerű sárga, vörössárga. A nőstényeknek megnyúlt, a praeabdomentól jól elhatárolt tojócsöve (28. ábra: B) van, amely utóbbinak végizét az összeolvadt cercusok alkotják. A 7. szelvényből alakult tojócsőhüvely nem húzható vissza a potrohba; a potrohon mind a 7 légzőnyílás megvan, a spermathecák száma 2. Igen jellemző a nőstényekre, hogy az 5. és 6. haslemezből proximalisan 1—1 hosszú nyúlvány ered. Ilyen nyúlvány a vele rokon Lonchaeidae család kivételével (de itt csak a 6. haslemezről eredő proximalis nyúlvány van meg) sehol sem fordul elő a torpikkelynélküli legyek között. A hímeken is jól elkülönül az aszimmetrikus postabdomen a praeabdomentól. Az aedeagus többnyire hosszú, mozgékony és csőszerű.

28. ábra. A: *Palloptera ustulata* FALLÉN feje féldorsálnézetben és B: *P. modesta* MEIGEN ♀ potroha (A: eredeti, B: HENNIG nyomán)

Életmódjukról, az egyes fajok fejlődésmenetéről mindaddig nem sokat tudunk. Eddigi ismereteink alapján a fajok többsége hegyvidékek erdeiben él, mindössze 1–2 fajkról tudjuk, hogy síkvidékeken is otthonosak. Néhány faj fészkesvirágzatúak (Compositae) virágzatfejében, illetve ernyősvirágzatúak (Umbelliferae) szárában fejlődik, néhány faj lárvája szúbogarak lárváival táplálkozik, így az utóbbiaknak erdészeti jelentőségük is van. Csak a legutóbbi időkben derült ki, hogy egyes fajok napi repülési időszaka nagyon korlátozott; rövid ideig, a nyári hónapokban csak alkonyatkor repülnek, pl. a *Palloptera umbellatrum* (FABRICIUS) (17 és 18 óra között). Bizonyára ez az egyik oka annak, hogy a különböző gyűjteményekben miért találunk aránylag olyan kevés Pallopteridát. Fejlődésükről általában csak annyit mondhatunk, hogy lárvá alakban telelnek át, március–áprilisban bábozódnak be, és 1–2 fajuk imágója már április végén megjelenik, de a legtöbb fajé csak május vége és június vége között kel ki. Az eddigi megfigyelések arra utalnak, hogy a család fajai egynemzedékesek.

Mintegy 50 fajukat ismerjük, melyeknek zöme a Holarktiszban honos, de egyes fajai Dél-Amerika déli részén és Új-Zélandban élnek. A fajoknak kb. a fele a Palaearktikumban fordul elő. Magyarországról eddig 5 fajuk ismeretes, de további 12 faj előkerülése várható.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) Általában 4, ritkán több nagyon erős és hosszú, a sternopleuron felső szegélyén 1 sorban elhelyezkedő sternopleuralis és 6 (2 + 4) dorsocentralis sörtéjük van. A szárny szegélyere erősen tüskézett (29. ábra) [1. nem: **Eurygnathomyia** CZERNY, 1904]
- 2 (1) Csak 1 sternopleuralis és legfeljebb 4 (1 + 3) dorsocentralis sörtéjük van. A szárny szegélyere nem tüskézett (31. ábra)
2. nem: **Palloptera** FALLÉN, 1820

1. nem: **Eurygnathomyia** CZERNY, 1904

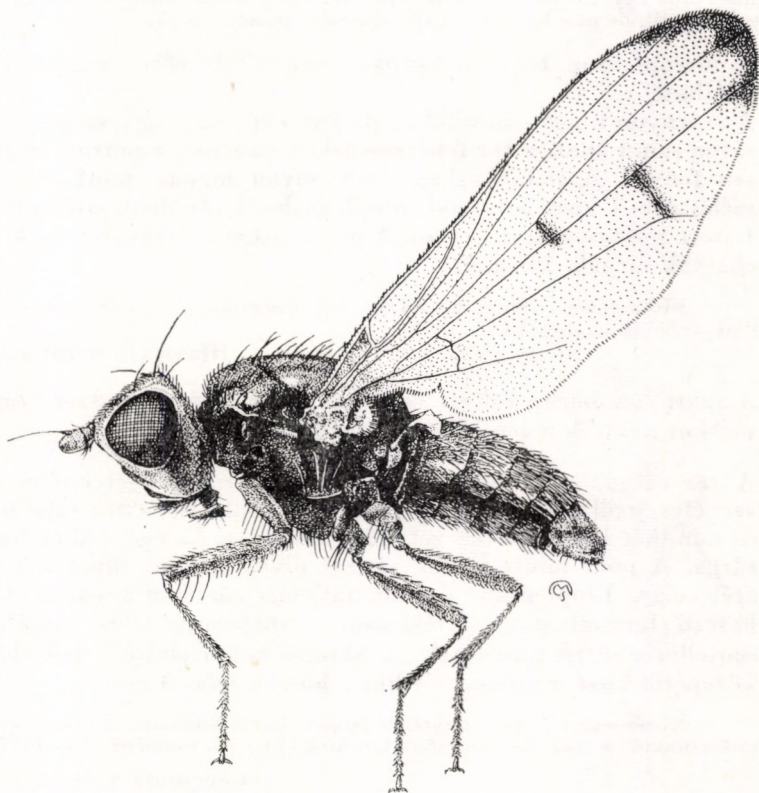
A fej valamivel magasabb, mint amilyen hosszú, az arcpajzs erősen hátracsapott, a homlok szőröcskéi feketék, a pofa feltűnően széles és magas. 6 (2 + 4) dorsocentralis sörtéjük, 1 erős, fekete, felfelé irányuló propleuralis sörtéjük van, stigmatalis sörtéjük nincs. A sternopleuron felső szegélyén, 1 sorban leg többször 4, ritkán több, erős sternopleuralis sörte helyezkedik el. A mesopleuron csupasz. A szárny szegélyere tüskézett, haránterei barnán szegettek (29. ábra).

Monotipikus nem, amelynek egyetlen alábbi faja Észak-Európából és az Alpokból ismeretes.

- — Teste szürke, de a feje, a lábai és a hím postabdomene sárga; a szemek szegélye, az orca és a tapogatók fehéresek, a pontszemháromszög szürke. A rövid vörössárga csáp 3. íze kerek, a csápsörte fekete, nagyon röviden pillás. A tor és a pajzsocska fehéren hamvas, a prosternum csupasz. Az átlátszó szárnyon a haránterek szegetségén kívül, 1 ivar szerint változó kiterjedésű csúcsfolt is van. A nőtényen elülső lába tőizének csúcsi harmadában rendszerint 2 (1 erősebb és 1 gyengébb) fekete tövis található (az utóbbi hiányozhat), míg a hímen ezen a helyen csak 1 tüske ered. A hím potroha hengeres, a nőtényé lándzsa alakú, a tojócső fényes fekete. 4 mm.

Boreo-alpin faj, Észak-Európából és az Alpokból ismeretes, amely hazánk magasabb hegysegeiből előkerülhet. Életmódja ismeretlen (= *opomyzina* ZETTERSTEDT, 1855)

[**bicolor** (ZETTERSTEDT, 1837)]

29. ábra. *Eurygnathomyia bicolor* ZETTERSTEDT ♂ (Eredeti)

2. nem: *Palloptera* FALLÉN, 1820

A fej különböző alakú, a homlok előrefelé többé-kevésbé elkeskenyedik, szőrzete egyszer sárga, máskor fekete. A dorsocentralis sörték száma 4 (1 + 3), kivéve a *laetabilis* LOEW és az *ambusta* MEIGEN fajokat, amelyeknek elülső dorsocentralis sörtéi nagyon gyengén fejlettek, s az utóbbi faj az egyetlen, amelynek nincsenek praesuturalis sörtéi, illetve nagyon ritkán 1 vékony szőrpár található a helyükön. A propleuralis és stigmatalis sörték jelenléte vagy hiánya, fejlettsége jó bélyeg a fajok elkülönítésére. A prosternum szőrös vagy csak 1—2 apicalis szőr ered róla. A mesopleuron csupasz vagy legalább hátulsó része szőrös és legtöbbször még 1 vagy több mesopleuralis sörtéjük is van. A sternopleuralis sörték száma 1, kivételesen 2. Általában sárga, barnássárga vagy szürke legyek, amelyeknek áttetsző szárnyát különböző kiterjedésű barna

rajzolat vagy árnyékoltság díszíti, kivéve a *flava* OLDENBERG-fajt, amelynek szárnya teljesen rajzolat vagy árnyékoltság nélküli. A lábak mindig sárgák.

Az életmódjukra vonatkozó általános tudnivalókat a családjellemzés végén olvashatjuk. További részletek — ha ilyenek egyáltalában vannak — az egyes fajoknál találhatóak. A nemnek mintegy 25 palaearktikus faja van. Ezek közül bizonyítottan eddig 5 faj ismert Magyarországról, de még további 11 előkerülésére számíthatunk.

- 1 (10) A mesopleuron teljesen csupasz, semmiféle sörté vagy szőr nem található rajta.
- 2 (3) A szárnyon nincs semmiféle folt, árnyékoltság vagy szegély. Agyagsárga színű állat, a tor fehéresszürkén hamvas, a potroh meglehetősen fényes. A pofa keskeny, kb. olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. 1 kissé hosszabb propleuralis, 1 rövidebb stigmatalis és 1 sternopleuralis sörtéje van. A prosternum szőrei sötétek. A macrochaeták sárgák. 3,5 mm.

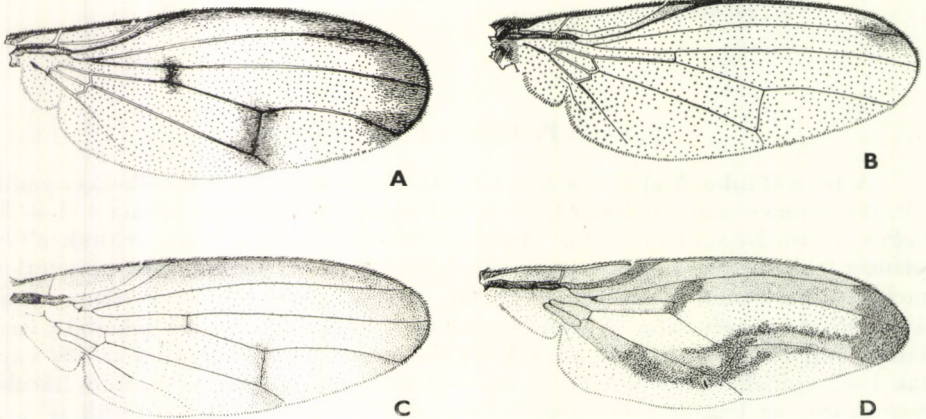
Ritka közép-európai faj. Eddig csak Németországból és faunaterületünkön Pöstyénből ismeretes (VI.)

[*flava* OLDENBERG, 1910]

- 3 (2) A szárnyon barna foltok vannak, a haránterek egyszer szegettek, máskor nem. A macrochaeták feketék.
- 4 (5) A tor sárga, a középhát hamvas. A szárny szegélyere mentén a szegélysejttől kiindulóan a középer torkolatáig sötét csík húzódik és mindkét harántere szegett (30. ábra: A). Az egész állat halványsárga. A pofa mintegy 1,5—2-szer olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. Propleuralis és stigmatalis sörtéi nincsenek. 1 sötét, hosszú sternopleuralis sörtéje van. A prosternum szőrei sárgák; praescutellaris sörtéi nincsenek. A hátulsó comb elülső belső oldalán a közepétől kissé a csúsa felé nincs hosszú szőr. 3 mm.

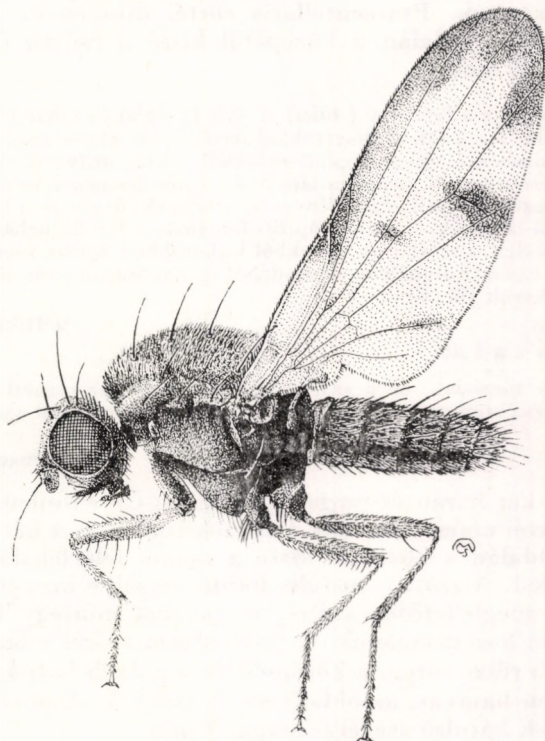
Közép-európai faj. Egyetlen ismert hazai lelőhelye Kőszeg, és faunaterületünkről is csak Kőrösmezőről közölték (VI.) (= *costalis* LOEW, 1873)

marginata (MEIGEN, 1826)

30. ábra. A: *Palloptera marginata* MEIGEN, B: *P. ustulata* FALLÉN, C: *P. maculifemur* CZERNY és D: *P. muliebris* HARRIS szárnya (A, B: eredeti, C, D: MORGE nyomán)

- 5 (4) A tor szürke.
- 6 (7) A végsőéren a nőstényen erősebb, a hímen gyengébb barna folt található (31. ábra); mindkét harántér szegett. A fej sárga, de a homlok hátulsó fele, valamint a nyakszirt fekete, szürkésfehéren hamvas. A tor és a potroh fehéresszürke, a postabdomen sárga, a középhát szürkésfehéren hamvas. A pofa nagyon keskeny, magassága jóval kisebb, mint a 3. csápíz szélessége. 1—1 szőrszerű propleuralis és stigmaticalis s 1 erős sternopleuralis sörtéje van. A pro-

31. ábra. *Palloptera umbellatrum* FABRICIUS ♂ (Eredeti)

sternum oldalán 1—1 erős hosszú, fekete szőr ered. Praescutellaris sörtéi jól fejlettek. A hátulsó comb csúcsi felében, elülső-belső oldalán 1 erős hosszú szőr ered. 4 mm.

Lárvája a közönséges bábakalács (*Carlina vulgaris*) virágfejében, fészében fejlődik. Novemberre fejlődnek ki a 7 mm hosszú, fehér lárvák. A lárvák átteleznek, és március második felében kimásznak a virágfészkekből; a talaj felszíne alatt kis mélységben vagy a szétrágott fészepikkelyek között bábozódnak be. A bábállapot rövid, a barna tonnabábokból már áprilisban kezdenek kikelni a legyek. Egész Európában honos. Hazánkban a család egyik leggyakoribb faja. Elsősorban a Dunántúlon gyakori, az Alföldről eddig csak néhány helyről ismerjük. Főleg meszes talajú réteken, legelőkön gyűjtötték (V—VIII.)

umbellatrum (FABRICIUS, 1775)

- 7 (6) A végsőéren nincs sötétebb folt.
- 8 (9) A haránterek egyáltalán nem szegettek vagy csak a hátulsó harántér

szegett (var. *bimaculata* STROBL). A fej, a homlok hátulsó fele és a fejtető kivételével, amelyek feketék és fehéren hamvasak, sárga, erősen hamvas, a tor fekete, de fehéresszürkén hamvas, a válldudor és a pajzsocska sárga, a potroh vörössesárga. A szárny (30. ábra: B) átlátszó, a szegélyerek nem szegettek, csak az r_{2+3} vagy az r_{2+3} és r_{4+5} sugárerék torkollási helye körül van különböző erősségű barna folt (30. ábra: B). A pofa nagyon keskeny, magassága kisebb, mint a 3. csápíz szélességének a fele. 1 erős propleuralis, 1 vagy 2 rövidebb stigmatalis és 1 erős sternopleuralis sörtéje van. A prosternum szőrei sötétek. Praescutellaris sörtéi nincsenek. A hátulsó comb elülső-belső oldalán a közepétől kissé a csúcsa felé nincs hosszú szőr. 3—4 mm.

Lárvája a lucfenyő (*Abies*), a nyír (*Betula*) és juhar (*Acer*) fák kérge alatt él, fejlődik. Ha a fák szubogarakkal fertőzöttek, akkor azok lárvaikat fogyasztják, ha ezek nincsenek, akkor gombafonalakkal és a fák nedvével táplálkoznak. A bábózódásra érett hosszú, hengeres lárvák 4—7 mm hosszúak, színük a fehéressárgától a piszkosszürkéig változhat, fényesek, átlátszók, úgyhogy a bétartalom, a légzőcsövek jól láthatók. Március—április folyamán a lárvák bebábózódnak, és a 3—4 mm nagyságú sárgásbarna bábokból legkorábban április végén kelnek ki az első imágók. Egész Európában elterjedt. Magyarországon sem ritka, főként síkvidékeinkről került elő (VI—X.)

ustulata FALLÉN, 1820

V á l t o z a t a :

1. Mint a törzsalak, de a szárny hátulsó harántere szegett, és csak 1 nagyon csenevész stigmatalis sörtéje van. — Magyarországról eddig még nem került elő

[var. *bimaculata* STROBL, 1909]

- 9 (8) Mind a két harántér szegett (30. ábra: C). Propleuralis és stigmatalis sörtéi nincsenek, csak 1 sternopleuralis. A hátulsó comb elülső-belső oldalán a közepétől kissé a csúcsa felé legalább 1 erős, sötét sörte ered. A szárny costalis barna szegélye keskeny (30. ábra: C). A pofa meglehetősen széles, magassága mintegy háromnegyede a 3. csápíz hosszúságának. A prosternum szőrei világosak. A fej legnagyobb része sárga, a középhát és a potroh barnásszürke, gyengén fehéresen hamvas, az oldallemezek feketék. A potroh 2 utolsó szelvényének hátulsó szegélye sárga. 3 mm.

Egyetlen hím holotypus példánya ismeretes, amelyet valószínűleg Németországban gyűjtöttek. Hazai előfordulása is lehetséges

[*maculifemur* CZERNY, 1930]

- 10 (1) A mesopleuronnak legalább a hátulsó szegélye szőrös, de legtöbbször jól fejlett mesopleuralis sörtéi is vannak.
- 11 (12) A szárny (30. ábra: D) hátulsó felén a tövétől a csúcsáig összefüggő sárga, barna foltos hosszanti sáv húzódik, amely a szárny csúcsán csatlakozik a szárny elülső részét kísérő hasonló színű széles szegély-sávhoz. A pofa széles, olyan magas, mint a 3. csápíz hossza. 1—1 csenevész propleuralis és stigmatalis és 1 erős sternopleuralis sörtéje van. Erős mesopleuralis sörtéje nincs, csak a mesopleuron hátulsó szegélyét borítja néhány szőr. Vörössesárga középhátán 2 hosszanti fekete csík húzódik. 4 mm.

Lárvája szúbogarak lárvaival táplálkozik. Közép- és Dél-Európában honos. Magyarországról eddig még nem került elő

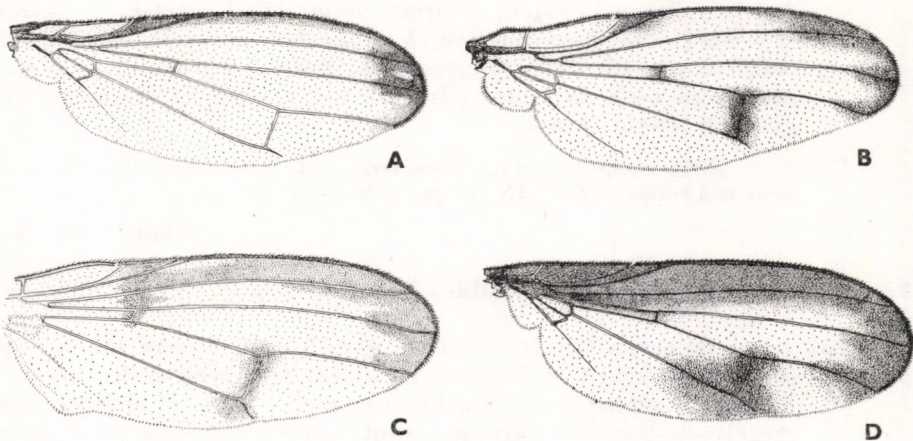
[*muliebris* (HARRIS, 1780)]

- 12 (11) A szárny hátulsó felén soha sincs összefüggő hosszanti sáv.
- 13 (14) A szárny (32. ábra: A) haránterei sohasem szegettek, s általában csak a szegélyér mentén az r_{2+3} vagy r_{4+5} sugárér torkollási helyéig húzódik 1 keskeny sötétbarna sáv, és az említett erek torkollásánál található 1—1 barna folt. Szárnyrajzolatát tekintve igen nagy mértékben változó, a szegélyér mentén húzódó barna sáv is hiányozhat, de ekkor a szegélyér igen erősen megvastagodott. A hím sörtéi sárgák, az egész teste sárga, de a középhát barnás vagy fényes fekete, és ugyanilyen a csipők között is. A nőstény sörtéi feketék, középhátán 2, részben összeolvadó fekete csík fut végig, vagy teljesen fekete, az oldallemezek többé-kevésbé feketék, a pajzsocska sárga. A pofa keskeny, magassága kisebb, mint a 3. csápíz hossza. 1 propleurális, 2 vagy 4 stigmatalis s 1 vagy 2 hosszú, sárga, sörteszerű sternopleuralisa van. A mesopleuronon 1 vagy 2 erős sárga mesopleuralis sörte ered, és emellett további rövid szőrök is találhatóak. A prosternumot számos hosszú, sárga szőr fedi. 3—4 mm.

Lárvája a medvetalp (*Heracleum*) szárában él. Euroszibériai faj. Faunaterületünkről a Kárpátok övezetének számos helyéről (Árvaváraljától Stájerlakig) ismeretes, de hazánkból még nem került elő (VI.)

[*saltuum* (LINNÉ, 1758)]

- 14 (13) A szárny egyik vagy mindkét harántere barnán szegett.
- 15 (24) Mindkét haránterük szegett, jóllehet ritkán az elülső harántér szegettsége igen jelentéktelen, de felismerhető.
- 16 (21) A tor teljesen sárga, illetve vörössesárga.
- 17 (18) A pofa nagyon széles, fele a szem szélességének és több mint kétszer

2. ábra. A: *P. saltuum* LINNÉ, B: *P. campta* CZERNY, C: *P. basimaculata* CZERNY és D: *P. laetabilis* LOEW szárnya (A, B, D: eredeti, C: MORGE nyomán)

olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. A szárnyon (32. ábra: B) 1 sötét folt van a szegélyalatti sejtben, amely azonban sohasem éri el az elülső haránteret, a szárny csúcsát nagy kiterjedésű, példányonként változó erősségű folt díszíti. 1 propleuralis, 1 stigmaticalis, 2 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörtéje van. A prosternum két oldalán 1 vagy 2 sötét sörte ül. A test sárga, illetve vöröses-sárga, a középhát szürkésfehéren hamvas. 3,5—4 mm.

Holarktikus elterjedésű faj. Faunaterületünkről eddig csak Erdélyből (Gyulafehérvár) ismeretes. Igaz, hogy a faunakatalógus *arcuata* MEIGEN néven Kalocsáról is közli, de bizonyító példány nincs

[**campta** CZERNY, 1930]

- 18 (17) A pofa keskenyebb, nem magasabb, mint a 3. csápíz 1,5—2-szeres szélessége. Propleuralis sörtéi nincsenek, 1 sötét stigmaticalis és 1 sötét, hosszú sternopleuralis sörtéje van.
- 19 (20) A mesopleuronon legalább 1 erős, hosszú mesopleuralis sörte van. A pofa meglehetősen széles, mintegy kétszer olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. A hátulsó harántér szegélye keskeny, és belőle sem a szárny töve, sem a hátulsó szegélye felé nem húzódik sötét csík (32. ábra: C). A prosternum szőrei sárgák. Az elülső 4 potroh-szelvény elülső felén mély sötétbarna harántszáv húzódik, míg a szelvény többi része világossárga. 4,5 mm.

Ritka dél-európai faj. Magyarországon eddig csak Budapestről ismerjük (VII.)

[**basimaculata** CZERNY, 1930]

- 20 (19) A mesopleuron csak többé-kevésbé szőrös, mesopleuralis sörtéje nincs. A pofa aránylag keskeny, legfeljebb másfélszer olyan magas, mint a 3. csápíz szélessége. A szárny (32. ábra: D) elülső szegélyét a tövétől a középér torkolatáig széles barna sáv kíséri, és a hátulsó harántér barna szegése a szárny töve és a szárny hátulsó szegélye felé is szélesen kiterjed. A prosternum szőrei sötétek. A potrohon nincsenek sötét harántcsíkok. A 4 pár dorsocentralis sörte közül az elülső 2 pár rövidebb és gyengébb, mint a hátulsó 2 pár, igazán sörteszerű csak az utolsó pár. Jóllehet a középhát hamvas, mégis gyengén fénylő. 3 mm.

Ritka közép-európai faj. Faunaterületünkről eddig csak Bártfáról és Csík-szépvíztől került elő (VI—IX.) (= *fodori* SZILÁDY, 1943)

[**laetabilis** LOEW, 1873]

- 21 (16) A tor teljesen vagy legalább a középhát szürke.
- 22 (23) A mesopleuron hátulsó részén 2 vagy 3 erős, hosszú mesopleuralis sörte ül. A szárny (33. ábra: A) elülső szegélyén széles barna sáv húzódik a szárny tövétől a középér torkolatáig, az elülső harántér szegélye halvány, a hátulsó harántér alul kiszélesedő. A pofa meglehetősen széles, mintegy másfélszerese a 3. csápíz hosszúságának. 1—1 erős stigmaticalis és sternopleuralis sörtéje van, propleuralis

sörtéje nincs. A prosternumról több hosszú sárga szőr ered. A test téglavörös, de a középhát szürke. 3 mm.

Európai faj. Magyarországról még nem került elő. A faunakatalógus ugyan Kalocsáról említi, de bizonyító példánya nincs meg (VII.)

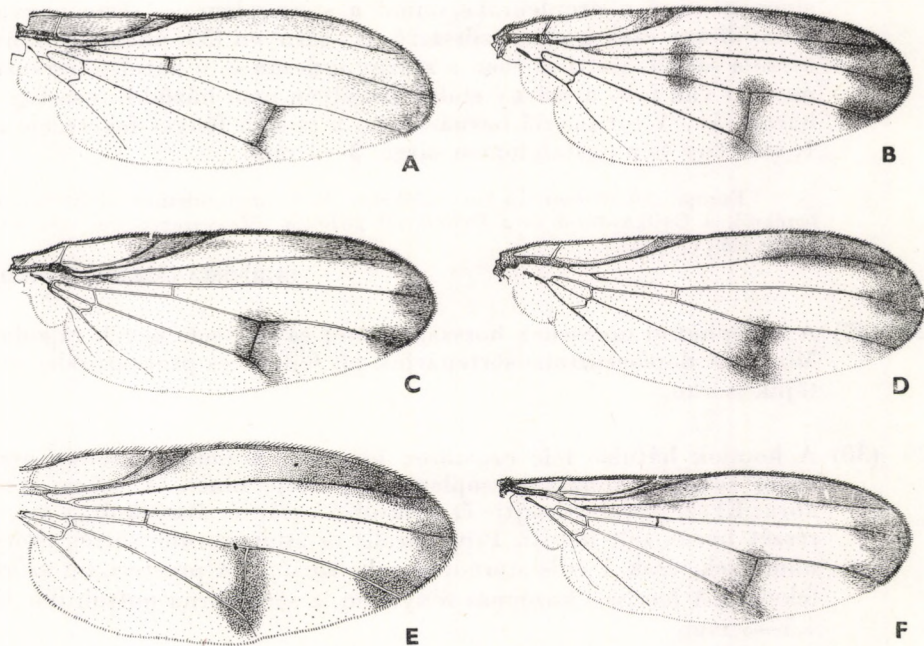
[*ephippium* ZETTERSTEDT, 1860]

- 23 (22) A mesopleuron hátulsó felén néhány rövid szőr van, mesopleuralis sörtéje nincs. A szárnyon (33. ábra: B) nincs széles elülső szegély-sáv, csak 1—1 sötét folt van a szegélyalatti sejten, a szárny csúcsán és a haránterek mentén. A pofa aránylag keskenyebb. 1 nagyon kicsi propleuralis, 1 valamivel hosszabb stigmatalis és 1 erős sternopleuralis sörtéje van. A prosternumról 2 hosszú, erős, sötét színű szőr ered. A tor és a potroh kékesszürke, a középhát hamvas. 4 mm.

Lárva fészkesvirágzatúak (Compositae) virágzatfejében fejlődik. Közép- és Dél-Európában fordul elő. A Kárpát-medencében Gyulafehérvárról, Szász-káról és Fuzinéről ismerjük, hazánkban eddig mindössze Kőszegen és Aranyosgadányban gyűjtötték; a faunakatalógus Budapestről említi (VI—IX.) (= *parallela* LOEW, 1858)

modesta (MEIGEN, 1830)

- 24 (15) Csak a hátulsó harántér szegett (néha, a *trimacula* MEIGEN nőstényén a szegélyalatti sejt foltja lenyúlhat az elülső harántér felső végéig, de a haránteret sohasem szegélyezi).

33. ábra. A: *Palloptera ephippium* ZETTERSTEDT, B: *P. modesta* MEIGEN, C: *P. usta* MEIGEN, D: *P. ambusta* MEIGEN, E: *P. venusta* LOEW és F: *P. trimacula* MEIGEN szárnya (A—D, F: eredeti, E: MORGE nyomán)

- 30 (29) A homlok hátulsó fele nem ezüstfehéren hamvas. A mesopleurán 2—3 erős mesopleuralis sörte és kevés szőr található. A szárnyon (33. ábra: F) a szegélyalatti sejt területén, a hátulsó harántér mentén, valamint a csúcson van folt, illetve árnyékoltság, a nőstények esetében erőteljesebb, és 1 árnyékszegély húzódik a szárny elülső részén is. Stigmatalis és sternopleuralis sörtéje van, propleuralis sörtéje nincs. A prosternum szőrei sötétek. A középhát hamvas és fénytelen, a potroh többé-kevésbé fényes. 3—4,5 mm.

Lárvája az angyalgöyökér (*Angelica*) szárában él. Európai faj. Faunaterületünkről csak a Kárpátok övezetéből (Árvaváralja, Tátralomnic, Lotriora völgy) és Temesvárról ismerjük. Magyarországon eddig még nem gyűjtötték (VI—VIII.)

[*trimacula* (MEIGEN, 1826)]

47. család: TANYPEZIDAE — ZSENGELEGYEK

Közepes nagyságú, hosszú lábú legyek (34. ábra). Jellemző rájuk, hogy vibrissáik nincsenek, szegélyerük közvetlenül a mellékér betorkollása előtt elvékonyodik, végsejtjük hátulsó határvonala erősen domború, a billér nyelének hátoldalán egy sörtesor húzódik, lábszáraikon külső praeapicalis sörte nincs, de valamennyi lábtőizük (metatarsus) tövén belül, a rendes szőrzeten kívül, 1 elkülönült hosszabb és vékonyabb szőrökből álló szőrpamat alakult ki (35. ábra: B).

Fejük jóval magasabb, mint amilyen hosszú. A szemek nagyok, ezért a homlok, különösen a hímeké keskeny, az orca és a pofa nagyon keskeny, lécszerű. Fejsörtézetük: széttartó postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 elülső és 1 hátulsó felső orbitalis sörtepár. Az orbitalis sörték közül a hátulsó közel áll a verticalisokhoz, míg az elülső 2 pár a homlok közepe táján ered, hátra és kissé kifelé hajlik, és egyes szerzők helytelenül alsó orbitalis sörtéknek tekintik. Toruk nem keskenyedek el előrefelé. Torsörtézetük: 1 humeralia, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 2 postalaris, 1 dorsocentralis és 2 scutellaris sörtepár, továbbá 1 mesopleuralis sörte. A mesopleuralis sörte alatt még 1 hosszabb sörteszerű szőrsor húzódik. A lábak hosszúak, vékonyak, pálcikaszerűek. Elülső csípőpárjuk távol fekszik az egymáshoz közel álló középső és hátulsó csípőpártól. A szárny (35. ábra: A) szegélyerének elvékonyodása nehezen ismerhető fel, de határozottan megvan. A régebbi szerzők a szegélyeret megszakítás vagy elvékonyodás nélkülinek vették, ami szintén arra utal, hogy az elvékonyodás valóban nehezen ismerhető fel. A mellékér jól fejlett, teljes, eléri a szegélyeret, r_1 sugárerük végig sörtézett, r_{4+5} sugárerük és középerük összetartó, így első szegélysejtjük orsó alakú. A végsejt hátulsó határa domború, a végsőér nem éri el a szárny hátulsó szegélyét. A billér nyelén sörtesor húzódik. A hypopygiumnak (35. ábra: C) csak 1 függeléke van, a cercusok; surstylusuk nincs. A nőstényeknek 3 spermathecája van.

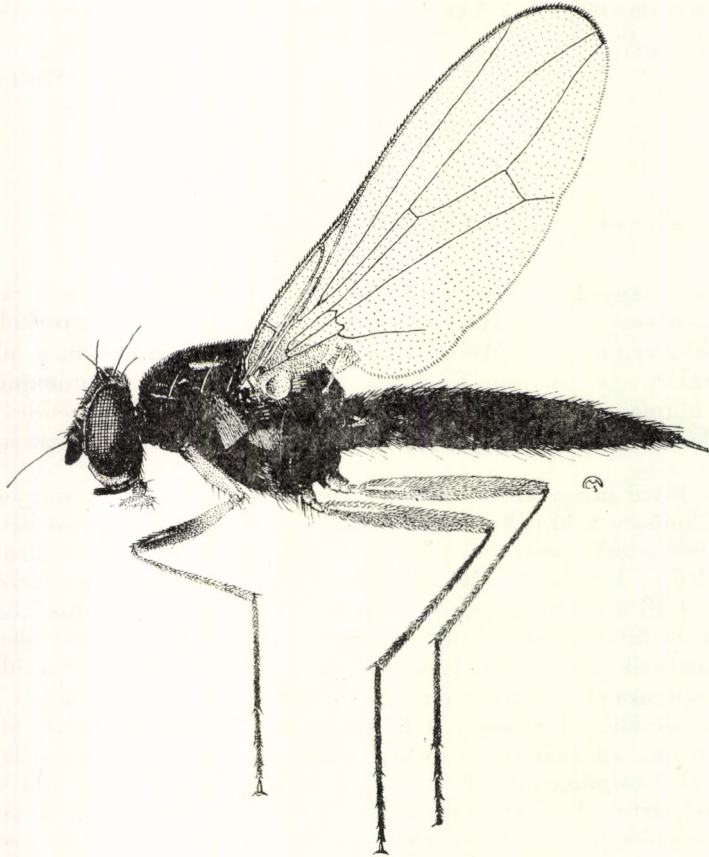
Életmódjukat, fejlődésmenetüket csak részben ismerjük. Egyetlen fajukról tudjuk, hogy lárvája szaprofág. Alig több mint 20 faja közül 20 a neotropikus régióban él, mindössze 1 nemüknek (*Tanypeza* FALLÉN) 2 faja honos a Nearktikumban, 1 pedig a Palaearktikumban.

1. nem: *Tanypeza* FALLÉN 1820

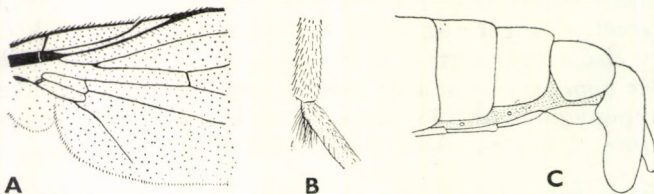
A nem jellemzése megegyezik a család jellemzésével.

A nemnek egyetlen palaearktikus faja ismeretes, amely nálunk is honos.

- — Barnásfekete, fekete légy. A fekete fejen 1 ovális folt a fejtetőn, 1—1 háromszög alakú rész a homlok elülső részén kétoldalt, az arcpajzs, a pofák és a fej hátsó része a szemek mentén ezüstfehéren hamvas, selymes fényű. Csápja barnás, 3. íze szürkén hamvas. A csápsörte mindkét oldalon röviden tollas. Nagy, feltűnő tapogatói

34. ábra. *Tanypeza longimana* FALLÉN ♀ (Eredeti)

35. ábra. A: *Tanypeza longimana* FALLÉN szárnyának tövi fele, B: hátsó lábtőize és C: a hím potroha (HENNIG nyomán)

mélyfeketék, szívókája vörössárga. Torának oldalán, a szárny töve előtt széles, ferde, selymes fényű, ezüstfehéren hamvas sáv húzódik a sternopleura közepéig. Szárnya áttetsző, teljesen rajzolat- és tónusmentes. Combjai és lábszárai túlnyomórészt sárgák, de sötét gyűrűk, sávok tarkázzák, a lábfejek, az elülső láb lábfejeinek tövi részétől eltekintve, barnásak. 6—8 mm.

Csaknem az egész Palaearktikumban elterjedt, de seholsem gyakori. Magyarországról eddig Budapestről, Csévharasztról, Kalocsáról, Badacsonyból és a Zempléni-hegységből (Istvánkút) ismeretes. Patakok partján bokrokon, fák levelein fordul elő, elsősorban a rezgő nyáron (*Populus tremula*) és a szőrös nyíren (*Betula pubescens*) (V—VII.)

longimana FALLÉN, 1820

48. család: ULIDIIDAE — TARKALEGYEK

3—7 mm nagyságú, legtöbbször fényes fekete, ritkán zöldes fémfényű legyek (36., 37. és 39. ábrák). Jellemző rájuk, hogy szárnyuk szegélyere teljes, megszakadás vagy elvékonyodás nincs rajta, postverticalis sörtéik széttartók, vibrissáik és lábszáraikon külső praeapicalis sörték nincsenek.

Fejük általában magasabb, mint amilyen hosszú, kivételesen hát-hasi irányban erősen összenyomott (38. ábra: C), egyszer alig, máskor szembe-tűnően szélesebb, mint a tor. Homlokuk sima vagy gödröcskésen ráncolt, rücskös, csupasz vagy szőrös. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. Fejlettségük nagyon különböző. A mindig erős verticalis sörteparen kívül az összes többiek sokszor nagyon gyengén fejlettek, esetleg hiányozhatnak is. Toruk kb. olyan hosszú, mint amilyen széles. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1—2 supraalaris, 1—2 postalaris, 1—2 dorsocentralis, 0—1 praescutellaris és 1—2 scutellaris sörtepár; 0—1 propleuralis, 1 sternopleuralis, 0—1 (kivételesen több) mesopleuralis sörte. A meso- és sternopleuron szőrös. Szárnyuk szegélyere teljes, rajta törés, elvékonyodás nincs. Mellékerük teljes, r_1 sugárerük a *Homalocephala* ZETTERSTEDT-nem kivételével csupasz, végsejtjük — a *Homalocephala* ZETTERSTEDT-nemet nem számítva — caudoventralis része csücsökszerűen kihúzott (38. ábra: B és E), r_{4+5} sugárerük és középerük végső szakaszai összetartók (38. ábra: B) vagy párhuzamosak (38. ábra: D). Szárnyuk rajzolat nélküli (36. és 37. ábra), legfeljebb 1—2 folt van rajta (38. ábra: B és D). Lábszáraikon külső praeapicalis sörte nincs. A hímek postabdomene az 5. szelvényben van elrejtve; a spirálisan felesavart aedoeagusukon nincsenek sörték vagy szőrök, s végén bonyolult szerkezetű, túlnyomórészt hártás, zacskószerű képződmény van. A nőstényeknek a 7. hát- és haslemezből alakult, be nem húzható, trapéz alakú tojócsőhüvelyük és 3 spermathecájuk van.

Életmódjuk kevésbé ismert. Lárvaik különböző trágyákban, bomló növényi anyagokban, korhadó avarban, fakéreg alatt élnek. Imágóik leginkább virágzó réteken, bokrokról, fatörzsről, ritkábban ürülekről gyűjthetők.

A csaknem az egész Földön elterjedt családnak eddig valamivel több mint 200 fajtát ismerjük, közülük alig több mint 50 él a Palaearktikumban. Magyarországon 3 nemnek 4 faja és 3 változata honos, de még 1 nem 1 fajának előfordulása várható.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) Szárnyuk r_1 sugárere sörtézett (38. ábra: D), végsejtjének caudoventralis része nincs csücsbe kihúzva. Fejük hát-hasi irányban

erősen lapított (38. ábra: C). Mesopleuralis és praescutellaris sörtéik nincsenek, s csak 1 postalaris sörtéjük van

[4. nem: **Homalocephala** ZETTERSTEDT, 1838]

- 2 (1) Szárnyuk r_1 sugárere csupasz, végsejtjük caudoventralis részén kihúzott (38. ábra: B). Mesopleuralis és 2 postalaris sörtéjük van.
- 3 (4) Csápjaik egymástól távol álló mély és élesen körülhatárolt csápgödörben ülnek (38. ábra: A), homlokuk gödröcskésen ráncolt. Több mesopleuralis sörtéjük van 2. nem: **Ulidia** MEIGEN, 1826
- 4 (3) Csápjaik nincsenek mély csápgödörben (36. és 39. ábra), homlokuk sima, sohasem gödröcskés vagy rücskös. Csak 1 mesopleuralis sörtéjük van.
- 5 (6) Szárnyuk üvegszerűen átlátszó, minden rajzolat nélküli, r_{4+5} sugárerük és középerük végső szakaszai a szegélyérbe való torkollásuknál nagyon megközelítik egymást (36. ábra). Praescutellaris sörtéik nincsenek, s csak 1 nagyon gyenge, szőrszerű dorsocentralisuk van, de ez is hiányozhat. Csak 1 supraalaris sörtéjük van (= *Chrysomyza* FALLÉN, 1817) 1. nem: **Physiphora** FALLÉN, 1810
- 6 (5) Szárnyukon 2 barna folt van, és az r_{4+5} sugár- és középerük a szegélyérbe való torkollásuknál nem közelítik meg egymást feltűnően (39. ábra). Praescutellaris, 2 dorsocentralis és 2 supraalaris sörtéjük van 3. nem: **Euxesta** LOEW, 1867

1. nem: **Physiphora** FALLÉN, 1810

3—5 mm nagyságú, fényes fekete vagy zöldes fémes csillogású, folt nélküli, átlátszó szárnyú legyek (36. ábra). Fejük valamivel szélesebb, mint a toruk. Homlokuk sima, nem szőrös, gödröcskék, ráncok nincsenek rajta. Csápgödöreik nem mélyek, a távol álló csápok tövét széles, lapos arcél választja el. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtépár, az utóbbiak nagyon gyengén fejlettek. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris (legtöbbször gyengén fejlettek), 2 scutellaris sörtépár; 1 meso- és 1 sternopleuralis sörte; dorsocentralis és propleuralis sörtéik nincsenek. A pajzsocska a 2 scutellaris sörtépártól eltekintve csupasz. Átlátszó szárnyuk rajzolat nélküli, r_{4+5} sugárerük és középerük a szárny csúcsa előtt majdnem találkozik, végsejtjük caudoventralis csücske messze kihúzott (36. ábra).

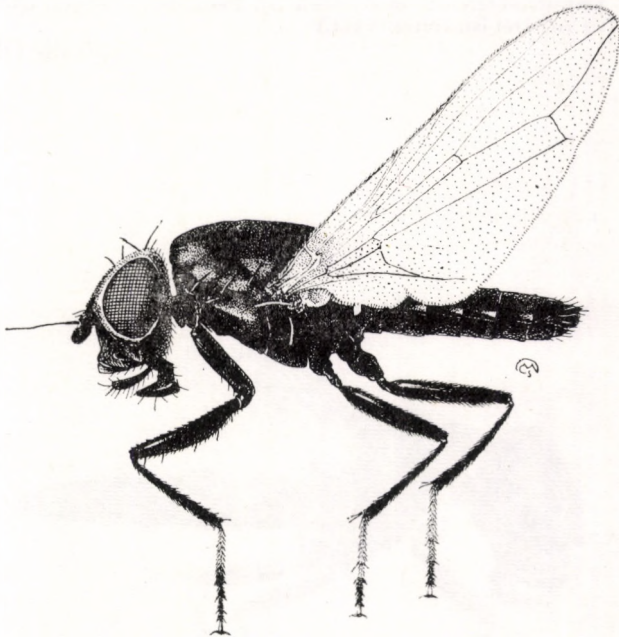
Lárvái ősszel ló- és marhatrágyában, bomló növényi anyagokban tömegesen élnek. Imágóit a legkülönbözőbb élőhelyeken gyűjtötték. A nem mintegy 20 faja közül 4 él a Palaearktikumban s ezek közül 1 Magyarországon is otthonos.

— — Fejének színezetében a világos barnássárgától a feketésbarnáig minden átmenetet megtalálunk, de a nyakszirt, a halántéklemez és a pontszemháromszög mindig sötét. A szemet nagyon keskeny, ezüstszürke, hamvas csík szegélyezi, s ugyancsak hamvas az arcpajzs felső része is. A csáp vörösbarna, a megnyúlt ellipszis alakú 3. csápíz felső része sötét. A csápsörte csupasz. A tor és a pajzsocska smaragd-

zöld, egyszer aranyos, kékes, máskor bronzos fémes csillogással. A lábak feketék, de az elülső lábak lábtőize, csúcsi vége kivételével és a középső s hátulsó lábak lábfejei az utolsó 1 vagy 1—2 íz kivételével sárga. Elülső combjaik csúcsi felében belül 5—7 erős tüske sorakozik. A potroh fényes fekete. 4—5 mm.

A *Neogaea* kivételével az egész Földön elterjedt. Hazánkban, elsősorban sík- és dombvidékeinken nem ritka (V—X.)

demandata (FABRICIUS, 1798)

36. ábra. *Physiphora demandata* FABRICIUS ♂ (Eredeti)

2. nem: *Ulidia* MEIGEN, 1826

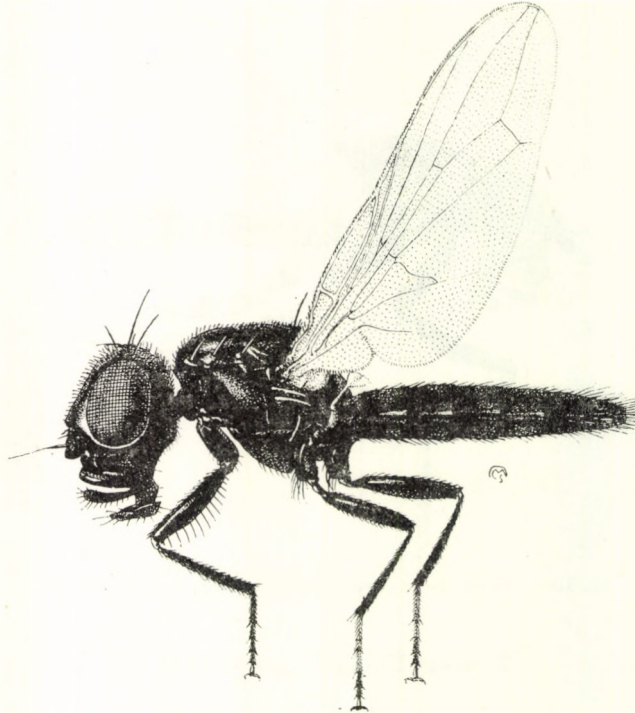
3—7 mm nagyságú, fényes fekete legyek (37. ábra). Jellemző rájuk, hogy fejük feltűnően szélesebb, mint a toruk, szőrös homlokuk gödröcskésen ráncos, és csápjaik mély csápgödörbe ágyazottak, az igen éles szegélyű csápgödörket széles arcél választja el (38. ábra: A). A 3. csápíz rövid, kerekbehajló. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. A verticalis sörte párokon kívül a többi sörte erőssége igen változó. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 2 postalaris, 1 praescutellaris, 1 dorsocentralis és 2 scutellaris sörtepár; 1 sternopleuralis és 2—5 mesopleuralis sörte. A pajzsocskán a 2 pár scutellaris sörtén kívül elszórtan finom, világos színű szőrök is erednek. Szárnyuk egyszer átlátszó, máskor különböző kiterjedésben barna tónusú vagy nagy subapicalis barna folt díszíti. r_{4+5} sugárerük végső szakaszai csak kevésbé összetartók vagy majdnem párhuzamosak, a végsejt caudoventralis csücske igen kicsi.

Lárvaik életmódját nem ismerjük. Imágóik elsősorban virágzó réteken, erdei tisztásokon gyűjthetők. Húscsapdából is nemegyszer előkerültek. 8 ismert faja a Palaearktikumban fordul elő. Magyarországon 2 fajtát találták meg.

- 1 (2) Az átlátszó szárnyat 1 subapicalis barna folt díszíti és barna a szárnyjegy is (38. ábra: B). Fényes fekete, erősen szőrös légy, csupán homlokának közepén van egy vörösbarnán átütő folt és a lábfejek sárgák, de ezek csúcsi végei és a 4. és 5. íz teljesen sötétbarnák. A billér sárga. Nagyobb: 4,5—6,5 mm.

Cirkummediterrán elterjedésű faj. Faunaterületünkről eddig csak Kecskemétről és Aradról ismeretes (VIII.)

apicalis (MEIGEN, 1826)

37. ábra. *Ulidia erythrophthalma* MEIGEN ♀ (Eredeti)

- 2 (1) A legtöbbszor nem átlátszó szárnyon nincs subapicalis barna folt (37. ábra). Fényes fekete, szőrös légy, de középső és hátsó lábának 1. és 2. vagy 1—3. lábfeje sárga. A szárny színe és az r_{4+5} sugárér és középér lefutása tekintetében igen változó faj, s több változatát különböztetik meg. Kisebb: 3—4,5 mm.

Fejlődésmenetét nem ismerjük. Főként nedves vagy száraz virágos réteken, kaszálókon él, de többször gyűjtötték erdőben is, sőt különböző csapadék anyagából is előkerült. Csaknem az egész Palaearktikumban előfordul. Magyarország sík- és dombvidékein általánosan elterjedt, magasabb hegyeinkben ritka (V—VIII.)

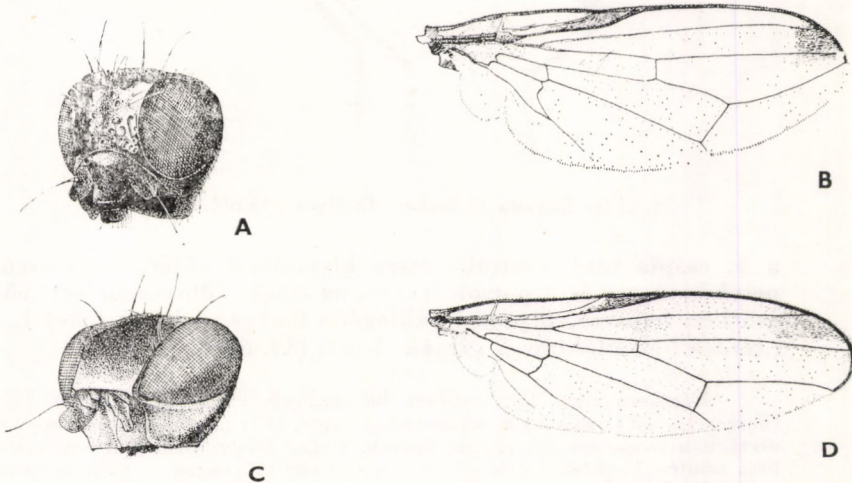
erythrophthalma MEIGEN, 1826

Változatai:

1. A szárny sötétbarna tónusú, mindössze töve tűnik ki feltűnő világos, fehér színével. Az r_{4+5} sugárér és a középér végső szakaszai összetartók, a középér utolsó és utolsóelőtti szakasza kb. egyforma hosszú. — Hazai lelőhelyei: Budapest, Pomáz, Börzsöny hegység, Órszentmiklós, Gyón, Derekegyháza, Valkó, Nagypárad, Tihany, Velence var. **nigripennis** LOEW, 1845
2. A világos töve kivételével különböző erősségekben barna tónusú szárny r_{4+5} sugár- és középérnek végső szakaszai megközelítőleg párhuzamosak, a középér utolsó szakasza legalább kétszer olyan hosszú, mint az utolsóelőtti szakasza. A szárnyjegy sötétbarna. — Hazai lelőhelyei: Budapest, Hejőbába, Cserhát-szentiván, Alsópetény, Fertő-tó, Kőszegi-hegység, Tihany var. **parallela** LOEW, 1845
3. A szárny teljesen átlátszó, a legcsekélyebb sárga vagy barna árnyalata sincs, az erek világossárgák, az r_{4+5} sugárér és a középér végső szakaszai összetartók. — Hazai lelőhelyei: Budajenő, Csevharaszt, Dömsöd: Apaj-pusztá, Szarvas, Tata var. **albipennis** LOEW, 1845
4. Világos töve kivételével a szárny mindig halvány sárgás vagy barnás tónusú, a szárnyjegy kicsit sötétebb árnyalatú. Az r_{4+5} sugárér és a középér végső szakaszai összetartók, a középér utolsó szakasza kb. másfélszerese az utolsóelőttinek. — Gyakori **forma typica**

3. nem: **Euxesta** LOEW, 1867

3,5—5,5 mm nagyságú, fekete testű, foltos vagy sávós szárnyú legyek (39. ábra). A párhuzamos szegélyű homlok mindig hosszabb, mint amilyen széles, sima, gödröcskék, ráncok nincsenek rajta. Arcpajzsuk közepe táján harántvarrat húzódik; az arcpajzs efölötti része lapos, míg az alatta levő része erősen előrehajlik és feltűnően kidomborodik. Orcájuk és pofájuk keskeny. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. A tor ugyanolyan széles, mint a fej. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 2 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1—1 propleuralis, meso- és sternopleuralis sörte. A paj-

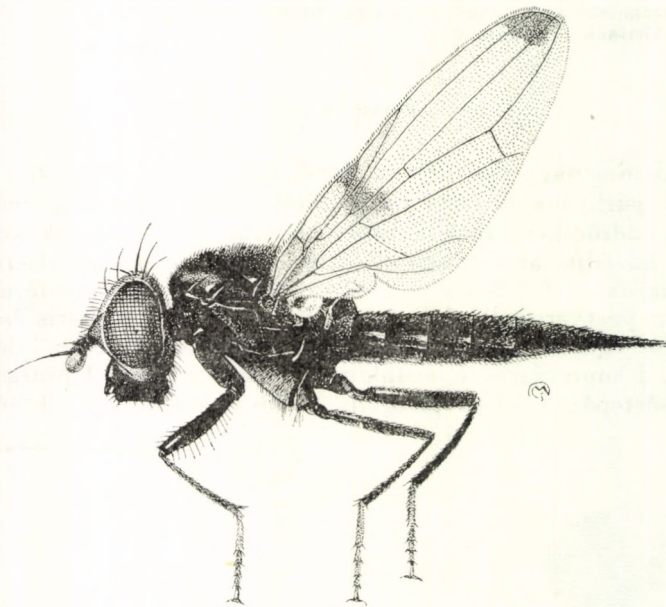

38. ábra. A: *Ulidia erythrophthalma* MEIGEN feje féloldalnézletben és B: *U. apicalis* MEIGEN szárnya — C: *Homalocephala bipunctata* LOEW feje féloldalnézletben és D: szárnya (Eredeti)

zsoecska és a pteropleuron csupasz, egyébként a tor finoman szőrös, a középhát sűrűbben, az oldallemezek gyéribben. Az átlátszó vagy áttetsző szárnyon mindig vannak barna foltok vagy sávok. Az r_1 sugárér csupasz, a végsejt caudoventralis része csúcsban kihúzott, az r_{4+5} sugárér és a középér végső szakaszai mindig összetartanak.

A nem közel 90 faja elsősorban a Neotropikus régióban él, amelyeknek egy része felhatol az Egyesült Államok déli részeibe is, de van közel 20 olyan faja is, amelyeket csak a Nearktikum déli részéből mutattak ki. A Palaearktikumba nincs egyetlen őshonos faja sem. Egyik, az alábbiakban tárgyalandó fajukat Európába behurcolták. Életmódjukról nem sokat tudunk. Lárváik szaprofágok, s Amerikában néhány fajukat kártevőként tartják számon.

— — Homloka vörösbarna, a pontszemháromszög, a járomlemez, a fejtető és a nyakszirt fekete, a szem körül és a nyakszirt, valamint az arc pajzs felső része ezüstsürkén hamvas. A pofa szélessége mintegy egynegyede a szem verticalis magasságának. A csáp vörösbarna, de

39. ábra. *Euxesta pechumani* CURRAN ♀ (Eredeti)

a 3. csápíz tövi ventralis része kivételével sötét, feketéssürkén pelyhes. A tor és a potroh fekete, az előbbi túlnyomórészt fehérsürkén hamvas, a potroh csillogóan fényes. A lábak feketék, de a „térdek” és a lábtőizék sárgák. 4 mm (39. ábra).

Észak-amerikai faj, amelyet behurcoltak Európába. Először 1921-ben Olaszországból (Bologna) *E. nitidiventris* LOEW, 1874 néven közölték; hogy Olaszországban megtelepedett-e, nem tudjuk. Utána Magyarországról közölték 1936-ban, szintén *E. nitidiventris* néven, s a gyűjtési időpontok alapján valószínűnek tartották, hogy hazánkban meg fog telepedni. Valóban ez utóbbi 25 évben, elsősorban a kiterjedt és rendszeres szinatróp légyvizsgálatok során hús-, faeces-, sőt gyümölcs-csapadék anyagából az ország több helyéről előkerült. Komáromban egy

példányát vágóhídon gyűjtötték. Eddigi hazai lelőhelyei: Hódmezővásárhely, Doboz, Tompa, Kelebia, Bicsérd, Hévíz, Pákozd, Csákvár, Tata, Bükk hegység (V—XI.) (= *nitidiventris* LOEW: SZILÁDY, 1936, Soós, 1941)

pechumani CURRAN, 1938

4. nem: *Homalocephala* ZETTERSTEDT, 1838

4—5 mm nagyságú legyek. Fejük (38. ábra: C) hát-hasi irányban erősen összenyomott, ezért majdnem kétszer olyan széles, mint amilyen magas, és a szemük haránt állású ellipszis alakú. A homlok sima, gödröcskék, ráncok nincsenek rajta. A csápgödrök jelentéktelenek, az arcpajzs homorú. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. Közülük csak a verticalisok erősek, a többiek jóval rövidebbek és gyengébbek, de mindig jól felismerhetők. A tor és a potroh feltűnő finom ezüstszürke selyemszőrökkel borított. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 1 postalaris, 1 dorsocentralis, (1)—2 scutellaris sörtepár, továbbá 1 gyenge, csak szőr erősségű, világos (a többi sörte fekete) sternopleuralis sörte; praescutellaris, propleuralis és mesopleuralis sörtéik nincsenek. A szárny (38. ábra: D) r_1 sugárerének distalis vége sörtézett, végsejtjüknek nincs kihúzott caudoventralis csücske, az r_{4+5} sugárér és a középér párhuzamosan fut ki a szárnycsúcshoz. A szárny áttetsző, mindössze a szegélyalatti sejt területén és subapicalisan, az r_{2+3} sugárér betorkollási helyénél van 1—1 barna folt.

Lárvai különböző lombos és tűlevelű fák kérge alatt élnek. Észak-Amerikában egyes fajokat fák csurgó nedvéből nevelték ki. A holarktikus elterjedésű nemnek 7 faja ismeretes. A Palaearktikumban 6 fajuk él, amelyek zömmel Észak-Európában fordulnak elő, mindössze 1 fajuk ismeretes Közép-Európából, ennek előfordulása nálunk is lehetséges.

— — Fekete állat, de a homlok, a csáp rozsdabarna, az arcpajzs, a pofa elülső részével együtt piszkosfehér, az elülső láb lábszárának csücsi vége és a lábfejek jó része barnássárga. A pajzsocska csupasz, mindössze 2 pár scutellaris sörte ered róla. A szárny subbasalis barna foltja csak a szegélyalatti sejtet tölti ki (38. ábra: D). 4—5 mm.

Igen ritka közép-európai faj, amelyet Magyarországon eddig még nem gyűjtöttek. Lárva korhadó fák kérge alatt él. Az imágó gyakran tartózkodik fatörzson, és megfigyelések szerint az ember közeledtére nem repül el, hanem a törzs másik oldalára fut át és a kéreg repedéseiben igyekszik elrejtőzni

[*bipunctata* (LOEW, 1854)]

49. család: OTITIDAE—FOLTOSLEGYEK

Kicsi vagy meglehetősen nagy (2,5—12 mm), többnyire foltos vagy sávós szárnyú, különböző küllemű legyek (40., 42., 45., 47., 49., 52. és 54—57. ábrák). Jellemző rájuk, hogy szegélyerük teljes, törés vagy elvékonyodás nincs rajta, mellékerük is teljes, eléri a szegélyeret, alsó orbitalis sörtéik, vibrissáik és a lábszárakon külső praeapicalis sörték nincsenek.

Fejük igen változó alakú, homloksávjuk mindig szőrös. Mérsékelt mély, megnyúlt csápgödreiket arcél választja el (egyedül a *Myennis* ROBINEAU-

DESVOIDY-nem fajainak nincs). Fejsörtézetük: széttartó vagy párhuzamos post-verticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és (1)—2 orbitalis sörtepár. Vibris-sáik nincsenek. Torsörtézetük: (0)—1 humeralis, 2 notopleuralis. (0—1)—2 supraalaris, 2 postalaris, 0—6 (legtöbbször 2) dorsocentralis, (0)—1 praescutellaris, (1)—2 scutellaris sörtepár; (0)—1 propleuralis, (0)—1—4 mesopleuralis és 1—(2) sternopleuralis sörte. A mesopleuron mindig szőrös. Szárnyuk szegélyere teljes, megszakadás, törés, elvékonyodás nincs rajta, mellékere teljes, az r_1 sugárerük csúcsi fele, a *Seiopetra* KIRBY-nem kivételével, szőrös vagy sörtézett, r_1 sugárere ritkán egész hosszában sörtézett. A végsejt caudoventralis szöglete kissé mindig csücskös, kivételesen (*Myennis* ROBINEAU-DESVOIDY-nem) hosszú csúcsban kihúzott. A szárny rajzolata nagyon változó. Lábaik normálisak, a lábszárakon nincsen külső praeapicalis sörte. A hímek potrohán a prae- és postabdomen élesen elkülönül s az utóbbi a praeabdomenben van elrejtve, úgyhogy a potroh kívülről 5 szelvényűnek látszik. A postabdomen 6. szelvénye szabad, a 7. és 8. hátlemez részben összeforrt, s mivel az említett 3 szelvény jobb oldali része redukálódott, ezért az egész postabdomen aszimmetrikusan helyezkedik el a praeabdomenben. A nőstény potrohának 1—6. szelvénye normális, a 7. hát- és haslemezeének összeforradásából alakult ki a tojócső hüvelye, s az ezt követő szelvények összeolvadásából jött létre maga a tojócsőhüvelybe visszahúzható tojócső.

Fejlődésmenetük és életmódjuk még csak nagyon hiányosan ismert. Egyes fajok lárvái fakéreg alatt, de többségüké különféle, de trágyázott talajban, trágyában stb. fejlődnek. Számos fajuk imágója nedves és mocsaras helyeken él, nemegy a nádasokban vagy azok szélén. Mások cserjés, bozótos helyeken, fatörzseken, homokos, szikes réteken gyűjthetők. A Sepsidákhoz hasonlatosan szárnyaikat gyakran billegetik.

Fajaik zöme a Holarktiszban él. Egy nemük 6 faja az orientális régióban, 6 pedig a neotropikus régióban otthonos. A Palaearktikumból 14 nembe sorolt mintegy 110 faja ismeretes. Magyarországról eddig 9 nemének 28 faja került elő, de még további 2 nem és 8 faj előfordulása várható.

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) Az r_1 sugárerük csupaszig; supraalaris és mesopleuralis sörtéik nincsenek, viszont 2 sternopleuralis sörtéjük van (55. ábra) (= *Myodina* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830, *Seoptera* LOEW, 1867)
9. nem: *Seioptera* KIRBY, 1817
- 2 (1) Az r_1 sugárerük csúcsi fele sörtézett vagy szőrös, sőt ritkán teljes hosszában sörtézett; supraalaris és mesopleuralis sörtéik vannak, és csak 1 sternopleuralis sörtéjük van.
- 3 (4) Propleuralis, humeralis, postalaris és dorsocentralis sörtéik nincsenek; vörösbarna, hangyaképű legyek (54. ábra) (= *Myrmecomyia* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830) 8. nem: *Cephalia* MEIGEN, 1826
- 4 (3) Propleuralis, postalaris és dorsocentralis sörtéik vannak. Sohasem hangyaképű legyek.
- 5 (6) Szárnyuk végsejtjének caudoventralis szöglete feltűnő csücsökben kihúzott (57. ábra); arcélük egyáltalában nincs, és csápgödrek is jelentéktelenek; csak 1 supraalaris sörtéjük van
11. nem: *Myennis* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

- 6 (5) Szárnyuk végsejtjének caudoventralis csücske jelentéktelen, alig kifejezett, de azért mindig felismerhető. (44. és 46. ábra); arcélük és csápgödreik többé-kevésbé mindig kifejezettek; 1, de legtöbbször 2 supraalaris sörtéjük van.
- 7 (8) Csak 1 supraalaris sörtéjük van. Arcélük éles, kiemelkedő, csápgödreik mélyek, az r_{2+3} sugárerük hullámos lefutású, és a 2 haránterük igen közel áll egymáshoz, a köztük levő távolság jóval kisebb, mint a hátulsó harántér hossza (56. ábra). Fekete színű legyek [10. nem: **Systata** LOEW, 1868]
- 8 (7) 2 supraalaris és 2 postalaris sörtéjük van (ha kivételesen, egyes *Tetanops* FALLÉN- és a *Hypochra* LOEW-fajoknak csak 1 supraalaris sörtéjük van, akkor a 2 harántér távol áll egymástól, a köztük levő távolság nagyobb, mint a hátulsó harántér hossza és nem fekete, hanem szürke vagy sárga legyek).
- 9 (12) Homlokuk és pofájuk keskeny: a homloknak a halántéknál mért szélessége rövidebb, mint az elülső pontszem és a homlok elülső szegélye közti távolság; pofájuk magassága a szem verticalis átmérőjének csak egyhatodát-egynegyedét teszi ki (49. és 52. ábra). Legtöbbször 2 (ritkán kevesebb, de sohasem több) dorsocentralis sörtepárjuk van.
- 10 (11) Nagyobb: 6—8 mm-es fajok. r_{4+5} sugárerük és középerük végső szakaszai összetartók (50. ábra: A—B). 3. csápízük felső szegélye vájt, csúcsa hegyes (49. ábra) (= *Anacampta* LOEW, 1868)
6. nem: **Ceroxys** MACQUART, 1835
- 11 (10) Kisebb (2—4,5, kivételesen *H. tristis* MEIGEN 5,5 mm) fajok. r_{4+5} sugárerük és középerük végső szakaszai párhuzamosan futnak ki a szárny szegélyéhez (51. ábra: A—D). 3. csápízük felső szegélye nem vájt, de a csúcsi vége lehet hegyes (52. ábra) (= *Pteropaectria* LOEW, 1868, *Tephronota* LOEW, 1868)
7. nem: **Herina** ROBINEAU-DESVOIDY, 1830
- 12 (9) Homlokuk és pofájuk nem keskeny: a homloknak a halántéknál mért szélessége nem rövidebb, mint az elülső pontszem és a homlok elülső szegélye közt mért távolság; pofájuk szélessége a szem verticalis átmérőjének legalább egyharmadát eléri (40., 42. és 47. ábra).
- 13 (16) 3. csápízük felső szegélye vájt, csúcsi vége éles (47. ábra).
- 14 (15) Középhátukon a harántvarrat előtt is erednek dorsocentralis sörték, 5 (1 + 4) dorsocentralis sörtéjük van (= *Ceroxys* MACQUART, 1835, partim) 5. nem: **Meliera** ROBINEAU-DESVOIDY, 1830
- 15 (14) Középhátukon erős dorsocentralis sörték csak a harántvarrat mögött találhatóak, jöllehet a harántvarrat előtt is lehetnek a többi szórónál hosszabb szőrök, de ezek nem sörték. 2—3 (0 + 2—3) dorsocentralis sörtepárjuk van 4. nem: **Hypochra** LOEW, 1868

- 16 (13) 3. csápízük felülső szegélye domború, csúcsa mindig lekerekített, legtöbbször ellipszis alakú (42. és 45. ábra), ritkábban (*Dorycera* MEIGEN-nem) a megnyúlt csúcsi vége elkeskenyedő (40. ábra).
- 17 (18) Csápjuk feltűnően hosszú, előreálló (40. ábra), 2. csápíze lényegesen hosszabb, mint az 1., a 3. csúcsi vége feltűnően elkeskenyedik
1. nem: *Dorycera* MEIGEN, 1830
- 18 (17) Csápjuk nem feltűnően hosszú, lefelé hajló, 2. csápízük csak alig feltűnően hosszabb, mint az 1., a 3. íz vége nem keskenyedik el lényegesen, ellipszis alakú.
- 19 (20) Fejük, mivel orcájuk és pofájuk nagyon széles, felfújtnak látszik (45. ábra). Orcájuk legalább olyan széles, mint a szem vízszintes átmérőjének a fele, de gyakran még szélesebb
[3. nem: *Tetanops* FALLÉN, 1820]
- 20 (19) Fejük nem tűnik felfújtnak, mert orcájuk és legtöbbször a pofájuk is nem feltűnően széles. Orcájuk keskenyebb, mint a szem vízszintes átmérőjének a fele (43. ábra) (= *Heramyia* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830, *Ortalis* auct. nec FALLÉN, 1810, *Pteropocila* LOEW, 1868, *Ptilonota* LOEW, 1868)
2. nem: *Otites* LATREILLE, 1804

1. nem: *Dorycera* MEIGEN, 1830

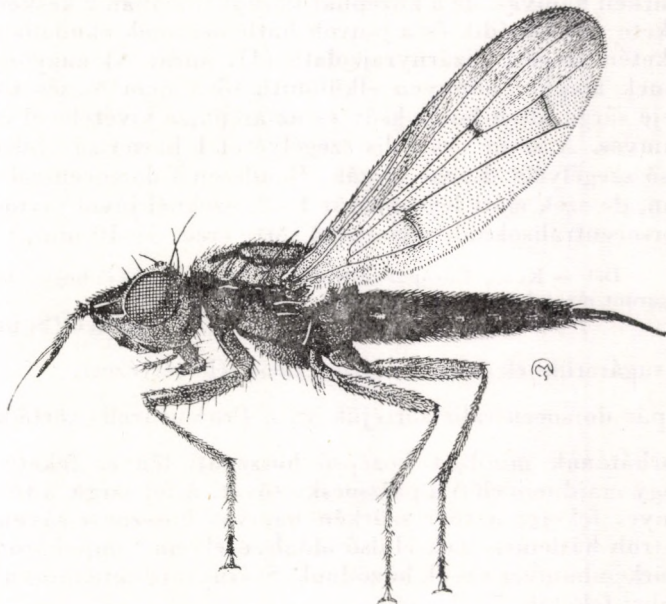
5—11 mm nagyságú, fekete alapszínű, de kisebb-nagyobb mértékben mindig szürkén hamvas, foltos szárnyú legyek. Fejük alakja fajonként nagyon változó, csápjuk feltűnően hosszú, előreálló, 2. csápízük lényegesen hosszabb, mint az 1., a 3. csúcsi fele feltűnően elvékonyodik és tompa csúcsban végződik; orcájuk, pofájuk széles (40. ábra). Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörte-pár. Lunulájuk csupasz. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 2 postalaris, 1—5 dorsocentralis (legtöbbször 2), 1 praescutellaris és 1—2 scutellaris sörte-pár; 1 propleuralis, 2 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte.

A nemnek eddig ismert mintegy 20 faja mind a Palaearktikumban, sőt zömmel csak a mediterrán szubrégióban honos. Magyarországon az alábbi 1 faja él.

— — A fej sárga, fényes, csak a homlok fénytelen; a messze a szemek elé nyúló homlok oldalszegélyein, a szem előtt az orcán, a szem mögött, valamint közvetlenül a csápok töve alatt és a csápgödrök ventralis részén 1—1 barnásfekete sáv, illetve folt, a pofán a szem alatt 1 kis világos barna folt van (40. ábra). A 3. csápíz közel másfélszer olyan hosszú, mint a tövének szélessége. Tora szürkén hamvas, de középhátán 2 középső és 2 oldalsó fekete, hosszanti sáv húzódik, az utóbbiak a harántvarrat mögött kettéágaznak; hasonló színű hosszanti sáv található a notopleuralis varrat alatt is. Csak 1 pár scutellaris sörtéjük van. A potroh fekete, de a nőstényeken a szürke hamvas-

ság olyan erős, hogy az alapszín csak a hátlemezek oldalsó-hátulsó részén tűnik át, a hímek fekete potrohán csak a középvonalban húzódik 1 szürkés hosszanti sáv. A hypopygium fényes fekete. A lábak sárgák, de az utolsó lábfejek sötétek. Szárnyrajzolata mint a 40. ábrán. 5—8 mm.

Dél- és Kelet-Európában, valamint Közép-Ázsiában honos. Hazánkban szórványosan, elsősorban dombvidégeinken és alacsony hegyvidégeinken fordul

40. ábra. *Dorycera graminum* FABRICIUS ♂ (Eredeti)

elő, az Alföldről csak Apaj-pusztáról ismerjük. Bokros, cserjés helyeken, száraz réteken, főleg farkas kutyatejről (*Euphorbia cyparissias*) és sár kutyatejéről (*E. esula*) gyűjthető. Tavaszi egyenmezékes faj (V—VI)

graminum (FABRICIUS, 1794)

2. nem: *Otites* LATREILLE, 1804

2,5—11 mm nagyságú, legtöbbször igen gazdagon mintázott szárnyú legyek. Fejük rendszerint magasabb, mint amilyen hosszú; orcájuk keskeny, pofájuk magassága változó, többé-kevésbé kiterjedten szőrös. Homlokuk hosszabb, mint amilyen széles, sűrűn szőrös. 3. csápizük vége lekerekített, ellipszis alakú. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. A szürkén hamvas torháton fekete, ritkábban barna hosszanti sávok húzódnak. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 2 postalaris, 0—6 dorsocentralis, (0)—1 praesuturalis, 0—1 praescutellaris és 2—(3) scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 2—5 mesopleuralis, 1—(2) sternopleuralis sörte. Az egyes sörteparók, illetve sörték száma nemcsak a

különböző fajok, hanem egy fajon belül is eléggé változó, elsősorban a mesopleuralis és scutellaris sörtéké. Potrohukat legtöbbször különböző csíkok, foltok díszítik.

A csak a Palaearktikumban elterjedt nemnek mintegy negyedszáz faja ismeretes. Magyarországon 7 faja honos, de további 2 előfordulása várható. Életmódjuk alig ismert. Hazai fajaink egynemzedékes tavaszi, korányári fajok.

- 1 (2) A szárny r_1 sugárerévéig, a tövéig sörtézett. Tora és potroha sűrűn szürkén hamvas, de a középhát középvonalaiban 2 keskeny hosszanti fekete sáv húzódik és a potroh hátlemezeinek caudalis része fényes feketén szegett. Szárnyrajzolata (41. ábra: A) nagyon jellegzetes, ennek alapján könnyen elkülöníthető a nem összes többi fajától. Feje sárga, de a homloksáv és az arepajzs kivételével ezüstszürkén hamvas. A szem ventralis szegélyétől 1 barna sáv húzódik a pofa alsó szegélyéig. Lábai sárgák. Rendesen 3 dorsocentralis sörte párja van, de ezek előtt legtöbbször 1—2, ezeknél jóval rövidebb, szintén dorsocentralisoknak tekinthető sörte ered. 5—10 mm.

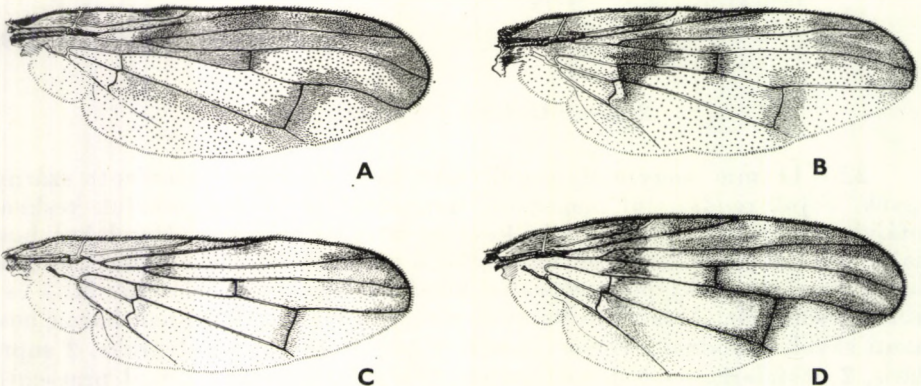
Dél- és Közép-Európában terjedt el. Hazánk sík- és hegyvidékein elszórtan egyaránt megtalálható, de sehol sem gyakori (V—VI.)

lamed (SCHRANK, 1781)

- 2 (1) r_1 sugárerüknek csak a végső, csúcsi fele sörtézett.
- 3 (8) 2 pár dorsocentralis sörtéjük van. Praesuturalis sörtéik nincsenek.
- 4 (5) Torhátának mindkét középső hosszanti fényes fekete sávja eléri vagy majdnem eléri a pajzsocska tövét. A fej sárga, a tor és a potroh fényes fekete; a tort szürkén hamvas hosszanti sávok díszítik, a potroh hátlemezeinek elülső oldalszegélyein tompaháromszög alakú szürkén hamvas sávok húzódnak. Szárnyrajzolata mint a 41. ábra: B. Lábai feketék. 7—11 mm.

Délkelet-európai faj. Magyarországon eddig csak szórványosan gyűjtötték, így a Dunántúl néhány pontjáról, Budapestről, Máriabesnyőről, a Vác melletti Naszályról és Boldogkőváraljáról ismeretes (V—VI.)

levigata (LOEW, 1873)

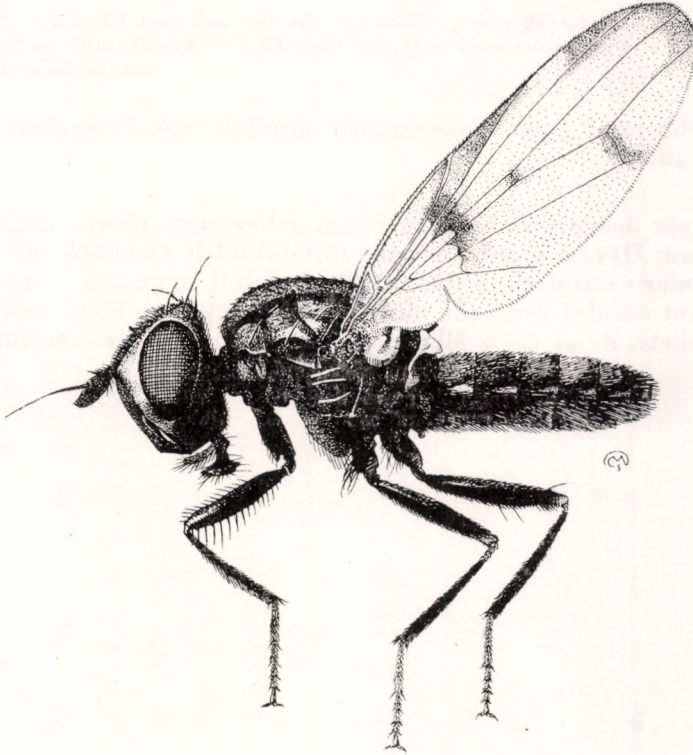

41. ábra. A: *Otites lamed* SCHRANK, B: *O. levigata* LOEW, C: *O. formosa* var. *genualis* LOEW és D: *O. kowarzi* LOEW szárnya (Eredeti)

- 5 (4) Torhátának mindkét középső hosszanti fényes fekete sávja jóval a pajzsocska töve előtt megrövidül.
- 6 (7) Elülső haránterének barna sávja a szegélyérig folytatódik. Feje sárga, a nyakszirt fekete, de szürkén hamvas. A tor és a potroh fekete, az előbbi hosszanti, az utóbbi hátlemezeinek elülső szegélye mentén szürkén hamvas harántsávokkal. A lábak feketék. 7—9 mm.

Nagyon ritka, kevéssé ismert keletmediterrán faj. Faunaterületünkről csak Fiuméből ismeretes

[grata (LOEW, 1856)]

42. ábra. *Otites formosa* PANZER ♂ (Eredeti)

- 7 (6) Elülső haránterének barna sávja nincs összeköttetésben a szegélyérm menti folttal (42. ábra). A test alapszíne fekete. A homloksáv, az arcpajzs sárga, néha a nyakszirt is. A csápgödrök, a szívóka fekete, a tapogató sárga; a szemet széles, ezüstfehéren hamvas gyűrű övezi. A szürkén hamvas torháton 2 hosszanti középső sáv és 2—2 oldalsó sáv húzódik, az utóbbiak a harántvarrat előtt összeolvadnak, fényes feketék. A potroh hátlemezeinek elülső része szürkén hamvas, ezek a sávok a középvonalban hátrafelé csücsökben kihúzóttak. A lábak feketék, de a „térdek” sárgák. Változékonny faj, több változatát (egyesek szerint alfaját) különböztetik meg. 5—10 mm (42. ábra).

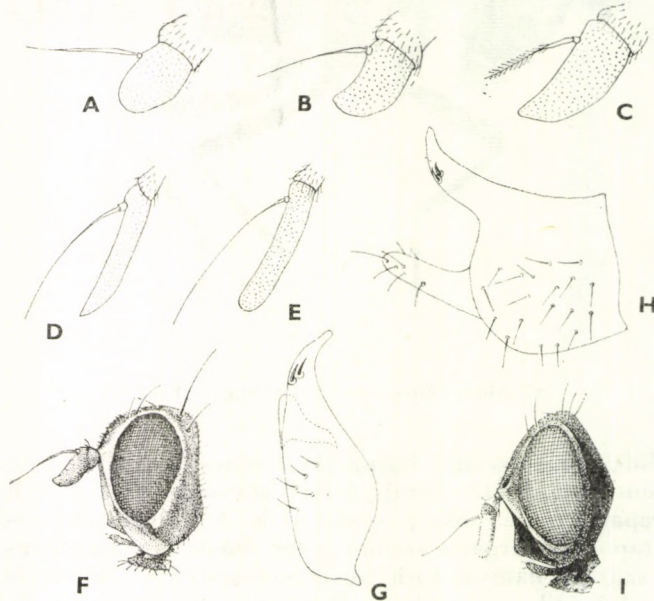
Közép- és Dél-Európától csaknem a Palaearktikum legkeletibb részéig elterjedt. Magyarország sík-, domb- és hegyvidékein mindenütt előfordul (IV–VII.) (= *gangraenosa* FABRICIUS, 1805, *ornata* MEIGEN, 1830)

formosa (PANZER, 1798)

Változatai:

- a (b) A fej hátsó része, a nyakszirt vörössárga. — Sík- és hegyvidékeinken egyaránt előfordul
var. **ruficeps** (FABRICIUS, 1805)
- b (a) A fej hátsó része fekete, szürkén hamvas.
- c (d) 3. csápízének csúcsa szélesen lekerekített (43. ábra: A), szárnyának csúcsfoltja kicsi (42. ábra). — Elsősorban domb- és hegyvidékeinken él
forma typica
- d (c) 3. csápízének csúcsa többé-kevésbé éles csúcsban kihúzott (43. ábra: B), a szárny csúcsfoltja nagy (41. ábra: C). — Síkvidékeinken fordul elő
var. **genualis** (LOEW, 1868)

- 8 (3) Több mint 2 pár dorsocentralis sörtéjük van. Praesuturalis sörtéik vannak.
- 9 (10) 3 pár dorsocentralis sörtéje van. Jellegzetes szárnyrajzolatával (41. ábra: D) és a külső verticalis sörtétől kifelé sorakozó erőteljes postocularis sörtéivel, melyek közül a legfelsők majdnem olyan hosszúak, mint a külső verticalis sörté, különbözik a nem összes többi fajtától. Fekete, de az egész állat szürkén hamvas, kivéve a szőrös homlok-

43. ábra. A: *Otites formosa* PANZER, B: *O. formosa* var. *genualis* LOEW és C: *Melieria cana* LOEW csápja — D: *Herina palustris* MEIGEN és E: *H. paludum* FALLÉN csápja — F: *Hypochra parmensis* RONDANI feje oldalnézetben — G: *Herina pseudoluctuosa* HENNIG és H: *H. parva* LOEW hypopygiuma — I: *Herina oscillans* MEIGEN feje oldalnézetben (A–F, I: eredeti, G–H: HENNIG nyomán)

sávot, az arcpajzsot, a csápokat és a pofán húzódó verticalis sötét sávot, valamint a potroh hátlemezeinek keskeny, fényes fekete hátulsó szegélyét. A toron semmi nyoma hosszanti fekete csfkoknak, és a tor valamennyi sörtéjének tövét fekete foltocska veszi körül, ezért a tor feketén pontozott. Lábai feketék, az ízületek sárgák. 5—9 mm.

Délkelet-európai ritka faj. Faunaterületünkről csak a Bánságból (Boksánbánya, Stájerlak, Szászka) ismeretes (VI.)

[kowitzi (LOEW, 1873)]

- 10 (9) Több mint 3 pár dorsocentralis sörtéjük van.
- 11 (12) Szeme kerek, feje háromszög alakú, az orca és a pofa nagyon széles; az előbbi szélesebb, mint a 3. csápíz hossza, az utóbbi majdnem olyan magas, mint a szem átmérője; a lábak sárgák, a 8, többékevésbé szabályos lefutású acrostichalis szőrsora közül a középső 2 sor szőrei jóval hosszabbak és erősebbek. Áttetsző vagy barnás tónusú szárnyán (44. ábra: A) harántsávok nincsenek és a kevés folt is halvány, bár a foltok kiterjedésében és színének erősségében nagy a változékonyság. A fej alapszíne sárga, de a homloksáv vörössárga, a szemek szegélye mentén feketésbarna, az egész nyakszirt és a szemek környéke szürkén hamvas, a csápgödrök 2 vége fekete. A tor és a potroh szürkén hamvas, a középháton 2 középső és 2 oldalsó hosszanti sáv húzódik, az utóbbiakat a harántvarrat kettéosztja. 4,5—10 mm.

Észak-Európa kivételével egész Európából ismeretes, de sehol sem gyakori. Szórványosan Magyarország legkülönbözőbb részéről előkerült, így Budapestről és környékéről, Vörsről, Balatongyőrökről, Simontornyáról, Nadapról, Tadról és Hejőbábról. Kora tavaszi állat (III—V.) (= *bucephala* MEIGEN, 1830)

nebulosa (LATREILLE, 1811)

- 12 (11) Szemük hosszúkás-ellipszis alakú, fejük hosszant ovális, az orca és a pofa nem olyan széles: az orca legfeljebb olyan széles, mint a 3. csápíz szélessége, a pofa magassága legfeljebb fele a szem verticalis átmérőjének; a lábak feketék, de a combok részben szürkén hamvasak. 2—4 acrostichalis szőrsoruk van.
- 13 (14) Az orca keskeny, szélessége kisebb, mint a 3. csápíz szélességének a fele. Sávos, foltos szárnyán (44. ábra: B) 1 határozott harántsáv húzódik, amely a szegélyértől kiindulva (az r_{2+3} sugárér betorkollásától a szárny csúcsa felé) a hátulsó harántéren át eléri a szárny hátulsó szegélyét, hasonlóképpen az egész szárnyon átfut a szárnytő előtti harántsáv; a szárny töve, az első vállsejt, barna. A potroh 3—5. hátlemezeinek hátulsó szegélyét barna harántcsík díszíti. 4 acrostichalis szőrsora van. A fej sárga, a nyakszirt fekete, de a homloksáv kivételével az egész fej ezüstsürkén hamvas. 2,5—5 mm.

Egész Európában honos, elsősorban hegyvidéki állat. Hazánkban a Magyar-Középhegységben a Bakonytól a Zempléni-hegységig és a Mecsekben általánosan

elterjedt. Síkvidégeinken eddig csak Bátorligeten és az Újszentmargitai erdőben gyűjtötték (IV—VI.)

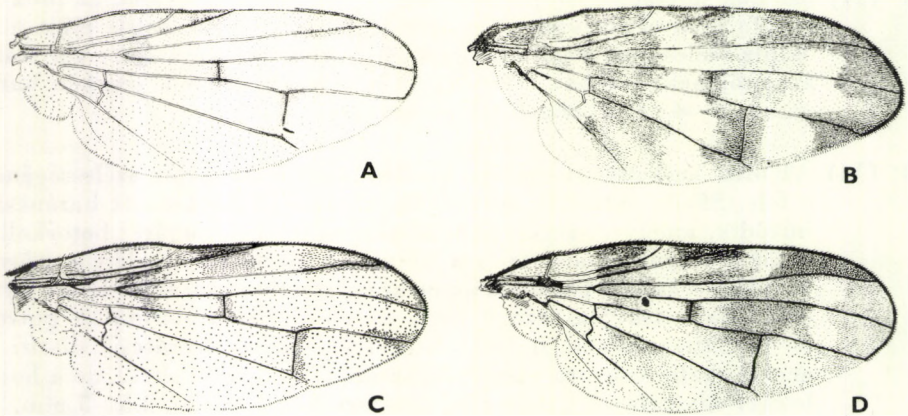
centralis (FABRICIUS, 1805)

- 14 (13) Az orca nem keskeny, szélessége akkora vagy legtöbbször nagyobb, mint a 3. csápíz szélességének a fele. Szárnyrajzolatuk (44. ábra: C—D) más. A potroh 3—5. hátlemezőnek hátulso szegélyén legfeljebb csak halvány nyomát lehet felismerni a barna harántcsíknak. 2 acrostichalis szőr soruk van.
- 15 (16) Szárnyrajzolata (44. ábra: D) hasonló az előző fajéhoz, de a hátulso harántéren áthaladó sáv a harántér fölött kettéágazik, s mint az Y két szára éri el a szegélyeret, a subbasalis harántsáv nem éri el a szárny hátulso szegélyét, a szárny töve, az első vállsejt, teljesen átlátszó, itt nincs barna folt. A homlok jóval hosszabb, mint amilyen széles. Az egész állat ezüstsürkén hamvas, csak a homloksáv, a csápok és egy háromszög alakú folt a pofán vörössárga; a közép-háton 2 középső és 1—1 rövid oldalsáv barna, a lábak és a tojócső fekete, de a combok szintén sürkén hamvasak. 4,5—7,5 mm.

Európa számos országából közölték, de pontos elterjedését még nem ismerjük. Magyarországon eddig csak hegyvidégeinken gyűjtötték, így megtalálták a Mecsekben, a Bakonyban, a Vértesben, a Budai-hegységben, a Dunazug-hegységben, a Börzsönyben és a Bükk hegységben (IV—VI.)

guttata (MEIGEN, 1830)

- 16 (15) Szárnyán (44. ábra: C) harántsávok nincsenek, mindössze a sugárerek és a középér végszakaszain és a haránterek mentén húzódik keskeny barna sáv. Jellemző a fajra, hogy a 2 acrostichalis szőr sor szőrei igen erősek, sörteszerűek és ugyanakkorák, mint a dorsocentralis sörtek. Homloka ugyanolyan széles, mint amilyen hosszú. Az egész állat sötétsürkén hamvas, a homlok és a csápok vörösbarnák. 6—7 mm.

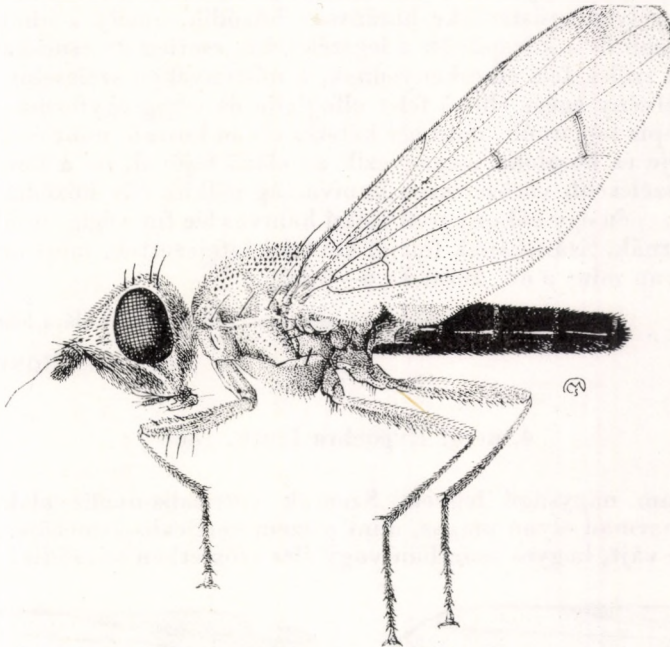
44. ábra. A: *Otites nebulosa* LATREILLE, B: *O. centralis* FABRICIUS, C: *O. murina* LOEW és D: *O. guttata* MEIGEN szárnya (Eredeti)

Igen ritka faj, eddig mindössze 1—2 dél-európai lelőhelye ismeretes. Faunaterületünkről csak a horvátországi Karsztból közölték (VI.)

[*murina* (LOEW, 1864)]

3. nem: *Tetanops* FALLÉN, 1820

5—8 mm nagyságú legyek (45. ábra). Fejük a széles orcájuk és pofájuk miatt felfújtnak tűnik. Arcpajzsuk erősen hátracsapott, a csáp 2. íze rövid, a 3. ellipszis alakú. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 1—2 orbitalis sörte; az elülső orbitalis sörte nagyon kicsi, hasonlóan a postverticalis és ocellaris sörtékhez. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 noto-

45. ábra. *Tetanops myopina* FALLÉN ♂ (Eredeti)

pleuralis, (1)—2 supraalaris, 2 postalaris, 1—3 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörte; 1 propleuralis, 1—3 mesopleuralis és 1—(2) sternopleuralis sörte. Általában fejük és toruk világos színű, homlokuk és torhátuk sötétan pontozott, átlátszó szárnyukat csak kevés halvány folt tarkázza, a szárny erei sárgák, fekete potrohukat szürkén hamvas sávok díszítik.

A holarktikus elterjedésű nem 13 faja közül 5 él a Palaearktikumban. Magyarországról eddig még egyik faja sem ismeretes, de 2 faj előfordulása lehetséges.

- 1 (2) A potroh fényes barnásfekete, de az 1. és 2. hátlemez, 1 hosszanti középsáv, valamint a többi hátlemez keskeny hátulso szegélye ezüstszürkén hamvas; a nőstények 7. hátlemeze (tojócsőhüvelye) szintén szürkén hamvas. A 3. csápíz csak alig valamivel hosszabb, mint

amilyen széles. A sárga fej az arcpajzs kivételével világosszürkén hamvas, a homlok szőrei körül azonban kis kerek hamvasság nélküli foltocskák vannak, így a homlok sűrűn barnássárgán pontozott; a homlok középvonalában nincs hamvasságmentes hosszanti sáv. A szürkén hamvas tor szőrei, sörtéi fekete pontokból erednek. A lábak vörössárgák. Szárnyrajzolata mint a 46. ábra: A. 5—8 mm.

Észak-, Nyugat- és Közép-Európából ismeretes. A tengerparti dűnék tipikus legye, de a szárazföld belsejében is él, száraz, homokos helyeken. Hazánkból eddig még nem került elő, de előfordulása elsősorban homokos, szikes területeinkről várható

[myopina FALLÉN, 1820]

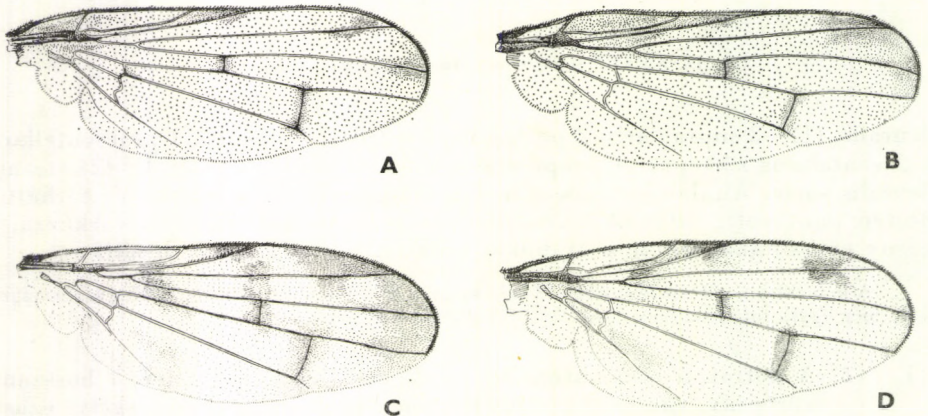
- 2 (1) A potroh fényes barnásfekete, de a 2., 3. és 4. hátlemezőnek elülső szegélyén ezüstszürke harántsáv húzódik, amely a hímeken keskenyebb és a közepükön a legszélesebb, esetleg itt csúcsban kihúzott, s a szélek felé elkeskenyednek, a nőstényeken szélesebb, csaknem a szelvény egész elülső felét elfoglalja és végig egyforma széles. A 3. csápíz megnyúlt, mintegy kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles. Feje és homloka megegyezik az előző fajéval, de a középvonalban 1 szélesebb vörössárga hamvasság nélküli sáv húzódik, amelynek közepén egy vékony nyíl alakú hamvas lécs fut végig. A lábak sárgásbarnák. Szárnyának foltjai kevésbé kifejezettek, mint az előző fajé, olyan mint a 46. ábra: B. 6—7 mm.

Eddig csak Olaszországból ismeretes. Hazai előfordulása lehetséges

[contarinii RONDANI, 1869]

4. nem: *Hypochra* LOEW, 1868

5—7 mm nagyságú legyek. Szemük verticalis-ovalis alakú, pofájuk legalább egyharmad olyan magas, mint a szem verticalis átmérője. A 3. csápíz felső szegélye vajt, hegyes csúcsban vagy éles szögletben végződik. Fejsörtéze-

46. ábra. A: *Tetanops myopina* FALLÉN, B: *T. contarinii* RONDANI, C: *Hypochra parmensis* RONDANI és D: *H. subapennina* RONDANI szárnya (Eredeti)

tük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. Az elülső orbitalis sörték nagyon csenevészek, szőrszerűek. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1—2 supraalaris, 2 postalaris, 2—3, a harántvarrat mögött eredő dorsocentralis, 1 praescutellaris, 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 1—3 mesopleuralis, 1 sternopleuralis sörte. Ha 2 pár supraalaris sörtéjük van, akkor az elülső mindig jóval gyengébb, rövidebb. A 2—3 dorsocentralis sörtepár előtt még hosszabb szőrök lehetnek egészen a tor elülső szegélyéig. 4—6 acrostichalis szőrsoruk van. Ha csak 1 supraalaris sörtét találunk, akkor a haránterek közti távolság nagyobb, mint a hátulsó harántér hossza.

A palaearktikus régióban elterjedt nemek mindössze 5 faja ismeretes. Eddig Magyarországról csak 1 faja került elő, de még 1 előfordulása lehetséges

- 1 (2) Csak 1 erős orbitalis és 1 erős supraalaris sörtéje van (43. ábra: F). Szárnyának (46. ábra: C) csúcsfoltja nagy, a potroh 3—5. hátlemezőnek hátulsó szegélyén barna harántszáv húzódik, a homlok párhuzamos szegélyű, 4 acrostichalis szőrsor figyelhető meg. A fej sárga, de a fejtető és a nyakszirt szürkén hamvas, a tor és a potroh szürke, a lábak barnásfeketék, de a középső és a hátulsó lábszárak tövi része és részben a lábfejek is sárgásbarnák. Kisebb faj: 3—5 mm.

Közép- és Dél-Európából ismeretes. Hazánkban eddig csak Pécs környékén gyűjtötték (VI.)

parmensis (RONDANI, 1869)

- 2 (1) 2 orbitalis és 2 supraalaris sörtéje van, de mindkettő közül az elülső sörte jóval rövidebb, mint a hátulsó. Szárnyán (46. ábra: D) nincs nagy csúcsfolt, a potroh egyszínű szürke, a hátlemezek hátulsó szegélyén nincs barna harántszáv, a homlok előre felé feltűnően kiszélesedik, 6 acrostichalis szőrsora van. A fej és a lábak vörössárgák, a tor és a potroh szürke, a pajzsocska részben szintén sárga. Nagyobb faj: 5—6,5 mm.

Dél-európai faj. Magyarországról eddig még nem került elő

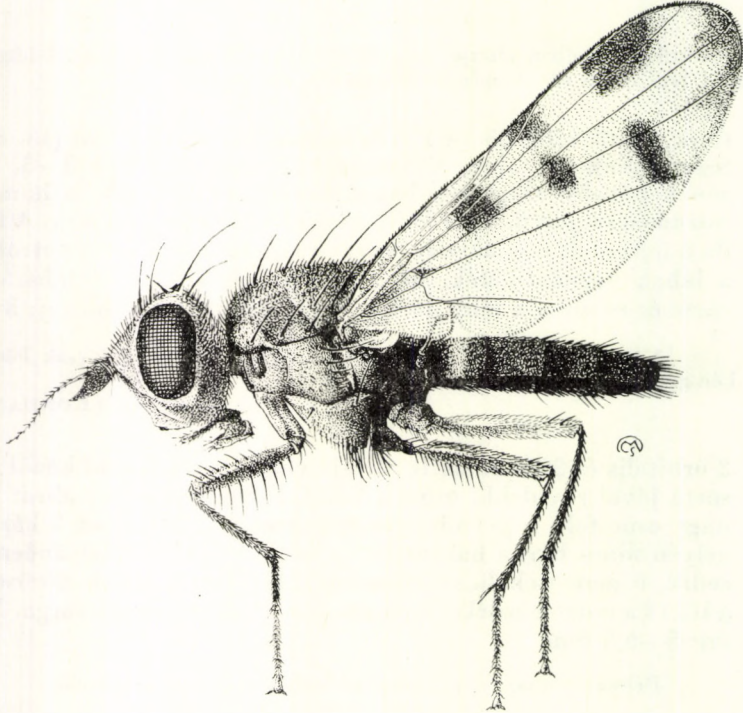
[subapennina (RONDANI, 1869)]

5. nem: **Melieria** ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

5—9 mm nagyságú, sárga alapszínű, de túlnyomórészt fehéresen, szürkén hamvas, legtöbbször foltosszárnyú legyek (47. ábra). Fejük magasabb, mint amilyen hosszú, pofájuk széles, legalább olyan magas, mint a szem verticalis átmérőjének egyharmada. A 3. csápíz dorsalis szegélye vájt, csúciban végződik. Csápsörtéjük kifejezetten tollas. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 2 postalaris, 5 (1 + 4) dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 2 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. Potrohuk egyszínű vagy a hátlemezek hátulsó szegélye barnán-feketén szegett.

A holarktikus elterjedésű nemnek közel 25 faja ismeretes, a Palaearktikumban 18 fajuk honos. Magyarországon 4 fajukat találták, de még 1 előfordulása várható. Életmódjuk ismeretlen.

- 1 (4) A hamvasszürke potroh hátlemezeinek hátulsó szegélye mentén határozott barna sáv húzódik. A szárny barna sávjai, foltjai erőteljesek, kiterjedtek (48. ábra: A—B).
- 2 (3) A szárnytő előtti barna harántsáv eléri a szegélyeret, az elülső harántér és a szegélyér között összefüggő, erős barna harántsáv

47. ábra. *Melieria omissa* MEIGEN ♂ (Eredeti)

húzódik, a szárny csúcsfoltja és a hátulsó harántérral szemben levő costalis folt nem olvadt össze (48. ábra: A). A 3. csápíz barnássárga. A lábak vörössárgák, azonban a combok különböző kiterjedésben barnásfeketék, és a lábszár középső része is sötétebb lehet. Nagyobb faj: 6—9 mm.

Észak- és Dél-Európa kivételével egész Európából ismeretes. Hazánk síkvidékein, elsősorban az Alföldön általánosan elterjedt, a Dunántúlon jóval ritkább, hegyvidékeinken még nem gyűjtötték (V—VII.)

crassipennis (FABRICIUS, 1794)

- 3 (2) A szárnytő előtti barna harántsáv nem éri el a szegélyeret, az elülső harántér és a szegélyér közötti sáv nem teljesen összefüggő, s a szárny csúcsfoltja a hátulsó harántérral szemben fekvő folttal széles

összefüggő negyedkör alakú foltot alkot (48. ábra: B). A 3. csápíz sötétbarna, barnásfekete. A lábak sötétbarnák, feketék, a „térdek” világosak. Kisebb faj: 5—6 mm.

Európából és Alaszkából ismeretes. Magyarország sík- és dombvidékein, elsősorban vizek mentén, nedves réteken, nádas szegélyeken gyakori. Hegyvidékeinkről még nem került elő (V—VIII.)

picta (MEIGEN, 1826)

- 4 (1) A hamvasszürke potroh hátlemezeinek hátulsó szegélyén nem húzódik barna sáv. Szárnyrajzolatuk legtöbbször nem erős, nem kiterjedt (47. ábra, 48. ábra: C).
- 5 (6) A 2. és 3. sugárér (r_{2+3} és r_{4+5}) elágazásánál barna foltnak semmi nyoma, szárnyrajzolata erősen redukált (48. ábra: C). A 3. csápíz barnásfekete. A lábak vörössárgák, de a lábfejek feketések. 5—6 mm.

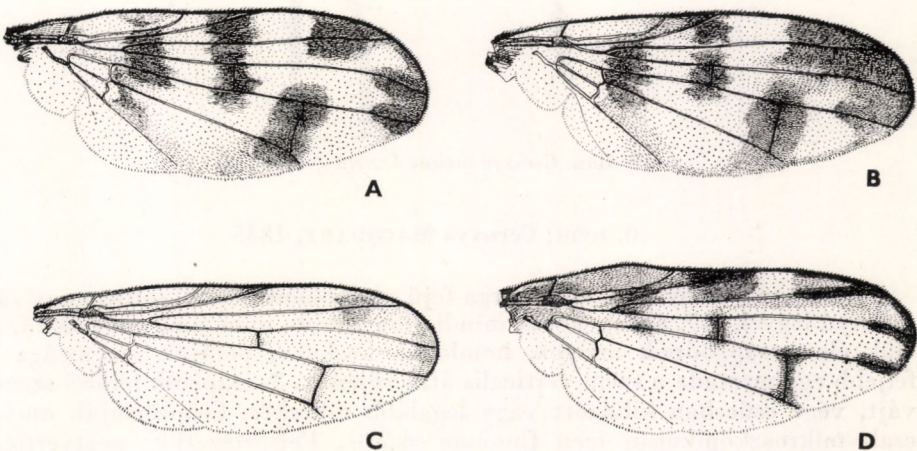
Közép- és Dél-Európában, a Kaukázusban és Mongóliában fordul elő. Magyarország síkvidékein már sokfelé gyűjtötték, dombvidékeinken jóval ritkább (V—IX.)

acuticornis LOEW, 1854

- 6 (5) A 2. és 3. sugárér elágazásánál különböző erősségű és kiterjedésű, mindig jól felismerhető barna folt van.
- 7 (8) Vörössárga 3. csápízének csúcsa erősen kihegyesedő (47. ábra). Szárnyrajzolata 6 (7, ha csúcsfoltja osztott) erős kis barna foltból áll, mint a 47. ábrán. Feje sárga, homloka kivételével fehéresen hamvas. Tora és potroha sárgásszürkén hamvas. Lábai vörössárgák. Nagyobb faj: 6—9 mm.

Egész Európában elterjedt, sőt előkerült Mongóliából is. Magyarországon mindig csak síkvidékeinken gyűjtötték s itt elég gyakori (V—IX.)

omissa (MEIGEN, 1826)

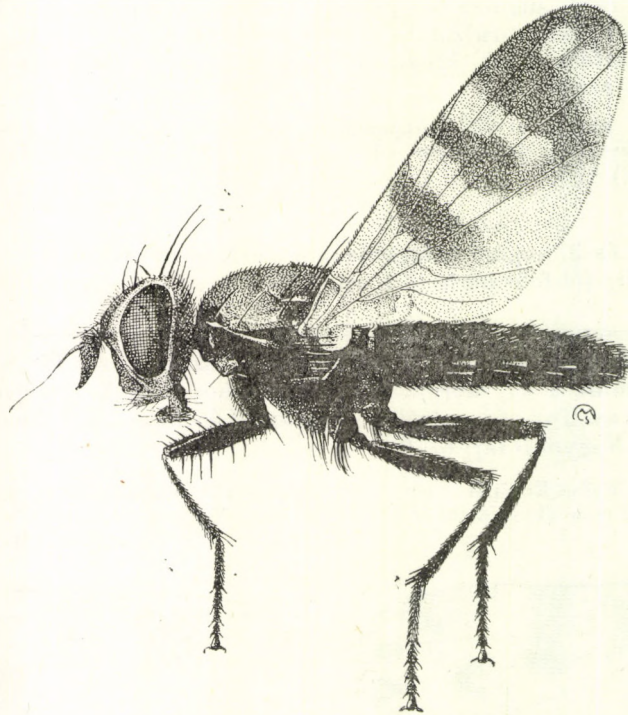

48. ábra. A: *Melieria crassipennis* FABRICIUS, B: *M. picta* MEIGEN, C: *M. acuticornis* LOEW és D: *M. cana* LOEW szárnya (Eredeti)

- 8 (7) Barnásfekete 3. csápíze többé-kevésbé kúp alakú, nincs erős csúcsba kihúzva (43. ábra: C). Szárnyrajzolata (48. ábra: D) megegyezik az előző fajéval, azzal a lényeges különbséggel, hogy a foltok halványak, sohasem sötétbarnák. A lábak nem teljesen sárgák, mert különösen a combok, de kisebb mértékben a lábszárak is barnásfeketék és szürkén hamvasak. Kisebb faj: 4—6 mm.

Irodalmi adatok alapján holarktikus fajnak tűnik, de számos adatot ellenőrizni kell a pontos elterjedés megállapításához. Magyarországi példányait nem ismerjük, de irodalmi adatok szerint nálunk is előfordul. Bizonyító példány hiányában nem tekintjük Magyarországon is honos fajnak

[cana (LOEW, 1858)]

49. ábra. *Ceroxys urticae* LINNÉ ♂ (Eredeti)

6. nem: *Ceroxys* MACQUART, 1835

6—8 mm nagyságú, vörössárga fejű, egyébként fekete, foltos vagy sávós szárnyú legyek (49. ábra). Fejük mindig magasabb, mint amilyen hosszú, arcélük éles, csápgödreik mélyek, homlokuk keskeny, pofájuk magassága legfeljebb egyharmada a szem verticalis átmérőjének. 3. csápízük felülső szegélye vájt, vége csúcsban kihúzott vagy legalább csücskös. Csápsörtéjük csupasz, csak mikroszkópiusan igen finoman szőrös. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár. Az elülső orbitalis sörték mindig jóval rövidebbek és gyengébbek, mint a hátulsók, 1 igen erős

postgenalis sörtéjük is van. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 2 postalaris, 2 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 2—4 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. A mesopleuralis sörték száma eléggé ingadozik, s ritkán egy 2. sternopleuralis sörte is megjelenhet. r_{4+5} sugár- és középerük végső szakaszai összetartók.

A nemnek 15 palaearktikus és 1 nearktikus faja ismeretes. Magyarországon 3 faja él, de még 1 további faj előkerülése várható.

- 1 (2) Szárnyán csak a szegélyér mentén vannak barna foltok és a szárny töve előtt húzódik 1 subbasalis ferde lefutású sáv, de ez nincs kapcsolatban az elülső harántérrel (50. ábra: A). Feje a csápokkal együtt vörössárga, a szemek szegélye ezüstösen hamvas, a nyakszirt felső részén kétoldalt 1—1 sötétebb folt kerül el. Tora, pajzsocskája, potroha, lábai fényes feketék, de a tor többé-kevésbé kiterjedten nagyon finoman hamvas és a „térdek” vörössárgák. 6—8 mm.

Morvaországtól Magyarországon át Közép-Ázsiáig honos. Az utóbbi években Magyarországról mind több helyről előkerült. Hazai lelőhelyei: Bátorliget, Hortobágy, Bükk hegység, Börzsöny hegység, Tata, Pákozd, Kelebia. Életmódját nem ismerjük (V—VII.)

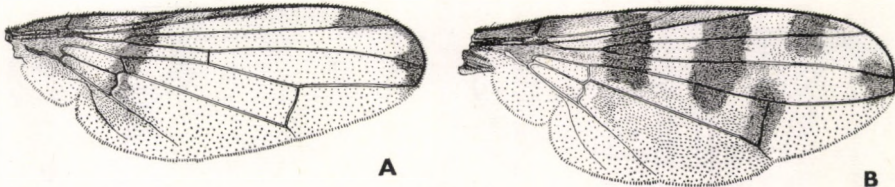
munda (LOEW, 1868)

- 2 (1) Szárnyuk élénk barna foltjai vagy sávjai mindig kapcsolatban vannak az elülső vagy hátulsó harántérrel.
- 3 (4) Az r_1 sugárere egész hosszában sörtézett; egyébként nagyon hasonlít a *hortulana* ROSSI fajhoz. Feje vörössárga, de a nyakszirt dorsalis része fekete, szürkén hamvas, a homlok ezüstszerű szegélysávja széles. A tor és a potroh fekete. A lábak vörösbarnák, de a combok tövi háromnegyed része fekete, hamvas. A potroh 3. és 4. hátlemézének elülső részén, az oldalszegélyeket elérő szürke harantsáv húzódik, az előbbi keskenyebb, mint az utóbbi. Szárnyrajzolata megegyezik a *hortulana*-éval. 6—7 mm.

Igen ritka faj, eddig csak a Fekete-tenger mellől (Várna), Olaszországból és faunaterületünkön Herkulesfürdőről ismeretes. Hazai előfordulása várható (V.)

[fraudulosa (LOEW, 1864)]

- 4 (3) r_1 sugárerüknek csak a csúcsi fele sörtézett.
- 5 (6) Hátulsó haránterének széles barna sávja a szegélyéig folytatódik és ott kapcsolatba lép a csúcspalccal (49. ábra). Feje vörössárga, 3. csápízének csúcsa erősen kihegyezett. Tora és potroha fekete,

50. ábra. A: *Ceroxys munda* LOEW és B: *C. hortulana* ROSSI szárnya (Eredeti)

részben finoman szürkén hamvas. A lábak feketék, de a „térdek” és részben a lábfejek vörösbarnák. A potroh 4. hátlemezének elülső szegélyén a középvonaltól kétoldalt 1—1 fehéresszürke folt van, a hím 6. hátlemezének hátulsó szegélyét még egy sárga folt díszíti. 6—8 mm.

Az egész Palaearktikumban elterjedt. Hazánk sík- és dombvidékein gyakori, hegyvidékeinkről még nem ismeretes, főként álló- és folyóvizek partja mentén húzóódó nedves réteken, nádasok szegélyén gyűjthető (IV—IX.)

urticae (LINNÉ, 1758)

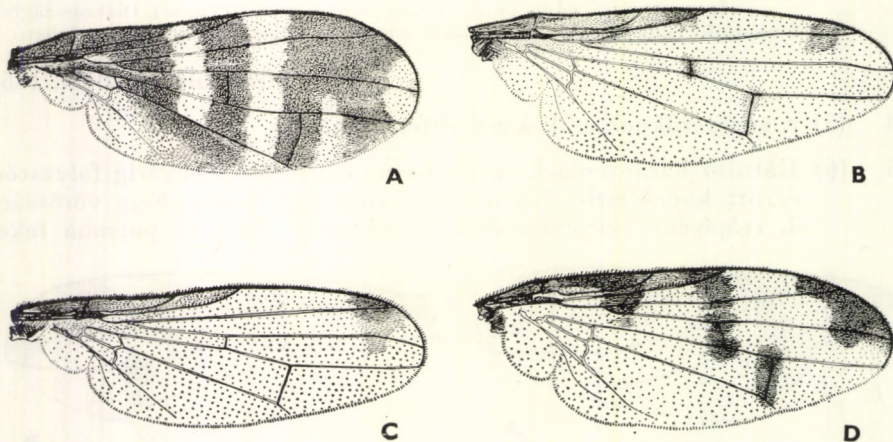
- 6 (5) A hátulsó harántér barna sávja nincs összeköttetésben a vele szemben levő szegélyéri folttal (50. ábra: B). Feje vörössárga, 3. csápízének csúcsa szélesen lekerekített, de dorsalis szöglete éles. Tora, potroha fekete. A lábak vörössárgák, de a combok distalis csúcsuk kivételével feketék. A potroh 3. és 4. hátlemezének elülső szegélyén 1—1 fehéresszürke harántsáv húzódik, amelyek az oldalszegélyt nem érik el. 6—8 mm.

Közép- és Dél-Európából, valamint Közép-Ázsiából ismeretes. Magyarország síkvidékein általánosan elterjedt, de magasabb hegységeinkből még nem került elő (IV—X.) (= *hyalinata* PANZER, 1798)

hortulana (ROSSI, 1790)

7. nem: *Herina* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

Kicsi, 2—5,5 mm nagyságú, fekete torú és potrohú foltoslegyek (52. ábra). Fejük mindig feltűnően magasabb, mint amilyen hosszú, pofájuk keskeny, magassága legfeljebb egynegyede a szem verticalis átmérőjének, szemük megnyúlt ovális alakú, a homlok keskeny, jóval hosszabb, mint amilyen széles. 3. csápizük szalagszerű, legalább kétszer olyan hosszú, mint amilyen széles, de legtöbbször még hosszabb, felülső szegélye nem vájt, végső része lekerekített vagy dorsalis csúcsban végződik. Csápsörtéjük csak mikroszkopikusan szőrös.

51. ábra. A: *Herina frondescentiae* LINNÉ, B: *H. scutellaris* ROBINEAU-DESVOIDY, C: *H. oscillans* MEIGEN és D: *H. tristis* MEIGEN szárnya (Eredeti)

Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár, az utóbbiak közül az elülső pár nagyon csenevész. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1—2 supraalaris, 2 postalaris, 1—2 dorsocentralis, 0—1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 1—3 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. Ha csak 1 supraalarisuk van, akkor a szárny 2 harántere közti távolság nagyobb, mint a hátulsó harántér hossza. Az r_{4+5} sugár- és a középér utolsó szakaszai párhuzamosan futnak ki a szegélyérhez.

A holarktikus elterjedésű nemnek 20 faja ismeretes, ebből 15 a Palaearktikumban él. Magyarországon 8 faja fordul elő, de még 2 faj előkerülése várható. Életmódjuk ismeretlen.

- 1 (2) Szárnyán 4, az elülső, illetve hátulsó szegélyén párosával összeolvadó barna harántsáv húzódik, a szárnycsúcs átlátszó (51. ábra: A). Fekete, de homloka, arcpajzsa, csápja sárga, a lábak feketésbarnák, de a tövi lábfejek sárgák. A szem szegélye ezüstfehéren hamvas. A torhát és a potroh fényes, a tor oldalmezei gyéren szürkén hamvasak. A szárnypikkely és a billér krétafehér. 3—4 mm.

Az egész Palaearktikumban elterjedt. Hazánkban a sík- és hegyvidékeken egyaránt megtalálható, elsősorban nyirkos réteken, ligeterdőkben (IV—VIII.)

frondescens (LINNÉ, 1758)

- 2 (1) Szárnyukon széles, a szárnysegélyeken összeolvadó harántsávok soha sincsenek, a szárny barna rajzlati elemei jóval gyérebbek, s lényegében a haránterekre, a szárny szegélyére és a subapicalis foltra szorítkozik.
- 3 (4) Lábai és pajzsocskája (utóbbinak legalább a csúcsi vége) vöröses-sárga. Fekete, a tora hamvas, de a fej vörössárga, kivéve a fekete pontszemháromszöget, a nyakszirt felső részét, a szívókát és a tapogatókat. A szem szegélye ezüstsürkén hamvas. A szárny barna rajzolata erősen redukált, olyan, mint az 51. ábra: B. Praescutellaris sörtepárja igen erős, jóval erősebb, mint a hátulsó pár dorsocentralisok. 4—5 mm.

Ritka dél-európai faj. Hazánkban csak a Dunántúlról (Zamárdi, Balatonszemes, Simontornya, Pécs) ismeretes (VI—IX.)

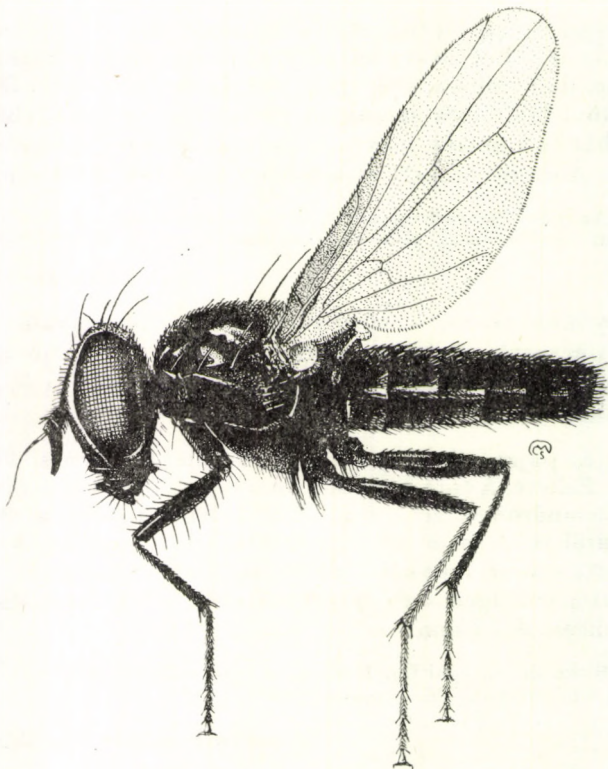
scutellaris ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

- 4 (3) Lábai feketék, de a lábfejek többé-kevésbé vörössárgák, pajzsocskájuk teljesen fekete.
- 5 (10) Arcpajzsuk fekete, legtöbbször fényes is.
- 6 (7) Homloksávja bársonyfekete, a 3. csápíz szalagszerű, mintegy háromszor olyan hosszú, mint amilyen széles, noha csúcsi vége elkeskenyedik, mégsem csúcsban kihúzott (43. ábra: E). Fekete, de az 1. és 2. csápíz és a 3. keskeny tövi része, valamint a lábfejek barnássárgák. Szárnyrajzolata olyan, mint a *H. palustris* MEIGEN.-é. 3—4 mm.

Elszórta Európa számos országából és Egyiptomból ismeretes. Magyarországon ritka, eddig mindössze Budapestről, Dobogókőről, a Kőszegi-hegységből, a Mecsekből, Jósvafőről és a Zempléni-hegységből került elő (VI—VIII.)

paludum (FALLÉN, 1820)

- 7 (6) Homloksávja legalább részben vörössárga, a 3. csápíz nem olyan hosszú, legfeljebb két és félszer olyan hosszú, mint amilyen széles, de legtöbbször még rövidebb (43. ábra: J).
- 8 (9) Csápja a szem verticalis tengelyének közepe alatt ered, ezért arcpajzsa rövid (43. ábra: J). A 3. csápíz vége szélesen lekerekített. Szárnya keskeny, subapicalis foltja nagy (51. ábra: C). Fekete. 2—3,5 mm.

52. ábra. *Herina palustris* MEIGEN ♂ (Eredeti)

Közép- és Dél-Európában, valamint Észak-Afrikában otthonos. Hazánkból eddig csak Zamárdiból, Ócsáról, Peszerről és Ágasegyházáról került elő. Elsősorban száraz homokos helyeken gyűjthető (V—VII., IX.)

oscillans (MEIGEN, 1826)

- 9 (8) Csápja a szem verticalis tengelyének közepe felett ered, arcpajzsa azért feltűnően hosszabb, mint az előző fajé. 3. csápízének vége dorsalisán éles csúcsban végződik (43. ábra: D). Szárnya nem feltűnően keskeny, subapicalis foltja kicsi és halvány (52. ábra). Fekete. 3—4 mm.

Egész Európában elterjedt. Domb-, de különösen síkvidékeinken gyakori, magasabb hegységeinkből még nem került elő. Hazánkban a nem leggyakoribb faja (IV—VIII.)

palustris (MEIGEN, 1826)

10 (5) Arcpajzsuk vörössárga.

11 (12) Potroha 3. és 4. (♂), illetve 3—5. (♀) hátlemezének elülső szegélyén széles szürke harántsáv húzódik. Tora sűrűn világosszürkén hamvas, erről a nem összes többi fajától azonnal megkülönböztethető amellett, hogy a nem legnagyobb faja is. Feje sárga, széles szemkörüli ezüstszürke hamvassággal. Potroha a szürke harántsávoktól eltekintve fényes barnásfekete. Lábai feketék, de a lábfejek vörössárgák. Szárnyrajzolata mint az 51. ábra: D. 5—5,5 mm.

Cirkummediterrán fajnak tűnik. Hazánkból eddig még nem került elő, de előfordulása nem kizárt

[tristis (MEIGEN, 1826)]

12 (11) Potrohuk fényes fekete, szürke harántsávok nincsenek rajta. Toruk jóllehet gyéren hamvas, de fényes fekete alapszíne uralkodik.

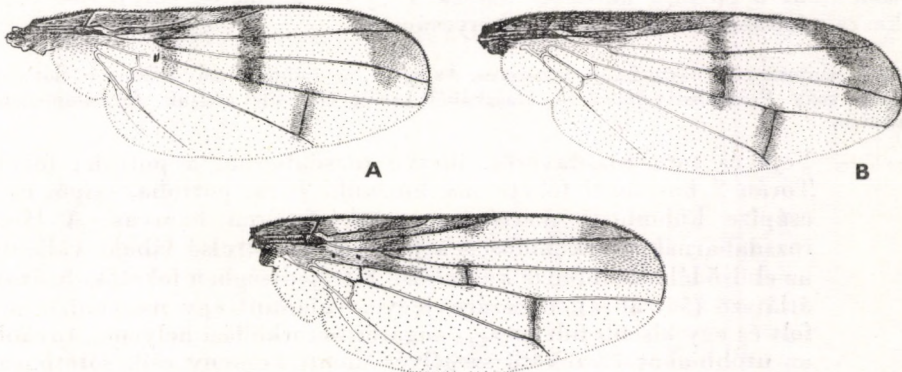
13 (16) Elülső haránterük barna sávja egészen a szegélyérig húzódik (53. ábra: A—B).

14 (15) Szárnyának szárnytő előtti harántsávja van, s a subapicalis barna foltja nem tapad a szegélyérhez, hanem alsó része mint egy harántsáv maradéka nyúlik le (53. ábra: A). 3. csápízének vége csúcsban kihúzott, egyszínű vörössárga. 4—4,5 mm.

Dél- és Nyugat-Európából ismeretes. Faunaterületünkről eddig csak Noviból került elő (VII.)

[lugubris (MEIGEN, 1826)]

15 (14) Szárnyának nincs szárnytő előtti harántsávja, a subapicalis barna folt hozzátapad a szegélyérhez, nincs lenyúló alsó része (53. ábra: B). 3. csápíze nem keskenyedik el, csúcsa szélesen lekerekített, töve és alulsó része kivételével feketésbarna. 3,5—4,5 mm.

53. ábra. A: *Herina lugubris* MEIGEN, B: *H. germinationis* ROSSI és C: *H. parva* LOEW szárnya (Eredeti)

Európai faj. Faunaterületünkről csak a Mecsek hegységből (Pécs, Sikonda), Jászberényből, Aranyosgadányból és Szaloncáról ismerjük (VI—VII., IX.)

germinationis (ROSSI, 1790)

16 (13) Elülső haránterük barna sávja nem nyúlik fel a szegélyérig (53. ábra: C).

17 (18) Szárnyán szárnytő előtti harántsáv húzódik, a subapicalis barna folt nagy. 3. csápíze párhuzamos szegélyű, csúcsa szélesen lekerekített. Hímjének hypopygiuma, mint a 43. ábra: G. 3—3,5 mm.

Egyetlen hím példány alapján írták le Kalocsáról. Azóta előkerült még Badacsonyból és Erdélyből is (R.-Vadului)

pseudoluctuosa HENNIG, 1939

18 (17) Szárnyán nincs szárnytő előtti harántsáv, subapicalis barna foltja kicsi (53. ábra: C). 3. csápíze a csúcsa felé elkeskenyedik. Hímjének hypopygiuma, mint a 43. ábra: H. 3—4 mm.

Dél- és Közép-Európában honos. Magyarországról eddig csak Pécsről és Kalocsáról került elő (VI.)

parva (LOEW, 1864)

8. nem: **Cephalia** MEIGEN, 1826

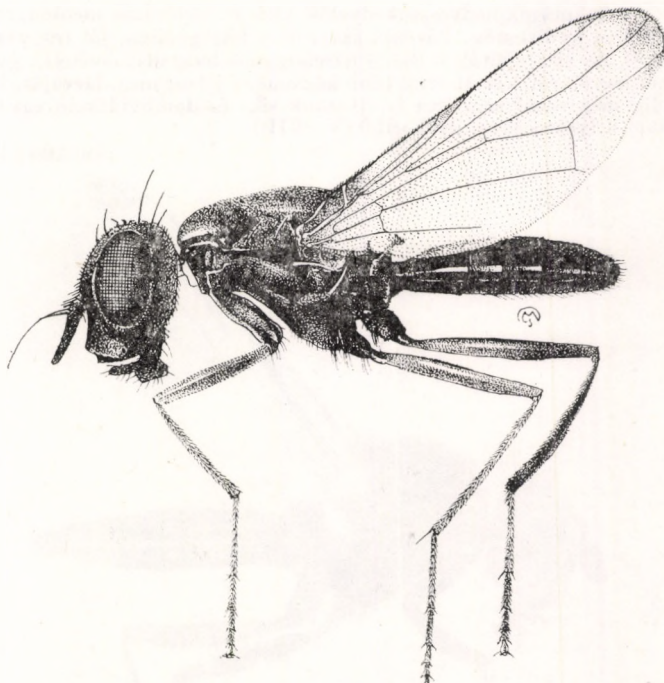
Rozsdabarna színű, fekete potrohú, hangyaképu legyek, amelyeknek nincsenek propleuralis sörtéi és fejük verticalis irányban igen erősen megnyúlt (54. ábra). E két bélyegben egyedülállók a családon belül, s ugyanakkor sem humeralis, postalaris, sem dorsocentralis sörtéik nincsenek. Arcuk nagyon domború, arcélük éles. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár, mely utóbbiak közül az elülsők csak fele olyan hosszúak, mint a hátulsók. 3. csápizük erősen megnyúlt, négyszer olyan hosszú, mint amilyen széles. Csápsörtéjük csupasz, illetve csak mikroszkópiusan szőrös. Torsörtézetük: 2 notopleuralis, 2 supraalaris, 0 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. A scutellaris sörte párok közül a lateralis pár nagyon gyenge. Szárnyuk r_1 sugárérének csak distalis fele sörtézett, a két harántér közötti távolság legalább kétszer olyan hosszú, mint a hátulsó harántér hossza. r_{4+5} sugárerük és középerük végső szakasza párhuzamosan fut ki a szárnycsúcsához.

A nemnek mindössze 2 faja ismeretes. Az egyik, az alábbi, amely nálunk is előfordul, a másik csak Észak-Szibériából és Alaszkából került elő. Életmódjuk, fejlődésüket ismeretlen.

— — Feje és tora rozsdavörös, illetve rozsdabarna, a potroha fekete. Torán 2 hosszanti fekete sáv húzódik. Tora, potroha, csápíei és 3. csápíze különböző mértékben szürkésfehéren hamvas. A lábak rozsdabarnák, de különösen a középső és hátulsó lábak, valamint az elülső lábak lábfejeje különböző kiterjedtségben feketék. Szárnya átlátszó (54. ábra), de szárnyjegye, valamint egy nagyobb csúcsfolt és egy kisebb folt az r_{2+3} sugárér betorkollási helyénél, továbbá az utóbbiakat összekötő szegélyér menti keskeny csík sötétbarna. E rajzolat a nőstényeken erős, a hímeken igen halvány, de azért felismerhető. 9—10 mm (54. ábra).

Ritka holarktikus faj. Pontos elterjedését még nem ismerjük. Európában eddig csak közép-európai lelőhelyeiről tudunk s a Nearktikumból is csak Arizonából és Új-Mexikóból említik. Eddigi hazai lelőhelyei: Budapest, Órszentmiklós, Monor, Fertő-tó partja és Pécs (VI–VII.)

rufipes MEIGEN, 1826

54. ábra. *Cephalaria rufipes* MEIGEN ♂ (Eredeti)

9. nem: *Scioptera* KIRBY, 1817

Fényes fekete legyek, amelyeknek r_1 sugárerük csupasz, supraalaris és mesopleuralis sörtéik nincsenek és 2 sternopleuralis sörtéjük van (56. ábra). Fejük valamivel magasabb, mint amilyen hosszú, szemük verticalis ellipszis alakú, a 2 pár orbitalis sörtéjük csenevész, alig hosszabbak, mint a homlok szőrei, de azért erősségük alapján mindig jól megkülönböztethetők, kb. olyan hosszúak, mint a postverticalis sörték. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 egyforma erős notopleuralis, 2 postalaris, 1 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1—(2) propleuralis és 2 sternopleuralis sörte figyelhető meg. A mesopleuron dúsan és finoman szőrös, a fehér szőröcskék a sötét alapú lemezre rásimulnak. Szárnyuk átlátszó, mindössze a szárnyjegy és egy csúcsi folt barna, az r_{4+5} sugárerük és a középerük végső szakaszai a szárny csúcsa felé összetartók.

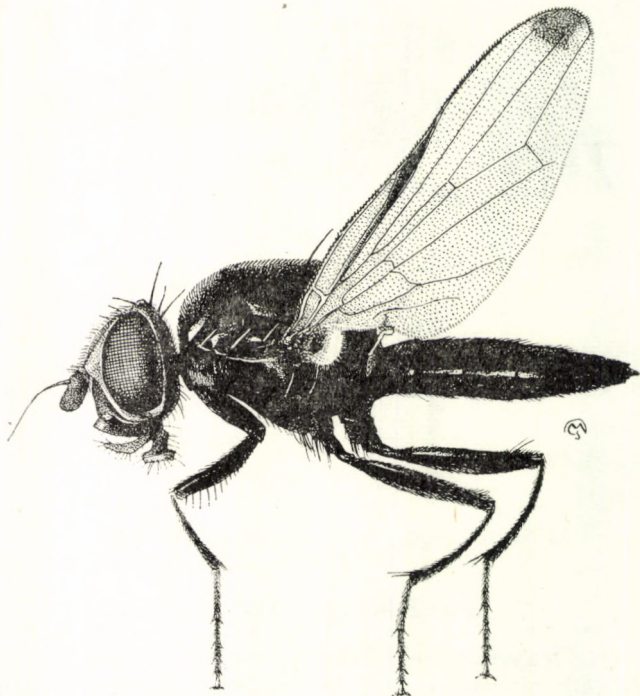
A nem 3 faja közül 1 holarktikus elterjedésű — ez hazánkban is él —, 1 csak Mandzsúriából ismeretes, 1 pedig a Nearktikumban honos.

— — Teste fényes fekete, kékes csillogású. Homloka, arcpajzsa, pófája, csápja vörössárga. Elülső szemszegélye ezüstösen hamvas. 3. csáp-

íze elliptikus alakú, csápsörtéje csupasz, illetve mikroszkopikusan szőrös. Lábai barnásfeketék, de az ízületek és a lábtőizetek világosabbak, vörössesárgák. A billérje sárga, a szárnypikkelye krétafehér. Potrohát gyéren felálló szőrök borítják. 5—6 mm (56. ábra).

Az imágók nedvességkedvelők, álló- és folyóvizek mentén, réteken, nyirkos erdőkben gyűjthetők. Lárvája szaprofág: lótrágyában, jól trágyázott kerti földben él, de megtalálták rothadó nárciszgumókban, dísznövények gyökerében. Jól lehet lárvájáról, kártételéről több közlemény jelent meg, lárváját, fejlődésmenetét eddig még senki sem írta le. Hazánk sík- és dombvidékein egyaránt él, de az előbbi helyeken jóval gyakoribb (V—VII.)

vibrans (LINNÉ, 1758)

55. ábra. *Seioptera vibrans* LINNÉ ♂ (Eredeti)

10. nem: *Systata* LOEW, 1868

Kicsi, 3,5—5,5 mm nagyságú, fekete, sávós szárnyú legyek, amelyeknek igen éles, kiemelkedő arcélük, mély csápgödreik, erősen hullámos lefutású r_{2+3} sugárerük és 1 pár supraalaris sörtéjük van (56. ábra). Fejük kb. olyan hosszú, mint amilyen magas, homlokuk feltűnően, legalább másfélszer olyan hosszú, mint amilyen széles, pófájuk szélessége a szem verticalis átmérőjének legfeljebb egyharmadát éri el. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár, az utóbbiak erőssége változó, de legtöbbször mind a 2 pár egyforma hosszú és erős. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 2 postalaris, 2—3 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 3—4 mesopleuralis és 1 sternopleuralis söрте. A mindig csak a harántvarrat mögött sorakozó dorsocentralis

sörte párok számát nehéz pontosan megadni, mert a 2—3 erős sörte között vagy előtt még több hosszú sörteszerű szőr is ered, ezek száma a két oldalon változó. Hasonlóképpen a mesopleuralis sörték között is vannak még hosszú szőrök. Szárnyuk r_1 sugárerének csak a distalis fele sörtézett, r_{2+3} sugárerük erősen hullámos lefutású (56. ábra), a két harántér közötti távolság akkora (*S. obliqua* LOEW, 1868) vagy mindössze csak egyharmada a hátsó harántér hosszának, az r_{4+5} sugárér és a középér végső szakaszai párhuzamosan futnak ki a szárny csúcsához. A nőstények 2. potrohhátlemezén kétoldalt 1—1 elálló szőrpamat ered.

56. ábra. *Systata rivularis* FABRICIUS ♂ (Eredeti)

A nemnek 2 palaearktikus faja ismeretes, melyek közül az egyik nálunk is honos, a másik (*obliqua* LOEW) Görögország számos pontjáról került elő.

- — Fekete, de homloka, arcpajzsa, pofája és csápjai vörössárgák, homlokszegélyei vörösbarnák, a szem szegélye ezüstszürkén hamvas. A 3. csápíz ellipszis alakú, csúcsi vége elsötétedő, csápsörtéje nagyon finoman szőrös. Torhátán 1 középső vékonyabb és 2 szélesebb oldalsó ezüstszürke hosszanti sáv húzódik; a pro- és sternopleuron is hasonlóképpen hamvas. Lábai sötét barnásfeketék. Szárnyát barna harántávok díszítik (56. ábra). Potroha gyengén fénylő. 3,5—5,5 mm.

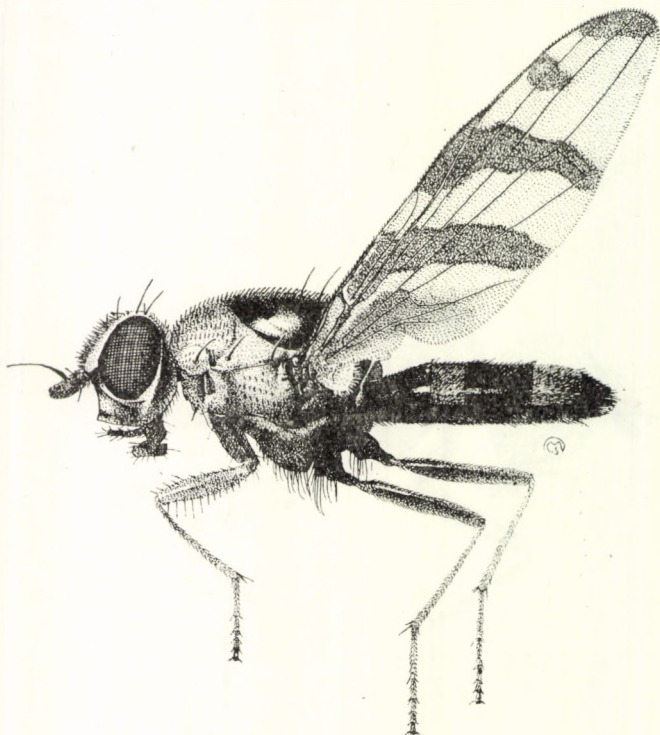
Közép-Európa számos pontjáról előkerült, de 1—1 előfordulási adatunk van Norvégiából és Sziciliából is. Faunaterületünkről csak Erdélyből (Boksán-

bánya, Nagyenyed) és a Bánságból (Szászka, Stájerlak) ismerjük. Életmódja és fejlődésmenete teljesen ismeretlen (IV—VI.)

[*rivularis* (FABRICIUS, 1805)]

11. nem: *Myennis* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

3—5 mm nagyságú, harántsávós szárnyú legyek, melyekre jellemző hogy csápgödreik, arcélük nincs, vagyis arcpajzsuk lapos s szárnyuk caudoventralis szöglete csúcsban messze kihúzott (57. ábra). Fejsörtézetük: post-

57. ábra. *Myennis octopunctata* COQUEBERT ♂ (Eredeti)

verticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár, mely¹utóbbiak gyengén fejlettek, különösen az elülső pár csenevész. A lapos arcpajzson a praelabrum felett határozott keresztbarázda húzódik. A csáp rövid, a 3. íze elliptikus alakú. Torsörtézte: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris (legtöbbször nehezen ismerhető fel), 2 postalaris, 2 dorsocentralis, 1 praescutellaris és 2 scutellaris sörtepár; 1 propleuralis, 2—4 mesopleuralis és 1 sternopleuralis sörte. A középhát, valamint a meso- és sternopleuron szőrös. A szárny ék alakú, azaz a tövi része jóval szélesebb, mint a csúcsi vége; r_1 sugárerüknek csak distalis fele sörtézett, az r_{4+5} és a középerük végső szakaszai összetartók, végeajtjuknek caudoventralis csücske erősen kihúzott, a két harántér nagyon közel áll egymáshoz, a köztük levő távolság legfeljebb olyan hosszú, mint a hátulsó harántér hosszának a fele; harántsávok díszítik (57. ábra).

A Palaearktikumban honos nemnek 5 faja ismeretes, melyek közül Európában csak 1 fordul elő, ez hazánkban is él.

— — Teste sűrűn szürkén hamvas. Valamennyi sörtéjének és szőrének töve 1—1 barna pontból ered. Középhátán a harántvarrat előtt 2 barna hosszanti sáv húzódik, amelyek a harántvarrat mögött levő 1—1 nagy kerek, fényes fekete, részben hamvas foltha torkollik. A pajzsocska fényes fekete, részben hamvas. Szárnyának (57. ábra) aransárga harántsávjai sötétbarnán szegettek. A lábak vöröses-sárgák, de a combok feketék, szürkén hamvasak. A potroh 1. hátlemeze, a 2. oldalai, a 3. hátulsó szegélye, az egész 4. és a hímeken az 5. hátulsó szegélye, valamint a nőstények egész postabdomene barna, a potroh többi része ezüstszürkén hamvas. 3—5 mm.

Lárváját fakéreg alatt találták. Imágóit fatörzsekről, földön heverő kidőlt korhadó fákról, nedves és száraz réteken gyűjtötték, sőt fénycsapdából is előkerült. Északi részétől eltekintve, az egész Palaearktikumban előfordul. Hazai lelőhelyei: Bugac, Dömsöd: Apaj-puszta, Kalocsa, Gyón, Hódmezővásárhely, Bátorliget, Zamárdi, Fácánkert (V—VIII.) (= *fasciata* FABRICIUS, 1805)

octopunctata (COQUEBERT, 1798)

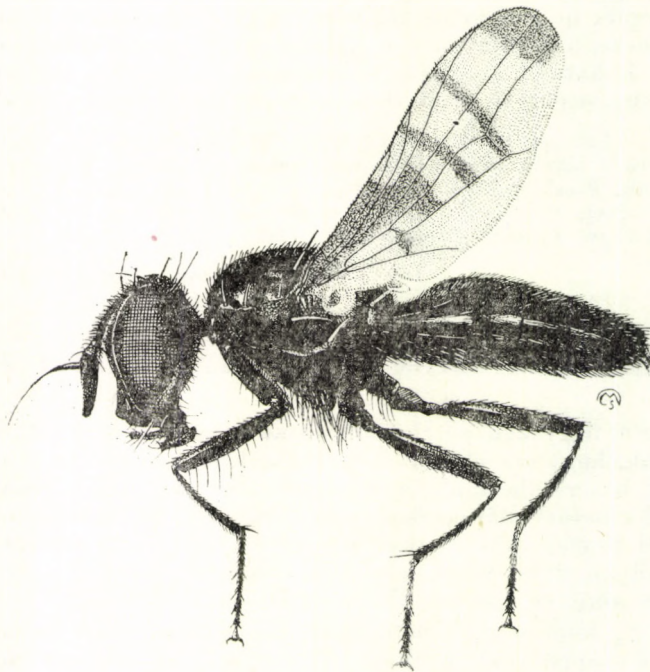
50. család: PLATYSTOMATIDAE — LAPOSFEJŰ LEGYEK

2—11 mm nagyságú, sötét színű, tarka szárnyú legyek (58. és 60. ábrák). Jellemző rájuk, hogy szegélyerük nem szakad meg, illetve nem vékonyodik el az r_1 sugárér betorkollásánál vagy az előtt, de mindig jól kivehetően megszakad a vállér betorkollása mögött, alsó orbitalis sörtéik, vibrissáik és a láb-szárakon háti praeapicalis sörtéik nincsenek, r_1 és r_{4+5} sugárerük sörtézett.

Fejük olyan széles vagy valamivel szélesebb, mint a toruk, mindig magasabb, mint amilyen hosszú. Pontszemlemezük kicsi, a fejtető szögleténél helyezkedik el, homlokuk mindig finoman szőrös. Rövid csápjaik többekévé mély csápgödörökben ülnek. A 3. csápíz hossza változó, a csápsörte majdnem csupasz vagy csak nagyon finoman pelyhes. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 1—2 orbitalis sörtepár. Az ocellaris és postverticalis sörték nagyon rövidek, nemegyszer egészen csenevészek. Toruk mindig hosszabb, mint amilyen széles. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1—2 supraalaris, 2 postalaris, 1 dorsocentralis, 0—1 praescutellaris és 2—3 scutellaris sörtepár; 1 mesopleuralis és 0—1 pteropleuralis sörte; sternopleuralis sörtéik nincsenek. Vaskos lábaik körülbelül egyforma erősségűek. Szárnyuk szegélyere csak a vállér betorkollása mögött szakad meg vagy vékonyodik el, az r_1 sugárerük sűrűn, az r_{4+5} sugárerük ritkán sörtézett. Végsejtjük megnyúlt, caudoventralis szöglete soha sincs csücsökben kihúzva. A végsőér, ha elvékonyodva is, de eléri a szárny hátulsó szegélyét. A hím potrohán kívülről csak az 5. praeabdominalis szelvény látható, mert az egész postabdomen az 5. potrohshelvényben van elrejtve. Az aedeagus szokatlanul hosszú, nyugalmi állapotban felcsavart, sörték vagy szőrök nem erednek róla, végén ovális vagy orsó alakú duzzanat van, amelyből 2 rövidebb-hosszabb fonál ered. A nőstények potrohának 1—6. szelvénye normálisan fejlett, a 7. szelvény hát- és haslemeze összeolvadva alkotja a többnyire megnyúlt tojócsőhüvelyt, míg az utána következő 3 szelvény egységes tojócsővé alakult,

Életmódjuk eddig nagyon kevésbé ismert. Imágóik részben bokros, cserjés helyeken, részben réteken élnek. Nemegy fajukat fák kicsurgó nedvéről gyűjtötték. De eredményesen gyűjthetők talajcsapdázással és Malaise csapdával, sőt erjedő anyagokkal való csalétkézással. Lárvaik általában korhadékevők, amennyiben bomló, korhadó anyagokkal táplálkoznak, de valószínű, hogy egyes fajaik alkalmilag vagy éppen rendszeresen élő növényeket is megtámadnak.

A mintegy 1000 fajt számláló család fajainak zöme a palaeotropikus területen otthonos. A Palaearktikumban valamivel több mint 50 fajuk él. Magyarországról eddig 2 nemének 7 fajtát és 1 változatát ismerjük, de még 1 faj és további 3 változat előfordulása várható.

58. ábra. *Rivellia syngenesiae* FABRICIUS ♂ (Eredeti)

A n e m e k h a t á r o z ó k u l c s a

- 1 (2) A 3. csápíz 3—5-ször olyan hosszú, mint amilyen széles. 2 pár scutellaris sörtéjük van. Átlátszó szárnyukat barna sávok, ritkán egy csúcsfolt díszíti. A potroh orsó alakú, töve és csúcsa felé egyaránt elkeskenyedik, közepe táján a legszélesebb. 2—3,5 mm nagyságú, fényes, fekete, legtöbbször fémes csillogású legyek (58. ábra)

1. nem: **Rivellia** ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

- 2 (1) A 3. csápízük körülbelül olyan hosszú vagy csak valamivel hosszabb, mint amilyen széles. 3 pár scutellaris sörtéjük van. Barna szárnyukat áttetsző világos foltok rácsszerűen áttörik. A potroh tojás alakú, töve közelében a legszélesebb. A *P. pubescens* LOEW faj kivételével 4 mm-nél nagyobb, szürkén molyhos fajok (60. ábra)

2. nem: **Platystoma** MEIGEN, 1803

1. nem: *Rivellia* ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

Fejük magasabb, mint amilyen hosszú. Az 1,5—2-szer olyan hosszú, mint amilyen széles, párhuzamos szegélyű homlokuk szőrös. A hosszant ovális csáp-gödreik elérik a szájperemet. A 3. csápíz 3—5-ször olyan hosszú, mint amilyen széles. A nyakszirt többé-kevésbé vájt, a tarkó nem párnás. Fejsörtézetük: postverticalis, külső és belső verticalis, ocellaris és 2 orbitalis sörtepár, az utóbbiak közül a hátsó pár mindig jóval gyengébb, mint az elülső pár. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1 supraalaris, 2 postalaris, 1 dorso-centralis, 2 scutellaris sörtepár; 1 mesopleuralis sörte. Praescutellaris és pteropleuralis sörtéik nincsenek. A pajzsocska finoman szőrös. Átlátszó szárnyukat barna sávok, esetleg foltok díszítik. Orsó alakú potrohuk kissé ráncolt.

A nemnek eddig több mint 100 fajtát írták le, ezek zöme a palaeotropikus régióban él. A mintegy 15 palaearktikus fajukból mindössze 1 fordul elő Európában, amely hazánkban is honos. Életmódjukat nem ismerjük.

- — Fényes fekete légy, zöldes fémfényű csillogással. Feje fekete, a száj és a szemek szegélye fehéres, a homlok fénytelen, a csáp és a tapogató barna, a szívóka fekete. A lábak feketék, de legalább a hátsó lábak, de gyakran a középső lábak lábtőize is barnássárga. Az átlátszó szárnyon 1 nagy csúcsfolt, majd emögött a harántereken keresztül 3 barna harántsáv húzódik, illetve a subbasalis, legrövidebb harántsáv széles szegélyszávon folytatódik (58. ábra). A billér fekete. 2—3,5 mm.

Az Ibériai- és Balkán-félsziget kivételével egész Európából közölték. Hazánk síkvidékein elsősorban vízenyős helyeken általánosan elterjedt, dombvidékeinkről már alig van adatunk, magas hegyeinkből, mindössze a Bükk hegységből ismeretes (V—VIII.)

syngenesiae (FABRICIUS, 1781)

2. nem: *Platystoma* MEIGEN, 1803

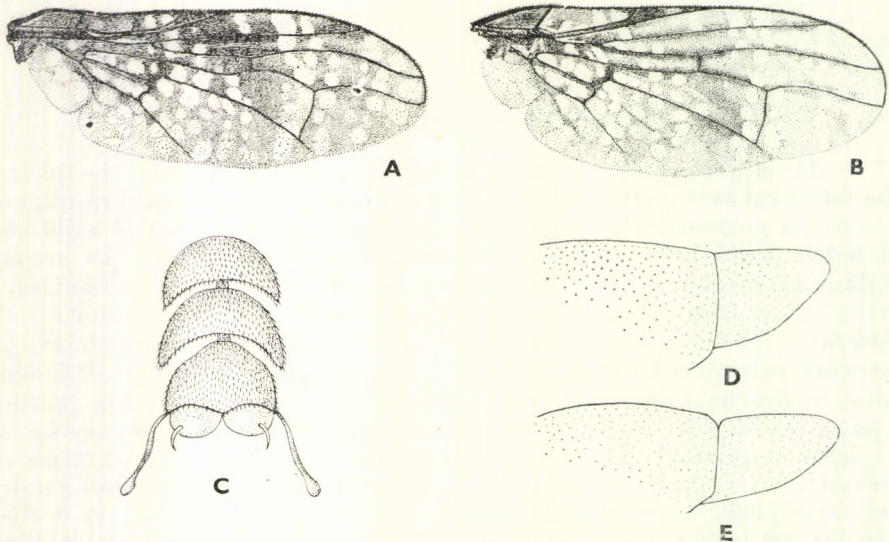
3—11 mm nagyságú, zömök, az igazi legyekhez hasonló, de fehér és barna foltokkal tarkázott szárnyú legyek (60. ábra). Igen jellemző rájuk, hogy sörte kicsi, a postverticalisok egészen csenevészek, viszont a kifelé hajló külső és a befelé hajló belső verticalisok és az orbitalis sörtepár erős. Az arcpajzs alakulása különböző, így a szájperemnek, a csápgödörknek az alakulása, az arcpajzs színe, hamvassága fajokra jellemző lehet. A csáp sohasem éri el a szájperemet, eredési helye a szem magasságához viszonyítva különböző. A 3. csápíz csak valamivel hosszabb, mint amilyen széles, a csápsörte csak finoman pelyhes, majdnem csupasz. A pofa magassága változó, a fajokra jellemző. A fejet, a tort és a potrohot legtöbbször szürkés vagy sárgás molyhosság fedi, fejük hátsó részének alsó fele párnaszerűen duzzadt, s a felső része egy határozott, ún. nyaki lépcsővel megy át, így ez utóbbi messze előreáll a potroh elülső szegélyétől. A pontszemlemez egészen fent, a fejtetőn ül. Az ocellaris amely egyszer lazábban vagy sűrűbben elhelyezkedő pontokból áll, máskor e pontok összeolvadva, írásjelekhez hasonló rajzolatot hoznak létre. Torsörtézetük: 1 humeralis, 2 notopleuralis, 1—2 supraalaris, 2 postalaris, 1 dorso-centralis, 1 praescutellaris, 3 scutellaris sörtepár; 1 mesopleuralis és 1 pteropleuralis

sörte; sternopleuralis sörtéjük nincs. A lábak erőteljesek, vaskosak. Szárnyukat fehér és barna foltok rácsszerűen áttörik, illetve tarkázzák (59. ábra: A—B, 61. ábra: A—D). A billér színe változó. A potroh 3—5. hátlemezeinek hossza különböző, ezek hosszának aránya, különösen a hímeken jó faji bélyegül szolgál.

Életmódjukra vonatkozóan nagyon elszórt adataink vannak. Imágóik legtöbbször ritkás erdők, erdőszegélyek bokrain találhatók, jóval ritkábban száraz réteken. Lomha, nehézkesen repülő, melegkedvelő legyek. Általában közvetlenül a talaj felszíne felett vagy éppen a talajon tartózkodnak. Ez lehet az oka annak, hogy csapdázással nagyobb mennyiségű anyagra tehetünk szert, mint hálózással. Amennyire ismeretes, májusban párosodnak, petéiket a talaj felszíne alá vagy földön heverő korhadó fák kérge alá helyezik el. Lárváik ragadozók. Legtöbb fajuk egynemzedékes és az állatok imágó alakban telelnek át.

A *Platystoma*-fajok csak a Palaearktikumban terjedtek el. Nagyfokú változékonyságuk és rossz repülőképességük miatt igen hajlamosak alfajok képzésére. Több mint 30 fajuk ismeretes, de még fele ennyi fajalatti taxonjukat is leírták, legtöbbször önálló fajként. Mivel a fajok több mint 80%-ából nagyon kis anyag áll rendelkezésre, a valid fajok számát mai ismereteink szerint nem lehet pontosan megállapítani. Magyarországról eddig 6 faja és 1 változata ismeretes, de még 1 faj és további 3 változat előkerülése várható.

- 1 (2) 2 supra- és 2 postalaris sörtéje van A pajzsocska felülete legalább a szegélyén finoman szőrös. Feje sárga, illetve barnássárga; a csáp-gödör alsó részén 1 fényes fekete folt, a csápok töve és a szem között 1 barna, fénytelen folt terül el. A homlokrés szőrös (60. ábra). A postverticalis sörték igen csenevészek. A csáp első 2 íze sárga, a 3. barnásfekete, de erősen szürkén hamvas. A tor és a potroh fekete, de az előbbi sárgásszürkén, az utóbbi ezüstsürkén molyhos. A váll-dudor és a pajzsocska szegélye sárga. A lábak feketék, de a lábfej-ízek kisebb-nagyobb mértékben sárgásak, vörössárgák, a hátulsó lábtoéizek mindig, de legtöbbször a középső lábaké is ilyen színű

59. ábra. A: *Platystoma seminationis* FABRICIUS és B: *P. seminationis frauenfeldi* NOWICKI szárnya — C: *Platystoma seminationis valachiae* HENDEL elülső lábának utolsó lábfejze — D: *Platystoma plantationis* RONDANI és E: *P. pubescens* LOEW torhátának és pajzsocskájának háti profilvonala (Eredeti)

A szárny rajzolata, mint a 60. ábrán. A billér sárgától vörössárgáig változó. 5—10 mm (60. ábra).

Észak- és Északnyugat-Európa kivételével szórványosan egész Európában előfordul, de ismeretes Közép-Ázsiából és Kisáziából is. Hazánk síkvidékein általánosan elterjedt, 300 m-nél magasabban fekvő helyekről még nem került elő. Lárvája bomló anyagokban fejlődik. Imágói erősen illó, bomló, erjedő anyagokkal csalogathatók, így hús-, faeces-, gyümölcs-csapdákban gyakran előkerült. Egy-nemzedékű faj. A hazai *Platystoma*-fajok közül legkésőbb, május közepétől kezd repülni (V—VII.) (= *umbrarum* MEIGEN, 1826)

lugubre ROBINEAU-DESVOIDY, 1830

60. ábra. *Platystoma lugubre* ROBINEAU-DESVOIDY ♂ (Eredeti)

- 2 (1) Csak 1 supra- és 2 postalaris sörtéjük van. A pajzsocska csupasz, arról csak a 3 pár scutellaris söрте ered.
- 3 (4) Az összes lábfejjék fekete, legfeljebb a lábtőizek igen keskeny tövi része sárgászörös. Lábaival együtt fekete, mindössze a pofa és a szájrerem, az utóbbi közepétől és oldalszegélyétől eltekintve, rozsdá-

barna. A torpikkely csak valamivel hosszabb, mint a szárnypikkely. A hím potrohának 5. hátlemeze hosszú, jóval hosszabb, mint a 3. és 4. együttes hossza. A hím elülső lábán az utolsó lábfejíz hátoldalán kívül, vagy kívül és belül 1—1 hosszú végsörte ered (59. ábra: C). A szárny rajzolata igen változó (59. ábra: A—B). 4,5—7 mm.

Angliától Nyugat-Ázsiáig elterjedt faj, amelynek több alakját önálló f. j. ként írták le, majd később alfajokként tárgyalják. Mivel az egyes alfajok között átmeneti alakok is előfordulnak, az alábbiakban csak mint változatokat ismertetjük. A törzsalak Magyarországon mind a sík-, mind a dombvidéken általánosan elterjedt, sőt elszórtan magasabb hegysegekben is előfordul (V—VII.)

seminationis (FABRICIUS, 1775)

V á l t o z a t a i :

- a (d) Elsősorban a középső, de a hátsó lábak combjainak hátsó-belső oldalán hosszabb sárga szőrök erednek. A szegélyalatti sejt sárga, legfeljebb a tövében van 1—2 barna folt.
- b (c) A hím (a nőstény ismeretlen) elülső lábán az utolsó lábfejíz külső oldaláról nem erednek hosszú, lapított végű sörtek. A szárny hátsó harántere vonalában világos, kevés nagy hyalin foltokból álló sáv húzódik, amelyet előtte és mögötte 1—1 barna sáv keretez. — A Szovjetunió európai részének déli részén fordul elő, hazánkból még nem került elő. Kisebb méretű: 5,5—7 mm [angustipenne LOEW, 1854]
- c (b) A hím elülső lábán az utolsó lábfejíz külső oldaláról belül és kívül 1—1 hosszú, lapított végű sörte ered (59. ábra: C). Szárnyuk hátsó haránterének vonalában nincs világos, barna sávokkal keretezett csíkja. — A Balkán-félszigeten és Kisázsiaiban fordul elő, a Kárpát-medencéből Stájerlaktól került elő. Nagyobb méretű: 8,5—10 mm [valachiae HENDEL, 1913]
- d (a) A középső és hátsó lábak combjainak [hátsó-belső oldalán csak rövid fekete szőrök erednek.
- e (f) A hátsó harántéren keresztül húzódó világos sáv előtt és mögött 1—1 fehér foltokkal át nem tört, egyszínű sötét barna sáv fut le. A fehér sávban is csak a hátsó harántér fölött van 2—3 nagyobb folt (59. ábra: B). — Dél-európai alak, hazánkból nem ismeretes, de Erdély több helyéről előkerült, sőt megtalálták a Hernád felső folyása mentén is [frauenfeldi NOWICKI, 1867]
- f (e) A hátsó harántéren átfutó világos sávot keretező mindkét barna sávban fehér foltok vannak, és a fehér sávban is számos folt van.
- g (h) A hím elülső lábán az utolsó lábfejíz külső oldaláról 2 hosszú, lapított végű sörte ered. A nőstény potrohának 3—5. hátlemeze egyenletesen, sűrűn, szürkén molyhos. — Délkelet-európai alak. Hazánkból eddig Budapestről, Simontornyáról, Szekszárdról és Kispöseről ismerjük. A Kárpát-medencéből elszórtan több helyről előkerült (Gombaszög, Pelsőc, Szilice, Losonc, Vöröstorony, Stájerlak, Szászka, Mehádia) (VI—VII.) biseta LOEW, 1868
- h (g) A hím elülső lábán az utolsó lábfejíze külső oldaláról legfeljebb 1, külső, hosszú, végén lapított sörte ered. A nőstény potrohának 4., de különösen 3. hátlemezen a molyhosság nagyon redukált, úgyhogy különösen az utóbbi hátlemez csaknem fényes fekete. — Nálunk a leggyakoribb forma

forma typica

- 4 (3) A lábfejizek részben vagy uralkodóan sárgásvörös színűek.

- 5 (6) A lábak vörössárgák, az állat egyébként többé-kevésbé fényes fekete. A molyhosság a toron alárendelt, míg a potrohon teljesen hiányzik, az utóbbi fényes fekete, sűrű, hosszú, finom szőrökkel borított. Szárnyrajzolatára jellemző a szegélyér mentén futó széles sötétbarna sáv, amely a végén lehajlik a hátulsó harántérre. 5,5—6,5 mm.

Pontusi faj: a Szovjetunió európai részének déli részén és Kisázsiaiban honos. Magyarországról eddig még nem került elő

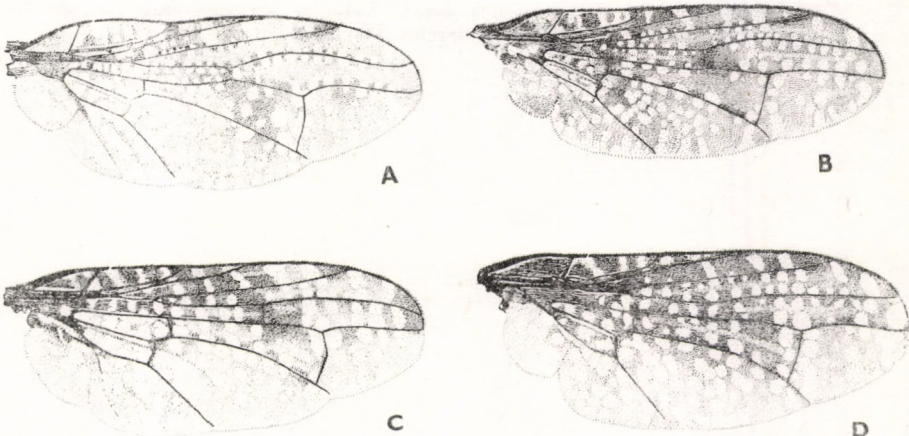
[**rufipes** MEIGEN, 1826]

- 6 (5) A combok és a lábszárak teljesen feketék, legfeljebb a térdek egy kicsit világosabbak.
- 7 (10) A torpikkely feltűnően hosszú, a szárnypikkely hosszának legalább a 2-szeresénél hosszabb. A billér feje vörössárga.
- 8 (9) A tapogató csúcsi vége világos vörösbarna, ezüstszürkén hamvas. Az arcpajzs felső része szürkén hamvas, amelyből az arcélen egy széles, tompavégű sáv húzódik a szájperemig. Nagyobb faj, ha kisebb, akkor a fenti bélyegek alapján ismerhető fel. Szárnyrajzolata, mint a 61. ábra: A. 8—11 mm.

Dél-európai faj, amely Franciaországtól Észak-Olaszországon, Ausztrián, Magyarországon déli részén, Jugoszlávián át a Déli-Kárpátokig terjedt el. Magyarországon eddig csak Badacsonyból került elő, de a Déli-Kárpátok több helyéről (Orsova, Mehádia, Herkulesfürdő, Szászkabánya) ismeretes (VI—VIII.)

tegularium LOEW, 1859

- 9 (8) A tapogató csúcsi vége fekete, ezüstszürkén hamvas. Az arcpajzs szürkén hamvas felső részéből az arcélen csak egy nagyon keskeny, vonalszerű hamvas csík húzódik a szájperemhez. Kisebb faj. Szárnyrajzolata, mint a 61. ábra: B, az előző fajhoz nagyon hasonló, a kettő között állandó rajzolati különbség nincs. 5—7,5 mm.

61. ábra. A: *Platystoma tegularium* LOEW, B: *P. gemmationis* RONDANI, C: *P. plantationis* RONDANI és D: *P. pubescens* LOEW szárnya (Eredeti)

Dél-európai faj, amely Spanyolországtól Romániáig általánosan elterjedt, de észak felé benyomul Ausztria és Magyarország déli területeire is. Hazai lelőhelyei: Budapest, Sarkad, Szeged, Harkányfürdő, Mecsek hegység, Pécs, Tolna, Ócsény (Gemenci-erdő) (V–VI.)

gemmationis (RONDANI, 1869)

- 10 (7) A torpikkely nem feltűnően hosszú, legfeljebb 2-szer olyan hosszú, mint a szárnypikkely hossza. A billér feje sötét, barnásfekete, hamvas.
- 11 (12) Nagyobb faj. A torhát egészen lapos, a torhát és a pajzsocska nem különül el élesen egymástól (59. ábra: D). A pofa keskeny, magassága a szem verticalis átmérőjének egyhetede. A szájperem nem hamvas, legtöbbször fényes. A potroh molyhossága kifejezett. A szárny r_{4+5} sugárerének és középerének végső szakaszai összetartók (61. ábra: C). 6—6,5 mm.

Dél-európai faj. Hazánk síkvidékeiről eddig Budapestről, Fótról, Pomázról, Csévharasztról, Bugacról, Tompáról és Tihanyból került elő (VI–VII.)

plantationis (RONDANI, 1869)

- 12 (11) Kisebb faj, a nem legkisebb hazai képviselője. A torhát domború, a középhát és a pajzsocska élesen elkülönül egymástól (59. ábra: E). A pofa szélesebb, magassága a szem verticalis átmérőjének egy-egyede. A szájperem hamvas, vagy legalább az arcél vonalában egy keskeny hamvas vonal húzódik a szájperemhez. A potroh molyhossága nagyon redukált, különösen a nőstényeken, úgyhogy a potroh hátlemezei legtöbbször egyszínűek, fényesek. A szárny r_{4+5} sugárerének és a középérnek a végső szakaszai párhuzamosak (61. ábra: D). 4,5 mm.

Fő elterjedési területe a Kárpát-medence, de van 1–1 adatunk Alsó-Ausztriából, Észak-Olaszországból, Romániából és Rodosz szigetéről. A Kárpát-medencében éri el elterjedésének északi határát. Magyarország sík-, domb- és hegyvidékének számos helyéről ismeretes (IV–IX.)

pubescens LOEW, 1845

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

eddig megjelent füzetei:

(A sorozat 1—100-ig füzetének adatait lásd a 101. füzethez mellékelt tájékoztatóban)

101. *Dr. Mahunka Sándor*: Atkák V. — Acari V.
XVIII. kötet (Arachnoidea) 7. füzete, 76 oldal, 41 ábra (1970. VIII. 31.)
102. *Dr. Gozmány László*: Bagolylepkék I. — Noctuidae I.
XVI. kötet (Lepidoptera) 11. füzete, 151 oldal, 113 ábra (1970. IX. 15.)
103. *Dr. Endrődi Sebő*: Ormányosbogarak V. — Curculionidae V.
X. kötet (Coleoptera V.) 8. füzete, 167 oldal, 60 ábra (1971. IX. 15.)
104. *Dr. Erdős József*: Fémfűrészek VIII. — Chalcidoidea VIII.
XII. kötet (Hymenoptera II.) 9. füzete, 252 oldal, 89 ábra (1971. IX. 15.)
105. *R. Dr. Stiller Jolán*: Szájkoszorús csillósok — Peritricha
I. kötet (Protozoa) 11. füzete, 245 oldal, 148 ábra (1971. X. 10.)
106. *Dr. Kaszab Zoltán*: Cinecérek — Cerambycidae
IX. kötet (Coleoptera IV.) 5. füzete, 273 oldal, 176 ábra (1971. XI. 30.)
107. *Dr. Mihályi Ferenc*: Kétszárnyúak — Diptera (Általános bevezetés)
XIV. kötet (Diptera I.) 1. füzete, 76 oldal, 43 ábra (1972. XII. 15.)
108. *Dr. Szunyoghy János*: Emlősök — Mammalia (Általános bevezetés)
XXII. kötet (Mammalia) 1. füzete, 56 oldal, 24 ábra (1972. XII. 15.)
109. *Dr. Loksá Imre*: Pókok II. — Aranea II.
XVIII. kötet (Arachnoidea) 3. füzete, 112 oldal, 102 ábra (1972. XII. 15.)
110. *Dr. Mahunka Sándor*: Tetűatkák — Tarsonemina
XVIII. kötet (Arachnoidea) 16. füzete, 215 oldal, 108 ábra (1972. XII. 15.)
111. *Dr. Móczár László és Zombori Lajos*: Levéldarazsok I. — Tenthredinoidea I.
IX. kötet (Hymenoptera I.) 2. füzete, 128 oldal, 69 ábra (1973. XII. 30.)
112. *Dr. Papp László*: Trágyalegyek — Sphaeroceridae
XV. kötet (Diptera II.) 7. füzete, 146 oldal, 91 ábra (1973. XII. 30.)
113. *Dr. Jolsvay Alajos*: Függelék (Mutatók) — Appendix (Indices)
IX/B. kötet (Coleoptera IV.) F. füzete, 67 oldal (1974. VII. 15.)
114. *Dr. Horvátovich Sándor*: Futóbogarak II. — Carabidae II.
VI. kötet (Coleoptera I.) 4. füzete, 40 oldal, 26 ábra (1974. IX. 15.)
115. *R. Dr. Stiller Jolán*: Járólábacskás csillósok — Hypotrichida
I. kötet (Protozoa) 10. füzete, 186 oldal, 123 ábra (1974. X. 30.)
116. *Ambrus Béla*: Cynipida-gubacsok — Cecidia Cynipidarum
XII. kötet (Hymenoptera II.) 1/a. füzete, 119 oldal, 91 ábra (1974. X. 30.)
117. *Dr. Edelényi Béla*: Mételeyek II. — Trematodes II.
II. kötet (Porifera, Cnidaria, Platyhelminthes) 5. füzete, 343 oldal, 165 ábra (1974. XI. 15.)
118. *Dr. Steinmann Henrik*: Bőrszárnyúak — Dermaptera
V. kötet (Insecta) 10. füzete, 44 oldal, 30 ábra (1974. XII. 1.)
119. *Dr. Edelényi Béla*: Galandférgek I. — Cestoidea I.
II. kötet (Porifera, Cnidaria, Platyhelminthes) 6. füzete, 76 oldal, 51 ábra (1975. VIII. 1.)
120. *Dr. Papp László*: Vízilegyek — Ephydriidae
XV. kötet (Diptera II.) 6. füzete, 128 oldal, 75 ábra (1975. VIII. 1.)
121. *Dr. Weber Mihály*: Táncolegyek — Empididae
XIV. kötet (Diptera I.) 13. füzete, 220 oldal, 162 ábra (1975. IX. 30.)
122. *Husztay Sándor*: „Magyarország Állatvilága” szerzőnévjegyzéke I. — Index Auctorum „Faunae Hungariae” I.
XXII. kötet (Mammalia) 6. füzete, 187 oldal (1975. X. 15.)
123. *Szabó István*: Bolhák — Siphonaptera
XV. kötet (Diptera II.) 18. füzete, 96 oldal, 97 ábra (1975. X. 15.)
124. *Dr. Mihályi Ferenc*: Igazi legyek — Muscidae
XV. kötet (Diptera II.) 12. füzete, 229 oldal, 53 ábra (1975. XII. 30.)
125. *Szőcs József*: Lepidoptera-aknák és -gubacsok — Hyponomia et cecidia Lepidopterorum
XVI. kötet (Lepidoptera) 16. füzete, 424 oldal, 124 ábra (1977. V. 31.)
126. *Dr. Ragnar Kinzelbach és dr. Kaszab Zoltán*: Legyezőszárnyúak — Strepsiptera
X. kötet (Coleoptera V., Strepsiptera) 10. füzete, 54 oldal, 27 ábra (1977. X. 31.)
127. *Dr. Tóth Sándor*: Pöszörlegyek—Ablaklegyek — Bombyliidae—Scenopinidae
XIV. kötet (Diptera I.) 12. füzete, 87 oldal, 44 ábra (1977. XI. 15.)
128. *Dr. Henryk Szelegiewic*: Levéltetvek I. — Aphidinea I.
XVII. kötet (Heteroptera, Homoptera) 18. füzete, 175 oldal, 135 ábra (1977. XI. 30.)
129. *Dr. Majer József*: Katonalegyek—Cömblegyek — Stratiomyidae—Acroceridae
XIV. kötet (Diptera I.) 10. füzete, 75 oldal, 46 ábra (1977. XII. 1.)
130. *Dr. Dely Olivér György*: Hüllők — Reptilia
XX. kötet (Pisces, Amphibia, Reptilia) 4. füzete, 120 oldal, 66 ábra (1978. II. 28.)
131. *Dr. Kosztrab Mihály és dr. Kozár Ferenc*: Pajzstetvek — Coccoidea
XVII. kötet (Heteroptera, Homoptera) 22. füzete, 192 oldal, 86 ábra (1978. VIII. 1.)
132. *Dr. Vásárhelyi Tamás*: Poloskák V. — Heteroptera V.
XVII. kötet (Heteroptera, Homoptera) 5. füzete, 76 oldal, 39 ábra (1972. IX. 1.)
133. *Delyné dr. Draskovits Ágnes és dr. Papp László*: Taplólegyek—Cabanalegyek — Odiniidae—Chloropidae
V. kötet (Diptera II.) 9. füzete, 202 oldal, 137 ábra (1978. X. 30.)
134. *Dr. Kaszab Zoltán*: Felemás lábfejű bogarak II. — Heteromera II.
IX. kötet (Coleoptera IV.) 2. füzete, 100 oldal, 45 ábra (1979. III. 15.)
135. *Dr. Mihályi Ferenc*: Fémeselegyek—Húslegyek — Calliphoridae—Sarcophagidae
XV. kötet (Diptera II.) 16. füzete, 152 oldal, 89 ábra (1979. XI. 30.)
136. *Dr. Papp László*: Korhadéklegyek—Pajzstetűlegyek — Lauxiniidae—Chamaemyiidae
XV. kötet (Diptera II.) 4. füzete, 84 oldal, 57 ábra (1979. XII. 1.)

137. *Dr. Vojnits András*: Araszolólepkek I. — Geometridae I.
XVI. kötet (Lepidoptera) 8. füzet, 157 oldal, 151 ábra (1980. III. 30.)
138. *Dr. Slawomir Mazur*: Sutabogarak — Histeridae
VII. kötet (Coleoptera II.) 14. füzet, 123 oldal, 74 ábra (1980. VIII. 1.)
139. *Dr. Balogh János és Dr. Mahunka Sándor*: Atkák XV. — Acari XV.
XVIII. kötet (Arachnoidea), 19. füzet, 179 oldal, 118 ábra (1980. IX. 15.)
140. *Paulo Audisio*: Fénybogarak — Nitidulidae
VIII. kötet (Coleoptera III.) 9. füzet, 173 oldal, 122 ábra (1980. IX. 30.)
141. *D. Steinmann Henrik*: Függelék (Mutatók) — Appendix (Indices)
IX/A. kötet (Coleoptera IV.) F. füzet, 35 oldal 1980. (X. 1.)
142. *Dr. Steinmann Henrik*: Függelék (Mutatók) — Appendix (Indices)
XV/D. kötet (Siphonaptera, Trichoptera) F. füzet, 18 oldal (1980 X. 1.)

MAGYARORSZÁG ÁLLATVILÁGA

készülő füzetek:

- X/B. kötet (Coleoptera V.) F. füzet:
Dr. Steinmann Henrik: Függelék (Mutatók) — Appendix (Indices)
- XV. kötet (Diptera II.) 10. füzet:
Dr. Papp László és Dr. Soós Árpád: Tüskészárnyú legyek — Szikilegyek — Helomyzidae — Tethinidae
- XVII. kötet (Heteroptera, Homoptera) 29. füzet:
Dr. Steinmann Henrik és Zombori Lajos: Rovaralaktani kifejezések — Terminologia Insectorum Morphologica
- XXII. kötet (Mammalia): 5. füzet:
Dr. Stohl Gábor: Emlős háziállatok